

Latvijas Kultūras akadēmija
Kultūras teorijas un vēstures katedra

**ORĶESTRIS KULTŪRAS DIPLOMĀTIJĀ:
LATVIJAS PREZIDENTŪRAS EIROPAS SAVIENĪBAS PADOMĒ KULTŪRAS
PROGRAMMAS PIEMĒRS**

Maģistra darbs

Autore:

Akadēmiskās maģistra studiju programmas „Mākslas”
Kultūras un starpkultūru apakšprogrammas
2. kursa studente Baiba Freimane
(ID Nr. 20114305)

Darba vadītāja:

Doc., Dr. art. Anita Vaivade

Rīga
2015

SATURS

IEVADS	2
1. DIPLOMĀTIJA, KULTŪRA UN MŪZIKA	5
1.1. Kultūras diplomātija	8
1.2. Kultūras diplomātija, kultūras attiecības un ārējā kultūrpolitika.....	9
1.3. Kultūras diplomātijas efektivitāte.....	14
1.4. Mūzikas diplomātija	16
2. ORĶESTRIS DIPLOMĀTIJĀ	21
2.1. Orķestra repertuārs diplomātiskā uzdevumā	24
2.2. Diplomātiska koncerta auditorija.....	26
2.3. Orķestra diplomātiskās funkcijas	31
3. LATVIJAS ORĶESTRI KULTŪRAS DIPLOMĀTIJAS PERSPEKTĪVĀ	37
3.1. Orķestru koncerti ārvalstīs.....	37
3.2. Kultūras diplomātijas iespējas mūzikas nozarē	42
3.3. Latvijas kultūras diplomātijas insitucionalizācija.....	47
4. LATVIJAS ORĶESTRI LATVIJAS PREZIDENTŪRAS EIROPAS SAVIENĪBAS PADOMĒ KULTŪRAS PROGRAMMĀ.....	51
4.1. Orķestru koncertu plānošana kultūras programmas ietvaros.....	54
4.2. Mūzika Latvijas prezidentūras kultūras programmā	60
4.3. Koncertu auditorija kultūras diplomātijas skatījumā.....	64
4.4. Reprezentatīvo un māksliniecisko ieguvumu izvērtējums	68
4.5. Kultūras diplomātijas efektivitāte.....	72
NOSLĒGUMS.....	78
TĒZES	80
LITERATŪRA UN AVOTI.....	83
ABSTRACT	98
PIELIKUMI.....	99

IEVADS

Lai gan viens no 20. gadsimta ievērojamākajiem komponistiem Arnolds Šēnbergs 1946. gadā rakstīja, ka mūzikā „nav stāsta, nav tēmas, nav objekta, nav morāles, tai nepiemīt ne filozofisku, ne morālu vērtību, kas varētu patikt vai ko varētu ienīst,”¹ tādējādi uzsvērdams mūzikas kā „tīras” mākslas būtību, tomēr jāpiekrīt tiem, kas apgalvo, ka „mūzikas pasaule var tikt iepīta politikā un otrādi”². Ļoti plašajā mūzikas un politikas kopīgo kontekstu lokā ir saskares punkts, kur valstu valdības, tiecoties realizēt ārpolitiskus mērķus un veidot savu tēlu, vēršas pie atbalsta mūzikā.

„Kultūras diplomātijas” jēdziens šobrīd Latvijā ir aktuālāks nekā līdz šim, jo Latvijas kā prezidējošās Eiropas Savienības Padomes valsts pusgadā līdzās politiskajai dienaskārtībai tiek realizēta līdz šim plašākā Latvijas kultūras reprezentācija ārvalstīs. Tas sniedz iespēju pievērsties kultūras diplomātijas prakses pētniecībai, jo līdz šim tā lielākoties skatīta teorētiski un analizēta kultūras diplomātijas jēdzieniskā un institucionālā izpratnē³, bet empīriski pētījumi par atsevišķiem kultūras diplomātijas pasākumiem nav plaši pieejami. Tā kā autores interese ir izzināt orķestra kā institucionālas vienības un mūzikas izpildītāja lomu daudzveidīgajos mākslas un sabiedrības procesos, fakts, ka Latvijas Prezidentūras Eiropas Savienības Padomē (LPESP) kultūras programmā iesaistīti vairāki Latvijas orķestri, motivēja maģistra darba tēmas izvēli.

„Katra tautas muzikālās nozīmes līmenis mērojams pie viņas simfoniskajām partitūrām, kamēr uz ārieni nerunāsim ar flautu un bazūņu balsīm, kamēr paliksim maz ievēroti pasaules kuplajā simfoniskajā koncertā,” tā 1912. gadā rakstīja viens no latviešu profesionālās mūzikas pamatlicējiem Jāzeps Vītols⁴, uzsvērdams, ka tieši simfoniskās mūzikas radīšana un atskaņošana ir augstākais muzikālās izpausmes veids, kas parāda nācīgas muzikālās kultūras līmeni Rietumeiropas kultūrtelpā.

Latvijas institūta izdotajos Latvijas reprezentācijas materiālos lasāms, ka Bostonas simfonisko orķestri, Amsterdamas „*Councertgebouw*” orķestri un Bavārijas radio simfonisko orķestri šobrīd diriģē latvieši⁵. Vācu ierakstu kompānija „*Deutche Gramophone*” vēsta, ka Elīna Garanča un viņas talants varētu būt nozīmīgāks kultūras eksports nekā Rīga

¹ Citēts pēc: Kremer, Lawrence. *Interpreting music*. Berkeley: University of California press, 2011. P. 97.

² Rosenberg, Jonathan. *America on the World Stage: Music and Twentieth-century U.S. Foreign relations. Diplomatic History*. Volume 36, No. 1. 2012. P. 65.

³ LKA aizstāvēti maģistra darbi: Reingolde, Kristiāna “Kultūras diplomātijas attīstības iespējas Latvijas publiskās diplomātijas kontekstā” un Putniņa, Dace “Kultūras diplomātija Latvijas ārpolitikā un valsts tēla veidošanā”

⁴ Vītols, J. *Pārskats par tagadnes latviešu mūzikas literatūru*. Druva, 1912. 7. izdevums, 5.lpp.

⁵ Culture: *A Key to Latvia. Rīga: The Latvian Institute*, 2014. P. 49. Pieejams:

<http://www.li.lv/upload/files/09012015/d9baa84cfb1f79b07ec6816468743bcb.pdf> [skatīts 2015, 3. martā]

– Eiropas kultūras galvaspilsēta⁶. „Latvija – mūzikas zeme”: šādi un līdzīgi apgalvojumi vedina maģistra darba izpētē pievērsties klasiskās mūzikas pasaulei un šaurāk – orķestrim kā šīs mūzikas izpildītājam.

Maģistra darba mērķis ir izpētīt orķestri kā mūzikas organizāciju kultūras diplomātijas perspektīvā un izanalizēt Latvijas kultūras diplomātijas procesus caur orķestra dalības problemātiku.

Mērķa sasniegšanai jārealizē šādi uzdevumi:

1. izpētīt „diplomātijas”, „kultūras diplomātijas”, „ārējās kultūrpolitikas” un „kultūras attiecību” jēdzienus un to savstarpējo saikni;
2. apzināt teorētisko literatūru par orķestra kā muzikālas vienības un institūcijas lomu diplomātijā;
3. skatot Latvijas situāciju, apzināt valsts orķestrus un to darbību kultūras diplomātijā un tai pielīdzināmos procesos;
4. izpētīt orķestri un tā iesaistes kultūras diplomātijā specifiku caur konkrēta gadījuma – LPESP kultūras programmas – analīzi.

2015. gada pirmajā pusē Latvija izmanto iespēju demonstrēt valsts kultūras sasniegumus Eiropā un ārpus tās Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē laikā. Tāpēc gadījuma analīzei izvēlēta šī politiskā notikuma ietvaros veidotā kultūras programma un Latvijas valsts orķestru piedalīšanās tajā. Gadījuma analīzei izvēlēta Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra, Liepājas simfoniskā orķestra, kamerorķestru „Kremerata Baltica” un „Sinfonietta Rīga” dalība Latvijas Prezidentūras Eiropas Savienības Padomē kultūras programmā⁷. Plānots noskaidrot, kā tiek veidota un īstenota kultūras programma un kā programmā funkcionē orķestru mūzika un tās koncerti, tādējādi ar gadījuma analīzes starpniecību izpētot orķestra koncertus kultūras diplomātijā.

Pētnieciskā mērķa sasniegšanai tiek izmantotas vairākas kvalitatīvās pētnieciskās metodes. Teorētiskā pamatojuma veidošanai tiks izmantota literatūras salīdzinošā analīze. Analizēta apjomīga teorētiskās literatūras bāze, kuru pamatā veido ārvalstīs tapušie zinātniskie raksti par kultūras diplomātiju, mūzikas un politikas kopīgo kontekstu un pavisam neliels skaits materiālu, kas analizē mūzikas, orķestra un diplomātijas savstarpējo saikni. Minētais tēmu loks teorijā rodams fragmentāri un pastarpināti. Tēmas izvērsumam analizēta arī socioloģijas, politoloģijas, muzikoloģijas zinātniskā literatūra.

⁶ *Deutsche Gramophone. Elīna Garanča – Biography*. Pieejams:

<http://www.deutschegrammophon.com/en/artist/garanca/biography> [skatīts 2015, 20. februārī]

⁷ Programmā piedalās arī „Latvijas Radio Big Band”, taču šis kolektīvs izpilda džeza mūziku.

Lai pētītu orķestra iesaisti Latvijas kultūras diplomātijā, maģistra darba empīriskajā daļā tiks izmantota gadījuma analīzes metode, kas iekļauj gan dažādu materiālu kontentanalīzi, gan vairākas padziļinātās intervijas. Intervijām atlasīti un iztaujāti kultūras programmas veidotāju, tajā iesaistīto un ar orķestra koncertu rīkošanu saistīto organizāciju pārstāvji un kultūras diplomātijas eksperti, kā arī veikta politikas plānošanas dokumentu, normatīvo aktu, valsts pārvaldes uzdevumu deleģēšanas līgumu un citu saistošo avotu teksta un satura kvalitatīvā analīze.

Maģistra darba struktūru veido četras nodaļas. Pirmajā nodaļā tiek analizētas diplomātijas funkcijas, uzdevumi, izzināts kultūras diplomātijas jēdziens un tā saikne ar citiem saistītiem jēdzieniem, kā arī caur teorētiskās literatūras prizmu skatīta mūzikas loma diplomātijā. Otrajā nodaļā tiek teorētiski pētīta orķestra nozīme diplomātijas kontekstā, atsevišķi analizējot tādos aspektus kā klasiskās mūzikas auditorija, muzikālo programmu un repertuāra izvēles specifika, un šajā nodaļā orķestris skatīts diplomātisko funkciju kontekstā. Trešā nodaļa veltīta Latvijas situācijai: pētīta Latvijas valsts orķestru darbība ārvalstu koncertēšanas kontekstā, raugoties no kultūras diplomātijas perspektīvas. Ar mērķi skatīt Latvijas kultūras diplomātijas piemēru, ceturtajā nodaļā tiks analizēti Latvijas Prezidentūras Eiropas Savienības Padomē kultūras programmas Latvijas orķestru koncerti, programmas veidošanas un īstenošanas principi, analizēti auditorijas sasniegšanas centieni un rezultāti atbilstoši teorijā izsecinātajiem kritērijiem. Ceturtā nodaļa kalpo kā praktisks Latvijas kultūras diplomātijas piemērs.

Darbu noslēgumā sniegti secinājumi tēžu veidā. Ar mērķi sniegt pārskatu par Latvijas orķestru iesaisti Latvijas Prezidentūras kultūras programmā, maģistra darba pielikumā iekļauts kopsavilkums par pētījumā iekļauto orķestru koncertiem kultūras programmas ietvaros, koncertos atskaņotajām mūzikas programmām un koncertu dalībniekiem.

1. DIPLOMĀTIJA, KULTŪRA UN MŪZIKA

Laikmetā, kad globalizācijas ietekmē pasaules valstu attiecības kļūst arvien ciešākas, diplomātijas sniegto iespēju un miermīlīgu starpvalstu attiecību nodrošināšanas nozīme tikai pieaug. Diplomātija ir viens no starptautisko attiecību veidošanas instrumentiem starp atsevišķām valstīm, kas tradicionāli uzticēta šo valstu akreditētajiem pārstāvjiem, lielākoties profesionāliem diplomātiem, kas strādā savas valsts ārlietu ministrijas uzdevumā. Plašākā kontekstā nereti par diplomātiju dēvētas arī ārvalstu attiecības kopumā, tomēr jāakcentē, ka galvenā diplomātijas atšķirība no ārpolitikas (dažkārt abi jēdzieni kļūdaini tiek uzskatīti par sinonīmiem) ir slēpjas faktā, valsts savas ārpolitikas īstenošanā var izmantot arī karu vai citus instrumentus. Ārpolitika arī skar pašu politikas veidošanas procesu, savukārt diplomātija vairāk ir attiecināma uz jau noteiktās politikas īstenošanu. Par galveno diplomātijas uzdevumu var saukt valsts interešu realizāciju ar miermīlīgas komunikācijas starpniecību, tāpēc diplomātiju ierasti asociē ar inteligences un takta lietošanu oficiālās attiecībās starp neatkarīgu valstu valdībām un starptautiskām institūcijām.

Formālu un vienotu pamatu diplomātija ieguva Eiropas valstu tikšanās laikā 1815. gadā Vīnes kongresā, kur tika definēti jauno laiku diplomātijas pamatprincipi, diplomātiskā ranga sistēma, kā arī izveidojās pastāvīgo pārstāvniecību princips⁸. Līdz ar izmaiņām starptautiskajā sistēmā un diplomātijas attīstību, ir mainījusies izpratne par diplomātijas būtību, tomēr līdzšinējā diplomātijas attīstība liecina, ka diplomātijas pamatelementi faktiski ir palikuši nemainīgi⁹. Tas attiecināms uz tradicionālo diplomātiju, „kuras izpausme ir oficiāla valstu institūciju savstarpējo attiecību veidošana”¹⁰.

Tradicionāli diplomātija tiek realizēta starp valstīm, to uzticot īpaši pilnvarotiem valstu pārstāvjiem, sūtņiem, vēstniekiem, ministriem un citu kategoriju diplomātiem, taču 20. gadsimtā demokratizācijas un sabiedrības pārmaiņu procesu rezultātā daudz lielāka nozīme piešķirista nevalstiskajiem aktoriem – valstu sabiedrībām, nevalstiskajām organizācijām, plašsaziņas līdzekļiem un citiem starpvalstu attiecību dalībniekiem.¹¹

Diplomātijas miermīlīgā pieeja valstu ārpolitikas īstenošanai padara to par instrumentu, ko lielākā daļa pasaules valstu izmanto ikdienā. Diplomātisko aktivitāšu

⁸ Hamilton K., Richard Langrhoren. *The Practice of Diplomacy*. New York: Routledge, 2011. P. 20.

⁹ Cepurītis, M. *Publiskā diplomātija: teorētisks ieskats. Krievijas publiskā diplomātija Latvijā: mediji un nevalstiskais sektors*. Rīga: Austrumeiropas politikas pētījumu centrs: Latvijas Universitāte, 2014. 9. lpp.

¹⁰ LR Aizsardzības ministrija. Publiskā diplomātija. Pieejams:

http://www.mod.gov.lv/Ministrija/Sab_lidzdaliba/Publ_diplomatija.aspx Skatīts [2015, 6. martā]

¹¹ Cepurītis Māris. *Publiskā diplomātija: teorētisks ieskats. Krievijas publiskā diplomātija Latvijā: mediji un nevalstiskais sektors*. 8. lpp.

darbības sfēra un naratīva aptver reprezentāciju, mediāciju un sarunu vešanu¹², un visbiežāk tiek uzsvērtas divas diplomātijas pamatfunkcijas: pārstāvniecība un komunikācija. Vispilnīgāko diplomātisko funkciju uzskaitījumu sniedz Vīnes konvencija ar diplomātiskajiem sakariem 3. panta 1. daļa. Diplomātiskās pārstāvniecības funkcijas *inter alia* ir:

(a) pārstāvēt nosūtošo valsti uzņemošajā valstī;

(b) aizstāvēt nosūtošās valsts un tās pilsoņu intereses uzņemošajā valstī robežās, kādās to atļauj starptautiskās tiesības;

(c) vest sarunas ar uzņemošās valsts valdību;

(d) ar visu likumīgu līdzekļu palīdzību noskaidrot apstākļus un notikumus uzņemošajā valstī un ziņot par to nosūtošās valsts valdībai;

(e) veicināt draudzīgas attiecības starp nosūtošo valsti un uzņemošo valsti un attīstīt to attiecības ekonomikas, kultūras un zinātnes jomā¹³.

Šos diplomātijas uzdevumus turpmāk iespējams skatīt mūzikas kontekstā, kā to piedāvā izdevuma „*Music in the Social and Behavioral Sciences*” autori, diplomātijai piedēvējot komunikācijas (*communication*), sarunu vešanas (*negotiation*) un pārstāvniecības (*representation*) funkciju.

Pārstāvniecība (*representation*) – ceremoniāla un sociāla darba daļa ikvienam diplomātiskajam pārstāvim.

Komunikācija (*communication*) - abpusēja sazināšanās starp nosūtošo un uzņemošo valsti vai vairākām valstīm.

Sarunu vešana (*negotiation*) – diskusija, sarunas starp atsevišķu valstu pārstāvjiem, kuru mērķis ir savstarpēja sapratne un vienošanās. Šaurākā nozīmē tā ir ļoti konkrēta diplomātiska saruna, taču plašākā kontekstā tā ir „visplašākā komunikācija, kas īstenota ar mērķi veikt vienošanos”¹⁴.

20. gadsimta apjomīgie politiskie procesi un divi pasaules kari veicināja būtiskas pārmaiņas diplomātiskajos procesos, jo valsts interešu īstenošanu ne vienmēr izdevās panākt ar tradicionālo diplomātiju, kura, kā minēts, tiek īstenota valdības un tās pārstāvju starpā, tāpēc arvien būtiskāka loma tiek atvēlēta publiskās diplomātijas realizēšanai. Darbības, kas vērstas uz citas valsts sabiedrības sasniegšanu, praktizēja jau kopš Napoleona valdīšanas laikiem (..), kā arī atsevišķu dinastiju valdnieki Japānā (..); tāpat arī termins „publiskā

¹² Hamilton K., Richard Langrhoren. *The Practice of Diplomacy*. P. 25.

¹³ Vīnes konvencija par diplomātiskajiem sakariem. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/2> [skatīts 2015, 27. martā]

¹⁴ Berridge, G. R., James Alan. *A Dictionary of Diplomacy*. London: Palgrave Macmillan, 2003. P. 166.

diplomātija” fragmentāri parādās diplomātijas vēsturē¹⁵, taču tiek uzskatīts, ka jēdzienu „publiskā diplomātija” 1965. gadā ieviesa Edmunds Guillons (*Edmund Guillon*), publisko diplomātiju skaidrojot kā „līdzekļus, ar kuriem valstu valdības, privātas grupas un indivīdi ietekmē citu indivīdu, valstu valdību attieksmi un viedokļus, lai ietekmētu to ārpolitiskos lēmumus”¹⁶. Atšķirībā no tradicionālās diplomātijas, kuras izpaušme ir oficiālo valstu institūciju savstarpējo attiecību veidošana, publiskās diplomātijas uzdevums ir veidot ilgtermiņa attiecības un dialogu ar sabiedrību kopumā vai noteiktām tās mērķa grupām¹⁷. Vairāki pētnieki arī norāda, ka publiskā diplomātija nebūt nav tik jauns fenomens, kā varētu šķist, taču tās evolūcija un aktīvā izmantošana starpvalstu attiecībās saistīta ar Auksto karu, līdz ar to publiskās diplomātijas jēdziens pēdējos desmitgadēs nonācis ārpolitikas pētnieku interešu lokā, sekmējot pētniecisko interesi par starptautiskās komunikācijas līdzekļiem ārpus valstu valdību tiešās saziņas. Publiskajā telpā arvien biežāk ir sastopami jēdzieni „publiskā diplomātija”, „kultūras diplomātija” un „maigā vara”.

Lai pietuvotos mūzikas lomas atklāšanai kultūras diplomātijā, nepieciešams padziļināti izziņāt publiskās un kultūras diplomātijas jēdzienus, jo, arī tradicionālās diplomātijas uzdevumu klāstā, kā tika noskaidrots, ir uzdevums „attīstīt valstu attiecības kultūras jomā”. Mūsdienā publiskajā diplomātijā plaši tiek izmantota kultūra, jo tā palīdz veidot ciešākus sakarus starp valstīm un to sabiedrībām pat gadījumos, kad valstu politiskās attiecības ir saspīlētas¹⁸. Taču mirklī, kad valsts valdības pārstāvji apzināti vēršas pie kultūras, lai to izmantotu kā līdzekli ārpolitisku mērķu sasniegšanai, iespējams runāt par „kultūras diplomātiju”.

Analizējot teorētiskos materiālus par publisko un kultūras diplomātiju, jāsecina, ka nav viennozīmīgas atbildes uz jautājumu par kultūras un publiskās diplomātijas savstarpējām attiecībām. Pētnieku starpā pastāv daudz un dažādu viedokļu par publiskās un kultūras diplomātijas savstarpējo saikni, sākot ar ideju par kultūras diplomātiju kā daļu no publiskās diplomātijas¹⁹, kamēr citi uzskata, ka publiskā un kultūras diplomātija ir divi atšķirīgi diplomātijas veidi²⁰. Publiskajā diplomātijā lietotais instrumentu klāsts sarežģīt

¹⁵ Berridge, G.R, James Alan. *A Dictionary of Diplomacy*. P. 166.

¹⁶ Cull, J. Nicholas. *Public Diplomacy Before Gullion: The Evolution of a Phrase*. P. 19. Pieejams: <http://media.leeds.ac.uk/papers/pmt/exhibits/2652/gullion.pdf> [skatīts: 2015, 2. aprīlī]

¹⁷ LR Aizsardzības ministrija: *Publiskā diplomātija*.

http://www.mod.gov.lv/lv/Ministrija/Sab_lidzdaliba/Publ_diplomatija.aspx [skatīts 2015, 14. martā]

¹⁸ Cepurītis Māris. Publiskā diplomātija: teorētisks ieskats. *Krievijas publiskā diplomātija Latvijā: mediji un nevalstiskais sektors*. 20.lpp

¹⁹ Deibel, Terry L., and Walter R. Roberts. *Culture and Information: Two Foreign Policy*. Vol. 40. Sage Publications, 1976. P.19.

²⁰ Mark, Simon. *A Greater Role for Cultural Diplomacy*. Pieejams:

http://www.clingendael.nl/sites/default/files/20090616_cdsp_discussion_paper_114_mark.pdf [skatīts 2015, 2. martā]

publiskās diplomātijas atšķiršanu no citiem saistītiem konceptiem piemēram, propagandas, sabiedriskajām attiecībām un kultūras attiecībām²¹.

1.1. Kultūras diplomācija

Turpmākam tēmas izklāstam ir būtiski atzīmēt, ka kultūras diplomācijai, līdzīgi citiem salīdzinoši jauniem jēdzieniem, vēl joprojām nav vienas konkrētas definīcijas. Visvairāk citētā kultūras diplomātijas definīcija ir amerikāņu politikas zinātnieka Milтона Kaminga (*Milton C. Cumming*) formulētā: „Kultūras diplomācija ir ideju, zināšanu, mākslas un citu kultūras aspektu apmaiņa starp valstīm un to iedzīvotājiem, lai nodrošinātu abpusēju sapratni”²². Tomēr konkrētāku definīciju, parādot kultūras diplomātijas politisko dimensiju, piedāvā Nīderlandes starptautisko attiecību institūta „*Clingendael*” pētnieks Saimons Marks (*Simon Mark*): „kultūras diplomācija ir valsts kultūras atbalsta izmantošana šīs valsts ārpolitikas un diplomātijas mērķiem”²³. Saimona Marka skatījumā, kultūras diplomācija ir valdības realizēta diplomātiska prakse, taču to nepilda tikai diplomāti, kas strādā valdības ārlietu ministrijā²⁴, jo kultūras diplomātijas īstenotāju klāsts var būt daudzveidīgs, bet iniciatīva nāk no valdības.

Pirms pievērsties atšķirīgo jēdzienu interpretācijai, jānorāda, ka šī maģistra darba ietvaros kultūras diplomācija tiek skatīta kā tiešo valsts pārvaldes iestāžu un amatpersonu plānotas un īstenotas kultūras aktivitātes, lielākoties ar mērķi prezentēt valsts kultūru un īstenot ārpolitiku. Jāatzīmē, ka šī darba ietvaros un arī lielākoties teorētiskajos materiālos, jēdziens „kultūra” lietots tā šaurākajā izpratnē – kultūra kā mākslinieciskas jaunrades rezultāts.

Par kultūras diplomātiju kopumā tapis plašs skaits pētniecisku rakstu dažādās valstīs, kuri lielākoties izmanto līdzīgus pamata teorētiskos pētījumus²⁵, turklāt jāatzīmē, ka kultūras diplomātijas fenomens, kas teoretizēts tikai pēdējos gados, joprojām bieži tiek saistīts ar ASV vai transatlantisko sadarbību. Tomēr, ne vienmēr kultūras diplomātijas pasākumi tiks apzīmēti kā kultūras diplomācija, jo šim jēdzienam atbilstošos pasākumus var īstenot, tos dēvējot citādi gan plānošanas, gan izvērtēšanas procesā.

²¹ Cepurītis Māris. Publiskā diplomācija: teorētisks ieskats. *Krievijas publiskā diplomācija Latvijā: mediji un nevalstiskais sektors*. 18.lpp.

²² Milton C. Cummings, Jr. *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey*, Washington, D.C: Center for Arts and Culture, 2003. P. 34.

²³ Mark, Simon. *A Greater Role for Cultural Diplomacy*. P.20.

²⁴ Ibid. P. 20.

²⁵ Par visbiežāk izmantotajiem kultūras diplomātijas teorētisko materiālu autoriem var uzskatīt Janu Melisenu (*Jan Melissen*), Ričardu Andtu (*Richard Arndt*), Džozefu Naiju (*Joseph Nye*) u.c.

Jaunu skatījumu uz kultūras diplomātiju dod Gētes institūta Toronto Stratēģijas un izvērtējuma daļas vadītāja Arpada Zoltera (*Dr. Arpad A. Sölter*) izsacītā atziņa: „arvien pieaugošā tradicionālās diplomātijas nepiemērotība un atsvešinātība šajā mirklī ir krasi mainījusi visu mākslas vidi. Kultūras diplomātija ir aizgājusi no vēstniecībām, diplomātiskajiem korpusiem un viņu birokrātiskajiem posteņiem. Tradicionālās diplomātijas loma jau ilgstoši tikusi pārvērtēta, un šobrīd tās nāve ir vēl skaidrāk redzama nekā jebkad”²⁶. Tas liek distancēties no valdības realizētās kultūras diplomātijas politikas, lai paskatītos plašāk uz kultūras sakariem, kas veidojas starp atsevišķu valstu sabiedrības grupām, tostarp, kultūras un mākslas organizācijām.

1.2. Kultūras diplomātija, kultūras attiecības un ārējā kultūrpolitika

Lai tiktu vēl precīzāk izskaidrota kultūras diplomātijas jēdziena robežas, ir vērts analizēt kultūras diplomātiju salīdzinājumā ar kultūras attiecību un ārējās kultūrpolitikas jēdzieniem. Atsevišķu dimensiju parāda kultūras diplomātijas un kultūras attiecību nošķirums teorētiskajā literatūrā, kam jāpievērš uzmanība, lai darba turpmākajā iztirzājumā būtu skaidrāk izprotams kultūras diplomātijas un kultūru attiecību savstarpējā korelācija.

Nošķirumu starp kultūras attiecībām un kultūras diplomātiju balstīt vienā no jaunākajiem Latvijā veiktajiem pētījumiem par publisko diplomātiju – „Krievijas publiskā diplomātija Latvijā: mediji un nevalstiskais sektors” - kurā viens no tā autoriem Māris Cepurītis norāda: „publiskā diplomātija ir vērsta uz noteiktu valsts interešu īstenošanu, kamēr kultūras attiecību gadījumā valsts interešu faktors ne vienmēr ir klātesošs”²⁷. Kultūras diplomātijas un kultūras attiecību nodalījumu uzsver viens no vērā ņemamākajiem kultūras diplomātijas pētniekiem Ričards Arnds: „Kultūras attiecības veidojas dabiski un organiski, bez valdības iejaukšanās – tirdzniecības un tūrisma sakari, studentu plūsma, komunikācija, grāmatu aprīte, migrācija, mediju komunikācija, starpkultūru laulības - miljoniem starpkultūru tikšanos noris ik dienu”²⁸. Kultūras attiecību spektrs ir plašs, un tajā iekļaujas gan iepriekš minētās starpkultūru norises, gan arī valdības atbalstīti kultūras pasākumi: „kultūras attiecības, kurās kādā mērā ir iesaistīta valdība, piemēram, valsts dotēto

²⁶ Solter, A. Arpad. *The Renaissance of Soft Power. Rediscovering Cultural Diplomacy in Transatlantic Perspective*, 2008. Pieejams:

http://www.culturaldiplomacy.org/canadameetsgermany/content/articles/program-archive/2008/Renaissance_of_Soft_Power.pdf [skatīts 2015, 5. martā]

²⁷ Melissen, Jan. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007. P. 21.

²⁸ Balanger, Louis. Redefining Cultural diplomacy: Cultural security and Foreign Policy in Canada. *Political Psychology*. Nr. 20, 1999. P. 677.

mākslinieku uzstāšanās, ne vienmēr strādā valsts vai diplomātiskā uzdevumā, pat uzstājoties ārlietu ministrijas tiešajos pasākumos”²⁹.

Savukārt kultūras diplomātijas procesi var noritēt tikai tad, kad valsts pilnvaroti diplomāti valdības uzdevumā mēģina radīt un formēt kultūras sadarbības kanālus, lai sekmētu valsts intereses³⁰. To apliecina arī britu diplomātiskā dienesta pārstāvja Džordža Džona Mičela (*Georga John Mitchell*) viedoklis: valdība īsteno kultūras diplomātiju, turpretim neatkarīgās institūcijas – starptautiskās kultūras attiecības³¹. Šis formulējums ir visai strīdīgs, jo kā neatkarīgas institūcijas minētas sekojošas organizācijas: Francijas institūts, Gētes institūts, Britu padome, Japānas fonds, Kanādas padome, kuras dažādos līmeņos kopj un veido starptautiskās kultūras attiecības - kultūras institūti lielākoties vismaz daļēji tiek dotēti no valsts budžeta. Saņemot daļēju valsts atbalstu, minētās un līdzīgas organizācijas darbojas valsts uzdevumā, un šādu atziņu sniegusi britu pētnieku apvienība „*Demos*”: „kultūras attiecības cauri visai vēsturei vienmēr bijušas cieši saistītas ar valsts ārējām attiecībām”³².

Kultūras diplomātijai vistuvākais jēdziens politikas plānošanā ir valsts ārējā kultūrpolitika, taču tā ir plašāka integrāla kultūrpolitikas daļa, kas tiek īstenota, balstoties valsts nacionālajā kultūras politikā saskaņā ar ilgtermiņa plānošanas dokumentiem un ciešā sadarbībā ar citām ieinteresētajām pusēm. Meklējot ciešu saikni un salīdzinājumu teorētiskajā literatūrā, neizdevās to atrast, jo autori pārsvarā apskata tikai kultūras diplomātijas jēdziena interpretācijas, bieži vien izpaliekot secinājumam, ka kultūras diplomātijai pielīdzināmas aktivitātes tiek īstenotas, ja pat tās nav nosauktas „kultūras diplomātijas” vārdā. Ārējās kultūrpolitikas īstenošanā nepastāv viens noteikts modelis, jo valsts ārējo kultūrpolitiku var īstenot attiecīgi atbildīgā kultūras ministrija, iesaistot nevalstiskās organizācijas. Būtiski, ka valsts ārējo kultūrpolitiku nevar īstenot abstrakti: tās lietderīgums būs atkarīgs no valsts notikumu dzīvotspējas un nacionālās kultūrpolitikas³³.

Teorētiskajos materiālos kultūras diplomātijas, ārējās kultūrpolitikas un kultūras attiecību savstarpējā saikne variējas no trīs jēdzienu sapludināšanas vienā, līdz par absolūti atšķirīgiem to skaidrojumiem. Analizējot un apkopojot teorētiskos materiālus, tika veidots neliels vispārīgs pārskats (*Tabula nr.1.*), kurš, lai gan nesniedz detalizētu informāciju, var

²⁹ Mark, Simon. A greater role for Cultural diplomacy. P. 13.

³⁰ Arndt, Richard T. *The First Resort of Kings*. American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century. Washington: Potomac Books, 2006. P. 18.

³¹ Mitchell, John M. *International Cultural Relations*. London: Allen & Unwin, 1986. P. 5.

³² Bound Kirsten, Briggs Rachel, Holden John, Jones Samuel. *Cultur is a Central Component of International Relations. It's Time to Unlock Its Full Potential*. London: Demos Magdalen House, 2007. P.15.

³³ Mitchel, John. M. *International Cultural Relations*. P. 9.

palīdzēt nošķirt trīs galvenos jēdzienus, kas saistīti ar kultūru procesu virzīšanu ārvalstīs. Šāds nošķīrums var konkretizēt jēdzienu lietojumu turpmākajā pētnieciskajā darbā.

Tabula nr. 1

Jēdziens	Ārējā kultūrpolitika	Kultūras diplomātija	Kultūras attiecības (kultūras apmaiņa)
Primārais mērķis	Kultūrpolitikas uzstādījumu realizēšana ārvalstīs	Ārpolitikas atbalsts un reprezentācija Valsts valdības un sabiedrības ietekmēšana	Kultūras produkta/pasākuma realizācija
Plānotāji	Ministrijas (visbiežāk – kultūras ministrija)	Ārlietu vai kultūras ministrija Kultūras institūti	Mākslas organizācijas, NVO, sabiedrības pārstāvji, privātas iniciatīvas
Īstenotāji	Ministrijas un deleģētas institūcijas	Valsts oficiālās iestādes un ierēdņi (atsevišķos gadījumos neatkarīgas iestādes ar deleģētu kultūras diplomātijas uzdevumu) Kultūras institūti	Mākslas organizācijas (var būt valdības tiešs vai pastarpināts atbalsts)
Rezultāti īstermiņā	Kultūrpolitikas rezultātu sasniegšana	Valsts kultūras reprezentācija Valsts tēla veidošana	Kultūras pasākums Ekonomiski ieguvumi
Rezultāti ilgtermiņā	Valsts kopīgās politikas realizēšana	Ārpolitikas mērķu sasniegšana, valsts pozitīva tēla veidošana/uzturēšana Ekonomiski ieguvumi (pastarpināti)	Institūciju sadarbība Mākslinieciski mērķi
Iezīmes	Īstenota saskaņā ar ilgtermiņa politikas plānošanas dokumentiem	Pamatā – vienvirziena „valdības pamatpienākums” (<i>John Mitchell</i>), Viens no publiskās diplomātijas instrumentiem Stāstoša	Divvirzienu Sadarbības rezultāts

21. gadsimta globalizācijas apstākļos varam pieņemt, kā starptautisko kultūras attiecību jēdziens var tikt interpretēts ļoti plaši, jo kultūras attiecību veidošanā iesaistās gan valsts institūcijas, gan starptautiskas organizācijas, nevalstiskas biedrības, kā arī komerciālas struktūras. Tāpat arī gadījumos, kad starptautiskās kultūras attiecības atbalsta un veicina valstu valdības, šādu attiecību galvenie uzdevumi un mērķi tiek virzīti valsts nacionālās kultūras attīstības virzienā: stiprināt valsts kompetenci un kapacitāti mākslas

jomā ar starptautiskas sadarbības starpniecību un sadarbojoties ārvalstīs ar citiem mākslas un kultūras profesionāļiem³⁴.

Lai kultūras attiecības būtu veiksmīgas, tām jāstāvē no ieklausīšanās citos, citu kultūru un vērtību atpazīšanas un vēlmes mācīties, un tādējādi kultūras attiecības var kļūt par divvirzienu procesu. Taču, ja šāda kultūras apmaiņa darbojas vienā virzienā, tā ir stāstoša – šāda reprezentatīva funkcija raksturīga kultūras diplomātijai, kura prezentē un pārstāv kultūru ar mērķi ieinteresēt, un, atšķirībā no kultūras attiecībām, tā vairāk izpaužas kā vienvirziena komunikācija³⁵. Šim apgalvojumam varētu daļēji piekrist, jo tas parāda fundamentālu atšķirību kultūras attiecību un kultūras diplomātijas nošķirumā, tomēr, kā liecina amerikāņu diplomātes Sintijas Šnaideres (*Cindy Schneider*) piedāvātie kritēriji veiksmīgām kultūras diplomātijas iniciatīvām³⁶, kas apskatīti turpmākajā nodaļas izklāstā, kultūras diplomātijas īstenošanas procesu nevar dēvēt par vienvirziena, jo pretējā gadījumā izpaliek gandrīz jebkādi kultūras diplomātijas ieguvumi³⁷.

Jāpiemin, ka kultūras diplomātija plaši iztīrāta saistībā ar valsts tēla veidošanu. „Vēl nesēn kultūras diplomātijas aktivitātēs ietilpa salīdzinoši īslaicīgi pasākumi un atsevišķas kultūras norises: mākslinieku apmaiņas braucienu atbalstīšana, valodas apguves un valstu kultūras pieejamības ārvalstīs veicināšana, taču globalizācijas un starpvalstu sadarbības rezultātā šie uzdevumi daļēji nonākuši nevalstisku aktoru pārziņā. Patlaban kultūras diplomātija ir saistāma ar valsts pozitīva tēla veidošanu ārvalstīs ilgtermiņā³⁸.

Lai arī katra valsts var brīvi izvēlēties un realizēt savu kultūras diplomātijas pasākumu kopumu, kultūras diplomātija pamatā uzskatāma par stratēģiski plānojamu un ilgtermiņā realizējamu procesu. Lai kāds būtu nevalstisko aktoru saistības līmenis ar valsti (jo tas valstu valdībai ir neizbēgami nepieciešams efektīvai darbībai publiskajā diplomātijā), nevalstiskajiem aktoriem jābūt zināmā līmenī minimāli institucionalizētiem, proti, tiem ir jābūt noteiktai organizatoriskajai struktūrai, mērķiem, pārstāvniecībai un koordinētai rīcībai³⁹. Šādu apgalvojumu iespējams attiecināt uz kultūras organizācijām - to efektīvai iesaistei kultūras diplomātijā nepieciešams attiecīgs institucionalizācijas līmenis.

³⁴Higham, Robin. *The World Needs More Canada. Canada Needs More Canada*. Baillargeonm, Jean-Paul. *The Handing Down of Culture, Smaller Societies, and Globalization*. Ontario: Grubstreet Editions, 2001. P. 136.

³⁵ Edited by Snow Nancy, Taylor Philip M, *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York and London: Routledge, 2009, p. 253.

³⁶ Schneider, P. Cynthia. *Diplomacy that works: Best practices in Cultural Diplomacy*. P. 4.

³⁷ Ibid. P. 4.

³⁸ Balanger, Louis. *Redefining Cultural diplomacy: Cultural security and Foreign Policy in Canada*. *Political Psychology*. Nr. 20, 1999. P. 677.

³⁹ Cepurītis, Māris. *Publiskā diplomātija: teorētisks ieskats*. Kudors, Andris (red.). *Krievijas publiskā diplomātija Latvijā: mediji un nevalstiskais sektors*. 37. lpp.

Efektivitātes aspektā vērts uzsvērt, ka valstīs, kurā viena – kultūras – ministrija ir atbildīga gan par nacionālās, gan ārējās kultūrpolitikas pamatnostādņēm, ārējā kultūrpolitika īstenota veiksmīgāk⁴⁰. Turpretim kultūras diplomātijas plānošanā un īstenošanā ļoti būtiska ir abu – kultūras un ārlietu ministrijas sadarbība. Šajā pašā kontekstā var minēt Džona Mičela viedokli par Ārlietu ministriju kā nepiemērotu kultūras attiecību un diplomātijas īstenošanu, tādēļ viņš iesaka ministrijai šos pienākumus nodot neatkarīgām aģentūrām, piemēram, Britu padomei⁴¹. Līdzīgi izsakās Gētes institūta Toronto Stratēģijas un izvērtējuma daļas vadītājs Arpads Zolters. Viņš, iztirzājot kultūras diplomātijas jēdzienu, neaprobežojas tikai ar valdības programmām, bet par svarīgām atzīst līdzvērtīgas aktivitātes, ko veic daļēji valsts pārvaldībā esošas vai privātas organizācijas, jo šādā veidā visdrošāk tiek uzturēta kultūras piedāvājuma aktualitāte⁴².

Jāatzīst, ka kultūras diplomātijas un kultūras attiecību pilnīga nošķiršana nav iespējama ne dz teorijā, ne dz praksē, jo demokrātiskā sabiedrībā daudz funkciju pārņēmušas nevalstiskās organizācijas. Bieži vien kultūras attiecības un kultūras apmaiņa tiek skatīta kā subordinēta kultūras diplomātijas apakšnozare⁴³.

Analizējot kultūras diplomātijas un kultūras attiecību savstarpējos aspektus, tika mērķtiecīgi meklēts iztirzājums saiknei starp valsts atbalstītās kultūras un izklaides/komercproduktu piedāvājumu kultūras nozarē, taču jāteic, ka šādā griezumā kultūras organizāciju centienus ārpus savas valsts robežām apskatījis tikai minētais Gētes institūta darbinieks. Kultūras diplomātijas vai starpkultūru sadarbības pasākumiem netiek veikti vakuumā, bet gan vidē, kur valda tirgus likumi un bieži vien pasākumi noris ciešā sasaistē ar izklaides industriju u.c. uz peļņu orientētām nozarēm. Minētais eksperts identificējis kultūras diplomātijas lielākos izaicinājumus Vācijas piemērā Kanādā, no kuriem daļa varētu būt saistoša kopīgajai kultūras diplomātijas problemātikai: kultūras nozare nereti attīstās kā daļa no dominējošās izklaides industrijas; lielais pasākumu un festivālu piedāvājums veido spēcīgu un konkurējošu kontekstu, ko nevar ignorēt; māksla un kultūra tiešā veidā neseko ekonomiskajiem likumiem; mediju uzmanību izpelnās tikai skaļi vārdi un komerciāli pasākumi⁴⁴. Piekrītot šīm idejām, ir vērts uzsvērt, ka kultūras

⁴⁰ Mitchell, John M. *International cultural relations*. P. 9.

⁴¹ Mitchell, John M. *International cultural relations*. P. 68.

⁴² Solter, A. Arpad. *The Renaissance of Soft Power. Rediscovering Cultural Diplomacy in Transatlantic Perspective*, 2008. P. 23.

⁴³ Bin, Sang Hun. *Correlation between Cultural Diplomacy and Cultural Exchange:*

in Cases of the British Council and the Korean Cultural Center. P. 2. Pieejams:

[http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2013-07-iscd-](http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2013-07-iscd-uk/Bin_Sang_Hun,_Cho_Kyung_Ryun,_Na_Hong_Ju,Park_Young_Hee.pdf)

[uk/Bin_Sang_Hun,_Cho_Kyung_Ryun,_Na_Hong_Ju,Park_Young_Hee.pdf](http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2013-07-iscd-uk/Bin_Sang_Hun,_Cho_Kyung_Ryun,_Na_Hong_Ju,Park_Young_Hee.pdf) Skatīts [2015, 15. aprīlī]

⁴⁴ Solter, A. Arpad. *The Renaissance of Soft Power. Rediscovering Cultural Diplomacy in Transatlantic Perspective*, 2008. P. 25.

diplomātijas īstenotājiem jāmeklē arvien jauni ceļi un veidi, kā, kultūras piedāvājumu integrējot sabiedriskajās norisēs, to padarīt pievilcīgu un konkurētspējīgu.

1.3. Kultūras diplomātijas efektivitāte un tās izvērtējuma problemātika

Iepazīstoties ar teorētiskajiem materiāliem par kultūras diplomātiju, vairākkārt lasīta atziņa, ka kultūras diplomātija joprojām nesaņem pienācīgu lomu valsts varas dienaskārtībā, un tam par pamatu ir vairāki iemesli. Pirmkārt, kultūras diplomātijas virzība ir ilgtermiņa process, kas prasa resursu ieguldījumu, kuru bieži vien valstu valdībām trūkst vai nav intereses tos atvēlēt kultūras diplomātijas stratēģijas izstrādei un pasākumu īstenošanai. Otrkārt, kultūras diplomātijas procesa ieguvumus ir sarežģīti izvērtējami un trūkst pieredzes izvērtējuma veikšanai. Kā trešais iemesls nepietiekamam kultūras diplomātijas izmantojumam valstu ārpolitikā minama diplomātu nepietiekamā sagatavotība kultūras jautājumos⁴⁵.

Pasaules politikas institūta Vašingtonā dibinātājs politologs Džons Lenczovskis (*John Lenczowski*), apskatot kultūras diplomātiju plašākā kontekstā, norāda, ka „viens no iemesliem, kāpēc kultūras diplomātija nereti tiek noliegta, ir dēļ pūlēm, ko prasa stratēģiskas vīzijas izstrādāšana”⁴⁶. Viņš arī piemetina, ka savulaik jau britu politiķis Vinstons Čērčils (*Winston Churchill*) ir izteicies, ka demokrātijām piemīt iedzimtas grūtības realizēt konsistentu politiku vairāk nekā piecu gadu garumā⁴⁷.

Savukārt pēc atsevišķu kultūras diplomātijas pasākumu norises nepieciešama izvērtēšana, kuras sakarā kultūras diplomātijas teorētiķi norāda, ka „gan kultūras diplomāti, gan diplomātisko darbību pētošie vēsturnieki, diemžēl, neizvērtē, vai kultūras diplomātijas mērķi tiek sasniegti”⁴⁸. Iespējams, ka dalīšanās pieredzē un kultūras diplomātijas veiksmes stāstu analīzē valstu ierēdņu starpā varētu veicināt plašāku kultūras diplomātijas atzīšanu, jo jāsecina, ka arī teorētiskajā literatūrā pietrūkst ieskata kultūras diplomātijas efektivitātes mērīšanā.

Protams, ir metodes, kā izmērīt jeb noteikt kultūras diplomātijas pasākumu un aktivitāšu efektivitāti valsts ārpolitikas kontekstā - apmeklētāju skaits, mediju apskats par kādu noteiktu pasākumu, apmeklētāju atsauksmes, kritiķu recenzijas par kādu kultūras nozares pasākumu⁴⁹. Tas var uzrādīt kultūras diplomātijas pasākumu mērķtiecīgumu un

⁴⁵ Lenczowski, John. *Full Spectrum Diplomacy and Grand Strategy: Reforming the Structure and Culture of U.S. Foreign Policy*. New York: Lexington Books, 2011. P. 12.

⁴⁶ Ibid. P. 170.

⁴⁷ Ibid. P. 170.

⁴⁸ Mark, Simon. *A Greater Role for Cultural Diplomacy*. P. 2.

⁴⁹ Ibid. P. 2.

raksturot daļu no ieguvumiem, un šī aspekta izklāstā vērtīgs ir diplomātes Sintijas Šnaideres sacītais: „Izmērīt panākumus kultūras diplomātijā – izglītības pieejamību, radošo izpausmi jebkurā formā, cilvēciskās komunikācijas aktivizēšanos ar mērķi veicināt sapratni starp kultūrām un reģioniem – tas ir izaicinājums. Kā gan lai kvantitatīvi izmēra attieksmju maiņu, stereotipu un aizspriedumu atmešanu vai empātijas sajūtas, kas rodas, noskatoties filmu, izlasot grāmatu vai noklausoties vieslektora uzstāšanos?”⁵⁰. Neskatoties uz plašajam pārdomām, šī pati autore piedāvā konkrētus kritērijus, kuru izpildes gadījumā kultūras diplomātijas pasākumus var uzskatīt par rezultatīviem:

- tiek pārstāvēta kāda sūtītājvalsts (šajā gadījumā – ASV) vērtība, piemēram, daudzveidību, iespējas, indivīda izpausmi, runas brīvību u.c.;
- tiek apmierināta saņēmējvalsts vai reģiona interese (piemēram, mūzika Krievijā, dizains Dānijā);
- sniegta patika, noris informācijas apmaiņa vai ekspertīze abpusējas cieņas un apmaiņas apstākļos;
- tiek atvērtas durvis starp diplomātiem un uzņemošo valsti;
- tiek piedāvāta oficiālajai valsts klātbūtnei valstī alternatīva dimensija;
- tiek veidota daļa no ilglaicīgām attiecībām un koptas savstarpējās saites;
- kultūras diplomātijas process ir radošs, elastīgs un pilns iespēju⁵¹.

Lai gan šī kultūras diplomātijas nelielā veiksmīgo kritēriju analīze attiecas uz tādas lielvalsts kā ASV gadījumu, šādu uzskatīti kritēriju esamība ļauj tos pielāgot un transformēt citu gadījumu apskatei. Sintija Šnaidere par divām visbūtiskākajām kultūras diplomātijas pazīmēm starp augstāk minētajām izceļ „tās spēju atspoguļot un/vai izskaidrot kādu valsts vērtību, kā arī kultūras diplomātijas piemērotību mērķauditorijai”⁵². Visbeidzot, piekrītot amerikāņu diplomātei Sintijai Šnaiderei, jāsecina, ka „kultūras iniciatīvām, kas tiek integrētas uzņemošās valsts dzīvē, piemīt visspēcīgākā un ilgstošākā ietekme”⁵³. Ar to praktiskā ziņā var saprast kultūras pasākumus, kas iederas vietējā vidē; noris piemērotā kontekstā, piemēram, programmu un festivālu ietvaros. To lieliski papildina Arpada Zoltera atziņa, ka, kultūras diplomātijas veiksmes stāsta pirmais noslēgums ir „māksla būt vietējam ikvienā pasaules valstī. Vienkārši parādot, cik lieliska, radoša un brīnišķīga ir tava izcelsmes valsts, tu nekur tālu netiksi”⁵⁴.

⁵⁰ Schneider, P. Cynthia. *Diplomacy that works: Best practices in Cultural Diplomacy*. P. 4.

⁵¹ Ibid. P. 4.

⁵² Ibid. P. 4.

⁵³ Ibid. P. 7.

⁵⁴ Solter, A. Arpad. *The Renaissance of Soft Power. Rediscovering Cultural Diplomacy in Transatlantic Perspective*, 2008. P. 25.

Konstatējams, ka joprojām trūkst konkrētas pētnieciskas metodoloģijas kultūras diplomātijas efektivitātei dažādu kultūras nozaru ietvaros, kas sniegtu plašāku ieskatu veiksmīgi funkcionējošos modeļos un to sasniegtajos rezultātos. Līdz ar to var apgalvot, ka kultūras diplomātija pamatā ir kultūras rīku un iespēju izmantošana starpvalstu attiecību veidošanai pēc valdības iniciatīvas, taču veiksmīga kultūras diplomātija nevar pastāvēt atrauti no daļēji valstisku vai nevalstisku organizāciju veidotajām kultūras attiecībām.

Atskatoties vēsturē, identificējami vairāki hrestomātiski kultūras diplomātijas piemēri, kuri visbiežāk tiek akcentēti teorētiskajā literatūrā. Starp veiksmīgākajiem kultūras diplomātijas piemēriem pasaulē nereti tiek minēti ASV džeza mūzikas panākumi un amerikāņu simfoniskās mūzikas tūres tobrīd stratēģiski svarīgās valstīs, Eiropas valstu kultūras institūtu darbība. Ir pamanīta gan šo gadījumu stratēģiskā efektivitāte, gan rezultāti ilgtermiņā. Kā redzams, starp minētajiem piemēriem ir vairāki gadījumi, kur par efektīvu instrumentu kultūras diplomātijā ir kļuvusi mūzika.

1.4. Mūzikas diplomātija

Diplomātisko mērķu realizēšanai iespējams izmantot plašu klāstu kultūras formu: ikviens elements, kuru var uztvert kā daļu no nācijas kultūras tās plašākajā nozīmē, var tikt izmantots kultūras diplomātijā, taču daži no elementiem tiek izmantoti biežāk un regulārāk⁵⁵. Par populārākajiem atzīstamas dažādās mākslu sfēras, tostarp teātris, kino, balets, mūzika, tēlotājmāksla, arhitektūra, citas nozares kā zinātne, folklorā, etniskā kultūra, komerciāli produkti, labdarība, izglītība, literatūra, valodu apmācība u.c. Katra no kultūras sfērām veido savu specifiku un nosacījumus tās iesaistei kultūras diplomātijas procesos. Tas, kādu stratēģiju attiecībā uz nacionālās kultūras nozaru iesaistīšanu kultūras diplomātijā izvēlas valsts, jāsaprot ar tās ārpolitiskajiem mērķiem.

Gan lielas, gan mazas valstis diplomātisko procesu gaitā nereti izvēlas sevi reprezentēt ar muzikālām aktivitātēm. Mūzikas nozīmi starpkultūru dialoga veidošanā uzvēruši arī politiķi un viedokļa līderi: „Mūzika spēj izteikt plašu klāstu jūtu, pietuvoties lietu esencei un uzrunāt dvēseli, tas ir spēks savest mūs kopā un nostiprināt kopības sajūtu caur dalīšanos emocijās,”⁵⁶ tā, uzrunājot klausītājus Apvienoto Nāciju Organizācijas gadadienā 2003. gada 24. oktobrī, sacīja tā brīža ANO ģenerālsekretārs Kofi Annans. Plašas un universālas ir mūzikai piedēvētās lomas, kas teorētiskajā literatūrā lasāmas par mūzikas komunikatīvo

⁵⁵ Lenczowski, John. *Cultural Diplomacy, Political Influence and Integrated Strategy. Public Diplomacy, Counterpropaganda and Political Warfare*. P.11.

⁵⁶ Annan, Kofi. *Secretary-general underscores importance of music to humankind, at concert celebrating UN day and Switzerland's membership*. Pieejams: <http://www.un.org/press/en/2003/sgsm8964rev1.doc.htm> [skatīts 2015. 10. februārī].

nozīmi. Mūzika dod iespēju dažādām politiskām struktūrām vienlaicīgi būt klātesošiem procesā, kurā nav priekšrakstu un gatavu secinājumu; mūzika efektīvi rada jaunu kanālu, caur kuru var komunicēt un absorbēt kultūras un politiskās idejas⁵⁷. Mūzikai, pateicoties tās institucionalizācijai, idejām par universālo harmoniju un kārtību, piemīt spēja aktīvi mijiedarboties ar idejām par sociālajām alternatīvām un politiskajām izmaiņām.⁵⁸ Mūzikas loma diplomātiskajās sarunās kopumā ir ļoti maz studēta un teoretizēta, tomēr tā ir daudzu kultūras apmaiņu un miera sludināšanas koncertu pamatā; mūzika skan gan kā iegāns kādam notikumam, gan kā sarunu iemesls⁵⁹.

Mūzikas un diplomātijas savstarpējam attiecību lokam ir sena vēsture, jo mūzika cauri gadsimtiem bijusi neatņemama diplomātisko attiecību sastāvdaļa: vēsturiski tā skanējusi galma ikdienā, tāpat arī mājās dzīvē, svinīgās ceremonijās, sabiedriskā izklaidē. Vēsture glabā liecības par mūzikas mākslas pārstāvju īpašo statusu – mūziķi, būdami pietuvināti varai un tās īstenotājiem, daudz ceļoja un nereti kļuva gan par spiegiem, gan sūtņiem un padomdevējiem⁶⁰. Šis vēsta par laiku diplomātijas vēsturē, kad diplomāti un profesionāli mūziķi cieši sadarbojās, abpusējas intereses vadīti. Varas un mūzikas attiecību loks mainījās, kad pēc Otrā pasaules kara aizsākās intensīva mūzikas nozares iesaistīšana ārpolitikas mērķu realizācijai, un mūzika kļuva par apzināti izmantotu instrumentu lielvaru ideoloģiskajā cīņā laika periodā starp 1945. un 1991. gadu, ko vēsturē dēvē par Auksto karu. ASV valdību ārpolitisku mērķu realizācijā interesēja ne tikai džeza sniegtās iespējas, jo tā plānoja un īstenoja neskaitāmas simfonisko orķestru koncerttūres uz prioritāri svarīgiem pasaules reģioniem. Simfonisko koncertu mūzikas repertuāru lielākoties veidoja Eiropas komponistu radītā mūzika, un diplomātiskajā programmā tā tika iekļauta ar mērķi izmainīt un uzlabot ASV tēlu citu pasaules valstu skatījumā, kā arī paplašināt valsts ietekmi pasaulē⁶¹.

Iepazīstoties ar zinātniskajiem rakstiem par mūzikas lomu starptautiskajās attiecībās, vērojams, ka pētnieki mūzikas lietojumu diplomātiskā un starpvalstu kontekstā atsevišķos materiālos apzīmē ar jēdzienu „mūzikas diplomātija” (*music diplomacy*)⁶², vienotā konceptā

⁵⁷ *The Role of Music in Contemporary Cultural Diplomacy: Part I*. Pieejams:

<http://www.vanderbilt.edu/travelfellowship/blogs/moreadith/> [skatīts 2015, 14. aprīlī]

⁵⁸ Ahrendt, Rebekah. *Music and Diplomacy from the Early Modern Era to the Present*. London: Palgrave Macmillan, 2014. P.2.

⁵⁹ Ahrendt, Rebekah. *Music and Diplomacy from the Early Modern Era to the Present*. P. 9.

⁶⁰ Thompson, F. William. *Music in the Social and Behavioral Sciences*. California: SAGE Publications, 2014. P. 234.

⁶¹ Fosler-Lussier, Danielle. Music pushed, music pulled: Cultural diplomacy, globalization, and imperialism. *Diplomatic History*. Nr. 36. Vol.1, 2012. P. 56.

⁶² Džesika – Džinova Hekta (*Jassica Gienow- Hecht*), Daniela Foslere – Lusjē (*Danielle Folser – Lusser*) u.c.

sintezējot diplomātijas funkcijas ar mūzikas mākslu, tāpēc, atbilstošajā kontekstā šis vārdu savienojums tiks izmantots turpmākajā pētnieciskajā darbā.

Vai mūzika ir efektīvs instruments nāciju un kopienu pārstāvniecībai un kā institūcijas izmēra mūzikas diplomātijas efektivitāti? Raugoties uz mūzikas diplomātijas izvērtējuma aspektu, skaidrs, ka novērtējumu apgrūtina arī neparedzami rezultāti, kādus var atstāt, piemēram, laikmetīgas mūzikas koncerts. Neskatoties uz daudziem jūsmīgiem mūzikas iespēju slavinošiem epitetiem un to, ka mūzika mijiedarbojas ar vairākiem būtiskiem starptautisko attiecību aspektiem, piemēram, miera uzturēšanu un komunikācijas nodrošināšanu starp konfliktējošām valstīm, līdz šim brīdim vēl nav vienprātības par mūzikas patieso nozīmi⁶³.

Līdzās valstu valdību centieniem veidot mūzikas diplomātiju, 20. gadsimtā parādās tendence muzikālo diplomātiju deleģēt nevalstiskiem aktoriem⁶⁴, tādējādi arī mūzikas diplomātijas īstenošanā iesaistīto institūciju tīkls paplašinājās.

Mūzikas un politikas savstarpējo procesu pētniece Daniele Foslere-Lusjē (*Danielle Fosler-Lussier*) aicina plašāk palūkoties uz kultūras diplomātiju: apskatot muzikālos procesus, jāņem vērā, ka mūzika, kas tika vesta uz ārvalstīm, bija attiecības, kas veidojās virzībā uz savstarpējo sapratni, process, kuru viņa raksturo kā „*push and pull*”, šādi akcentējot ne tikai kultūras diplomātijas sūtītājvalsts lomu, bet arī uzņemošās valsts intereses, kas izskaidro, kāpēc mūzika šķērso konkrētas valsts robežas⁶⁵. Ārpolitisko mērķu vadītas, valstis mūziku virzīja pāri robežām, taču pētniece aicina rūpīgāk analizēto tos gadījumus, kad valstu iedzīvotāji un sabiedrība ar interesi šo mūziku uzņēma un klausījās. Tas, vai uzņemošā valsts uzrādīja īpašu interesi par ārvalstu mūzikas pārstāvju vizīti, ietekmē to, kā var pētīt un apskatīt kultūras diplomātijas procesus. Tā kā minētā pētniece apraksta simfoniskās mūzikas diplomātiju, ko 20. gadsimta 50. un 60. gados realizēja ASV, jāņem vērā, ka tā bija valsts pilnībā dotēta kultūras diplomātija, kurai līdzekļi netika žēloti. Šodien arvien būtiskāka ir sava veida atsaucība un aicinājums no uzņemošās valsts puses, jo sadarbības faktors šādās institucionālās attiecībās ir īpaši būtisks⁶⁶. Tas saistās ar iepriekš iztīrītajiem veiksmīgas kultūras diplomātijas kritērijiem.

Kultūras diplomātijas pētnieks Saimons Marks (*Simon Mark*) apgalvo, ka pēdējos gados kultūras diplomātijas pasākumos dominē populārā kultūra un kultūras aktivitātes, kas

⁶³ Thompson, F. William. *Music in the Social and Behavioral Sciences*. P. 234.

⁶⁴ Ahrendt, Rebekah, Mark Ferraguto, Damien Mahiet. *Music and Diplomacy from the Early Modern Era to the Present*. P.6.

⁶⁵ Fosler – Lussier, Danielle. *Music Pushed, Music Pulled: Cultural Diplomacy, Globalization and Imperialism*. Diplomatic History. P.55.

⁶⁶ Fosler – Lussier, Danielle. *Music Pushed, Music Pulled: Cultural Diplomacy, Globalization and Imperialism*. P.55.

piesaista masu publiku⁶⁷. Lai sasniegtu plašu auditoriju, valstu valdībām savu ideju paušanai iespējams izmantot popmūzikas un radošo industriju, digitālo resursu un citas iespējas, tostarp tās, kuras ar nelielu piepūli spēj sasniegt plašas cilvēku masas. Līdzās tam netrūkst viedokļu, ka tieši klasiskā mūzika kā viena no „augstajām mākslām” ir lielisks publiskās diplomātijas instruments. Piemēram, amerikāņu politologs Džozefs Naijs (*Joseph Nye*) norāda, ka tieši augstās kultūras radītie kontakti tiek uzskatīti par piemērotākiem valsts ārpolitisko mērķu realizēšanai⁶⁸.

„Augstās” un „populārās” kultūras nošķirums var kalpot kā pamats orķestra specifikas pētniecībai diplomātiskajos procesos. Tradicionāli eiropeiskās kultūrās līdz 20. gadsimta sākumam tika pretstatītas divas kultūras formas - augstā (klasiskā māksla, mūzika un literatūra) un tautas kultūra. Lai arī sākotnēji šķiet nepiemēroti izmantot novecojošo dalījumu „augstajās” mākslās un popkultūrā, kurš Eiropas kultūrtelpā veidojies 19. gadsimtā, arī jaunākajā Latvijā tapušajā pētījumā „Latvijas iedzīvotāju kultūras patēriņš un līdzdalība kultūras aktivitātēs 2007-2014” secināts, ka, neskatoties uz krasām kultūras patēriņa tendencēm dažādās valstīs, „visur ir vērojama izteikta polarizācija starp „augstās” mākslas un populārās kultūras apmeklētāju (..) „augstās” mākslas norises (piemēram, simfoniskās mūzikas koncertus, mākslas muzejus, operu, mākslas festivālus) izteikti biežāk apmeklē cilvēki ar augstāku izglītības līmeni, labākiem ienākumiem un prestižāku nodarbošanos (t.s. „baltās apkaklītes” - darba devēji, vadītāji, ierēdņi)”⁶⁹.

Līdzīgu ideju demonstrē arī semiotiskā pieeja kultūrai kā simbolu un kodu kopumam, ko plaši izmanto kultūras preču un pakalpojumu dalīšanā: augstā (*high-brow*) kultūra (balets, opera utt.), vidējā (*middle-brow*) kultūra (muzejs, teātris utt.) un zemā (*low-brow*) kultūra (populārā mūzika, komiksi utt.)⁷⁰. Šādi veidojas pamats uzskatīt, ka klasiskā mūzika var tik skatīta kā „augstās mākslas” pārstāve. Viena no augstās kultūras redzamākajām mākslas formām ir simfoniskā vai kamerorķestra mūzikas koncerti.

Nodaļas izskaņā iespējams minēt saistošu piemēru, kas raksturo klasiskās mūzikas un diplomātijas saikni. 2010. gadā, pēc Zviedrijas starptautiskās organizācijas „*WikiLeaks*” nopludinātās informācijas, kas tika iegūta, nelikumīgi uzlaužot ASV un citu valstu slepenos serverus, publiski pieejami kļuva liels skaits politisku dokumentu - amerikāņu diplomātu darba atskaites, kurās citustarpā atrodama informācija par diplomātijas un klasiskās mūzikas

⁶⁷ Simon, Mark. *A Greater Role for Cultural Diplomacy*. P. 5.

⁶⁸ Nye, Joseph S. *Soft Power. The Means to Success in World Politics*. P. 46.

⁶⁹ Klāsons, Gints; pētījuma darba grupa. *Latvijas iedzīvotāju kultūras patēriņš un līdzdalība kultūras aktivitātēs 2007-2014 : pētījumu dati un statistika*. Rīga : Culturelab, 2014. 2.lpp.

⁷⁰ *Kultūras patēriņš. Ziņojums par socioloģiskās aptaujas rezultātiem*. Rīga: SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”, 2007. 6.lpp. Pieejams:

http://www.km.gov.lv/lv/doc/ES/politika/petijumi/Kulturas_paterins_Latvija.doc. Skatīts [2015, 13.maijā]

attiecībām. Izvilkumus no šiem datiem apkopojis izdevums „*Los Angeles Times*”. Diplomātu slepenie ziņojumi vēstīja, ka klasiskā mūzika bieži bijusi valstu ietekmīgāko pilsoņu interešu lokā, un aktīvi iekļauta visdažādāko pasaules valstu, tostarp, musulmaņu zemju un Āzijas valstu diplomātiskajās pieņemšanās. Kopumā „klasiskā mūzika visbiežāk minēta tajos mirkļos, kad ticis diskutēts par indivīda atvērtību Rietumu kultūrai, viņa izglītības līmeni un par pārējās reģionu kultūras „veselību”⁷¹. Šis piemērs liecina par to, ka klasiskā mūzika nereti tiek uztverta kā Rietumeiropas civilizācijas sasniegums un tās iesaiste diplomātiskos procesos - kā indikators Eiropas vērtību klātbūtnei.

⁷¹ Adair, Marcia. *Cultural Exchange: The diplomatic view of classical music*. Los Angeles Times. Pieejams: <http://articles.latimes.com/2011/sep/18/entertainment/la-ca-cultural-exchange-20110918> [skatīts 2015. 5. maijā]

2. ORĶESTRIS DIPLOMĀTIJĀ

Iepriekšējā darba nodaļā tika apskatīts diplomātijas un ar to saistīto jēdzienu loks, kura ietvaros šajā darba nodaļā tiks skatīta orķestra loma diplomātijā caur orķestra uzstāšanos klasiskās mūzikas koncertā, kā arī pētot orķestra iespējamās diplomātiskās funkcijas. Lai sekmīgi veiktu šo uzdevumu, šajā nodaļā tiks parādītas jēdziena „klasiskā mūzika” robežas un lietojums atbilstoši šī maģistra darba kontekstam, jo klasiskā mūzika tiks skatīta kā orķestra mākslas izpausme. Nodaļas turpinājumā definēts orķestris kā muzikāla vienība un institūcija, un turpmākajā izklāstā izvirzītas idejas par orķestra lomu diplomātijā atbilstoši darba pirmajā nodaļā izdalītajām diplomātiskajām funkcijām.

Mūzika starp citām jomām izceļas ar atsevišķām pazīmēm un specifiku, kuras tika ieskicētas jau darba iepriekšējās nodaļas noslēgumā. Lai precīzāk apzinātu orķestra koncertu sniegtās iespējas diplomātijā, nepieciešams identificēt šīs mākslas nozares specifiku un nodaļas izklāstā akcentēt tos aspektus, kas mūziku simfoniskā vai kamerorķestra izpildījumā padara par piemērotu kultūras diplomātijas uzdevumam.

Vairāki pētnieki, kā minēts darba iepriekšējā nodaļā, skatot klasiskās mūzikas lomu kultūras diplomātijā, tiecas uzsvērt klasiskajai mūzikai piemītošo universālo komunikācijas valodu. Līdzīgus viedokļus pauž oficiālo varu pārstāvji, kas izmanto mūzikas sniegtās iespējas. Diplomātiskais process tiek uzskatīts par intensīvu komunikācijas kanālu, kurā komunikācija tiek ne tikai veicināta un iedrošināta, bet vērojami meklējumi pēc universāla un vienojoša komunikācijas formāta. Jāsecina, ka klasiskās mūzikas koncerta forma un šīs mūzikas valoda uzskatāma par salīdzinoši universālu komunikācijas līdzekli, jo, neatkarīgi no nacionālās izcelsmes, valodas, kurā runā izpildītāji, dominē profesionāls izpildījums kā galvenais kritērijs augsta līmeņa rezultātam. Līdztekus klasiskā mūzika ir tā mākslas nozare, kurā būtisku lomu spēlē mākslinieciskais līmenis, kas arī ļauj salīdzināt mūziķu sniegumu un mūzikas interpretāciju ārpus atsevišķu valstu robežām.

Jēdziens „klasiskā mūzika”, kas ierasti tiek lietots plaši un tiek attiecināts uz plašu mūzikas parādību klāstu, šī darba ietvaros tiek izmantots sašaurinājumā līdz profesionāli izglītotu mūziķu izpildītai mūzikai simfoniskā un kamerorķestra sastāvā. Jēdziens „Klasiskā mūzika” visbiežāk un plašāk attiecināts uz Rietumu mūzikas mākslu, pretnostatot to tautas mūzikai un popmūzikai⁷².

⁷² Kennedy, Joyce Bourne. *The concise Oxford dictionary of music*. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 91.

Līdzās terminam „klasicisma mūzika”, kur 18. gadsimtā radītā mūzika⁷³ apzīmē konkrētā laikposmā un stilistiskā radītu mūziku, jēdziens „klasiskā mūzika” aptver plašu laika periodu, stilistiku, izpildītāju sastāva variācijas, nereti pārklājoties ar jēdzienu „akadēmiskā mūzika”, kas visbiežāk skaidrojams caur pretnostatījumu „neakadēmisks”⁷⁴. Ir definīcijas, kas apgalvo, ka akadēmiskas mūzikas jēdziens galvenokārt skaidrots ar akadēmiski izglītotu mūziķu izpildošo sastāvu⁷⁵, tomēr arī neakadēmisku mūziku var izpildīt „akadēmiski izglītoti” mūziķi. Šajā darba nodaļā kopumā jēdzieni „orķestris” un „klasiskā mūzika” jāskata viens no otra neatrauti, brīžam mijiedarbojoties, jo tikai šo jēdzienu saplūsme atšķirīgos brīžos spēj parādīt attiecīgo kultūras diplomātijas problemātiku. Orķestris ir klasiskās instrumentālās mūzikas biežākais izpildītāju sastāvs, savukārt klasiskā mūzika veidojusies ciešā saiknē ar orķestra rašanos un tā attīstību⁷⁶.

Lai analizētu orķestri kultūras diplomātijas kontekstā, šajā nodaļā orķestris, pirmkārt, apskatīts kā klasiskās mūzikas izpildītājs, līdz ar to analizē caurskatot tās klasiskās mūzikas pazīmes, kas tiešā veidā attiecas uz orķestra mūzikas koncertiem. Orķestra pētīšanu diplomātiskajos procesos var sākt ar orķestra definīciju no diviem salīdzinoši atšķirīgiem skatpunktiem: orķestris kā instrumentālo mūziķu apvienība vai orķestris kā vienots mūzikas instruments⁷⁷. Paša termina „orķestris” izcelsme meklējama Antīkās Grieķijas kultūrā: ar „ὄρχήστρα” apzīmēja vietu uz teātra skatuves, kur uzstājās grieķu kori un mūziķi⁷⁸. Šī darba ietvaros „orķestris” ir noteikta standarta, organizācijas ansamblis ar konkrētu administratīvu struktūru un budžetu, darba organizāciju, centralizētu vadību⁷⁹, un, lai gan Rietumeiropas mūzikas tradīcijā sastopama virkne orķestru⁸⁰, šī darba pētnieciskajā fokusā, atbilstoši empīriskajā daļā veiktajam pētījumam, ir divi orķestra tipi: simfoniskais un kamerorķestris.

Ļaudis tiekušies muzicēt kopā jau kopš radušies pirmie mūzikas instrumenti, tikai pēdējos 400 gados dažādu instrumentu kombinācijā attīstījies ansamblis, ko dēvējam par

⁷³ Visbiežāk par klasicisma komponistiem minami Jozefs Haidns, Ludvigs van Bēthovens un Volfgangs Amadejs Mocarts

⁷⁴ Raidījums „Jāzeps”. LR „Klasika”. 2014. gada 23. oktobris. Pieejams: <http://klasika.lsm.lv/lv/raksts/jazeps/klasikas-definicija-kordirigentu-konkurss-un-kordirigjeshanas-a44137/> [Skatīts 2015, 15. aprīlī]

⁷⁵ Sadie, Stanley, ed. *The new Grove dictionary of music and musicians*. Vol. 1084. New York: Macmillan, 2001. P. 504.

⁷⁶ Ibid. P. 505.

⁷⁷ Lawson, Colin. *The Cambridge Companion to the Orchestra*. Cambridge: Cambridge university Press, 2003. P.1.

⁷⁸ Spitzer, John, Neal Zaslaw. *The birth of the orchestra: History of an institution, 1650-1815*. Oxford: University Press, 2004. P. 268.

⁷⁹ Orķestra pazīmes no: Kennedy, Joyce Bourne. *The concise Oxford dictionary of music*. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 91.

⁸⁰ Teātra orķestri, simfoniskie orķestri, koncertorķestri, sfīgu orķestri, kamerorķestri u.c.

orķestri⁸¹. Kad 17. gadsimta beigās izveidojās orķestra struktūra, līdz tam cilvēki nebija dzirdējuši tik skaļu, iespaidīgu un spēcīgu mūziku, turklāt orķestris reprezentēja jauna veida sociālu organismu: liels skaits cilvēku vienlaicīgi veic vienu un to pašu darbību⁸². Klasicisma laikmeta komponists Volfgangs Amadejs Mocarts savulaik rakstīja, ka „orķestri ir kā armijas, kuru instrumentālisti ir kā zaldāti, orķestriem un armijām jāseko saviem līderiem”, jau tolaik uzsvērdams orķestra formāta ciešās asociācijas ar valsts varu un spēku. Orķestris vienlaikus var rosināt gan dominances, gan harmonijas sajūtas⁸³. Tādēļ, iespējams, eksistē tik spilgti piemēri par simfoniskā orķestra kā spēka un varenības simbola izmantošanu totalitāro varu paspārnē, tomēr ar to neaprobežojas orķestra simboliskās idejas izvērsums – 20. gadsimta beigās un 21. gadsimta sākumā atrodami piemēri, kas liecina par šīs muzikālās formas lietojumu demokrātisku vērtību popularizēšanā - tie tiks atklāti nodaļas turpmākajā izklāstā.

Orķestris ir plašs termins, ar kuru apzīmē liela izmēra instrumentālu ansambli, pamatā nošķirot divu veidu orķestrus - kamerorķestri (neliela izmēra) un simfonisko orķestri⁸⁴.

- Simfoniskais orķestris Eiropā ir kopīgās instrumentālās atskaņotājmākslas augstākā forma un viens no Eiropas civilizācijas spožākajiem kultūras sasniegumiem, kā arī viens no Eiropas būtiskākajiem kultūras eksporta produktiem⁸⁵. Simfoniskā orķestra sastāvs, kādu pazīstam šodien, izveidojies 19. gadsimta sākumā un tajā var muzicēt pat 100 un vairāk mūziķu, kuru dalījums instrumentu grupās sastāvā līdzās stīgu instrumentiem ir gan koka, gan metāla pūšaminstrumenti un sitamie instrumenti. Kā jau orķestra nosaukums liecina, šis lielizmēra ansamblis ir radīts, lai atskaņotu konkrēta žanra skaņdarbus - simfonijas, bet vēsturiskās attīstības gaitā simfoniskā orķestra sastāvam pārlikti jeb aranžēti daudz citu žanru un formu skaņdarbi. Simfoniska izmēra orķestri nereti dēvēti par filharmonijas orķestri, un šī nianse nosaukumā ieviesusies vēsturiski, lai nošķirtu divus vienā pilsētā muzicējošus liela izmēra orķestrus un paspilgtinātu katra orķestra identitāti.
- Līdzās simfoniskajam orķestrim, kura sastāvā muzicē līdz pat 100 mūziķu, kamerorķestra sastāvs atšķiras ar mazāku skaitu mūziķu, kurā nereti muzicē tikai stīgu instrumenti, tomēr kamerorķestra instrumentālās variācijas atšķiras ikvienā

⁸¹ *A shorty history of symphony orchestra*. Pieejams: http://www.nyphilkids.org/lockerroom/history_f-r.html [skatīts 2015, 6. maijā]

⁸² Spitzer, John, Neal Zaslaw. *The birth of the orchestra: History of an institution, 1650-1815*. Oxford: University Press, 2004. P. 507.

⁸³ Ahrendt, Rebekah, Mark Ferraguto, Damien Mahiet. *Music and Diplomacy from the Early Modern Era to the Present*. P.3.

⁸⁴ Lawson, Colin. *The Cambridge Companion to the Orchestra*. P.42.

⁸⁵ Ibid. P.251.

orķestrī. Kamerorķestrī tradicionāli muzicē ne vairāk kā 50 mūziķu, un kā jau vēsta kamerorķestra vārda sakne (*chambre* – istaba no franču valodas), orķestra nosaukums norāda uz telpu - kameramūzikas atskaņošana vēsturiski notikusi nevis koncertzālē, bet mājās pie klausītāja, parasti, aristokrātu mājokļos un amatnieku salonos⁸⁶. Kamermūzikas komponēšana turpinās arī šodien, taču 17. un 18. gadsimtā komponētie skaņdarbi aizņem lielu daļu kamermūzikas repertuāra. Lai arī kamerorķestris pēc definīcijas ir pilnvērtīgs orķestris, bieži vien mūzikas dzīves kontekstā tas tiek saistīts ar kamermūziku un tās izpildījumu īpašos festivālos, nelielās koncertzālēs. Līdz ar to kamerorķestra uzstāšanās diplomātiskajā kontekstā arī atšķiras no simfoniskā orķestra, turklāt teorētiskā literatūra un apskatītie piemēri lielākoties vēsta par simfoniskās mūzikas koncertiem, šādi veidojot akcentus arī tēmas teorētiskajam izklāstam⁸⁷.

Īsumā vērts ieskicēt arī orķestra kā institūcijas pastāvēšanas modeļus mūsdienās, jo arī tas ir faktors, kad un kāpēc orķestri var aicināt iesaistīties diplomātiskās aktivitātēs. Orķestru finansējuma modeļi pasaulē ļoti atšķiras, lielai daļai esot valsts pilnībā finansētiem (valsts un nacionālie orķestri), kamēr daļu pilnībā uztur pašvaldība, taču šādu gadījumu ir ievērojami mazāk. Lielākoties orķestri funkcionē pēc jaukta tipa finansējuma modeļa, kur kolektīva dotēšanā iesaistās valsts, pašvaldība, privātie atbalstītāji, kā arī institūcijai iespēja daļu finansējuma iegūt no koncertu biļešu ieņēmumiem⁸⁸. Valsts atbalsts padara orķestri par pateicīgu kultūras diplomātijas dalībnieku.

2.1. Orķestra repertuārs diplomātiskā uzdevumā

Raksturojot augstāk iztīrīto orķestri – simfonisko un kamerorķestri – diplomātijas kontekstā, pirmkārt, jāapskata arī koncerta muzikālā satura – koncertprogrammas problemātika. Tā kā teorētiskajā literatūrā par mūzikas izvēles aspektiem diplomātijā informācija atrodama tikai par ASV realizēto kultūras diplomātiju, šajā apakšsadaļā izklāstīta rakstos akcentētā problemātika. Šis valsts piemērs kopumā dažādos aspektos iztīrīts zinātniskajos rakstos, taču jāsecina, nereti autori izvēlas izcelt sev saistošākos problēmas aspektus, neanalizējot procesus kopumā.

Mūzikas satura sakarā iespējams vaicāt: ko valstis uzskata par piemērotu mūziku diplomātisku uzdevumu veikšanai un kā mūzikas izvēle ataino valsts vērtības? Vairums

⁸⁶ Spitzer, John, Neal Zaslaw. *The birth of the orchestra: History of an institution, 1650-1815*. P. 263.

⁸⁷ Kamerorķesta specifika neizpratne parādās arī šī darba empīriskajā daļā, kur Kultūras ministrijas līgumos ar kamerorķestriem vairākkārt attiecību uz šo orķestru mūziku lietots jēdziens „simfoniskā mūzika”.

⁸⁸ Sadie, Stanley, ed. *The new Grove dictionary of music and musicians*. P. 509.

semiotisku mūzikas studiju pētījušas tieši Eiropas mūziku, kur ir virkne aprobētu komponistu, kuru darbiem sniegta savdabīga nemirstoša vērtība un iztaujāt to jēgu vairs neviens neuzņemas. Vai tiešām Mocarta mūzikas skaņas tiks vienādi uztvertas visās kultūrās? Kāds ir klasiskās mūzikas kanons, kāpēc tas eksistē un kas izlemj kuri komponisti un skaņdarbi ir vispiemērotākie?

Lai gan pieņemts uzskatīt, ka „kultūras diplomātijas” jēdziena izcelsme meklējama vien Aukstā kara laikā, ASV ārpolitikā kultūras diplomātijas stratēģijas tika izmantotas jau mirkli pirms Pirmā pasaules kara⁸⁹, kad, cīnoties pret nacisma propagandu Latīņamerikā, tika veidota īpaša kultūras diplomātijas programma. Mūzika tika izmantota kā ideoloģiskas cīņas ierocis, par ko liecina īpaši izvēlētais repertuārs. Savdabīgās anti-eiropiskās noskaņās plānotās koncertprogrammas, kas tika virzītas uz Latīņameriku, pārsvarā iekļāva Amerikas komponistu mūziku, jo, neapšaubāmi, šajā laikā daļa Eiropas komponistu mūzikas tās klasicisma valodas dēļ tika saistīta ar nacisma ideoloģiju⁹⁰.

Aukstā kara laikā ASV visvairāk atbalstīja tieši klasiskās mūzikas pārstāvniecību ārvalstīs un īpaši izcēla ASV komponistu radītos darbos. Lai gan pastāvēja uzstādījums izcelt un atbalstīt tieši amerikāņu komponistu darbu atskaņojumus, dažkārt tas saņēma pretestību, piemēram, 1955. gadā pēc „*New York Philharmonic*” tūres Eiropā, tika saņemta ziņa no ASV Informācijas aģentūras, kas aicināja mūzikas programmu veidotājus pārdomāt repertuāra politiku, jo, reaģējot uz Eiropas kritiķu viedokli, amerikāņu oriģinālmūzika tika zemu vērtēta⁹¹. Vislabāk ASV politiskajiem mērķiem kalpoja Eiropas komponistu kanoniskāko sacerējumu interpretācijas visaugstākajā mākslinieciskajā līmenī.

Jau kopš 19. gadsimta sākuma Eiropas komponistu klasiskā mūzika augstās mākslas tradīcijas kontekstā tikusi konstruēta, ka „morāli tīra un izglītojoša”⁹², un arī amerikāņi Aukstā kara diplomātijas koncertu tūrēs pieturējās pie 19. gadsimta vācu komponistu klasikas⁹³. Uzsverot šādas mūzikas piemērotību diplomātiskajiem mērķiem un aicinot ASV Valsts departamenta politiķus atbalstīt šo mūziku kā iespēju parādīt ASV varu, apzināti tika lietoti apzīmējumi „nopietna”, „svarīga”, „lieliska” mūzika⁹⁴. Lai uz Eiropas un citām

⁸⁹ Ansari, Emily. *Shaping the Policies of Cold War Musical Diplomacy: An Epistemic Community of American Composers*. *Diplomatic History*. No. 36, 2012. P. 45.

⁹⁰ Gienow-Hecht, Jessica CE. *Sound diplomacy: music and emotions in transatlantic relations, 1850-1920*. Chicago: University of Chicago Press, 2009. P. 21.

⁹¹ Ansari, Abrams Emily. *Shaping the policies of Cold War Music diplomacy: an Epistemic Community of American composers*. P. 46.

⁹² Broyles, Michael. *Music of the Highest Class: Elitism and Populism in Antebellum Boston*. New York: New Heaven, 1992. P. 23.

⁹³ Jessica, Gienow - Hecht. *Music and Emotions in Transatlantic Relations, 1950 – 1920*. P. 17.

⁹⁴ Ansari, Abrams Emily. *Shaping the policies of Cold War Music diplomacy: an Epistemic Community of American composers*. P. 46.

mērķa valstīm netiktu vesta „viegla” un „vidusmēra gaumes” mūzika, un mūziķiem vairākkārt tika ieteikts atteikties no aranžijām, tautas mūzikas, garīga tipa mūzikas, popmūzikas, un aizvietot to ar tādiem darbiem kā sonātes, simfonijas un dziesmu cikli, kas vislabāk demonstrētu amerikāņu klasiskās mūzikas spēku⁹⁵. Šī izvēle labi parāda, ko nozīmēja „izcila mūzika, kas reprezentē Amerikas identitāti: darbi rakstīti tonālā mūzikas valodā, un nenodarbojās ar harmoniskiem eksperimentiem un inovācijām. Visi ietilpst apzīmējumā „nopietni”- izmantoti tradicionālās Eiropas orķestra formas (simfonijas, uvertīras u.c.) un neveido references ar populāriem stiliem⁹⁶.

ASV piemērs kopumā rāda, cik apzināti tika veidots simfoniskās mūzikas repertuārs, lai sasniegtu konkrētus ārpolitiskus mērķus. Citu valstu gadījumos nav atrodamī tik spilgti piemēri, turklāt, izvērsot kultūras diplomātijas jēdzienu, kā tas tika apskatīts iepriekšējo nodaļā, mākslas satura pakļautība politiskam uzstādījuma vairs netiek uzskatīta par kultūras diplomātijas „labo toni”, turklāt mākslas satura un politikas jautājums ir izvērsams ļoti plaši. Gadījumā analīzes piemērs šī darba pēdējā nodaļā uzrādīs, kā orķestru koncertu saturs veidots Latvijas kultūras diplomātijā.

2.2. Diplomātiska koncerta auditorija

Kā jau tika minēts darba pirmajā nodaļā par veiksmīgas kultūras diplomātijas priekšnoteikumiem, nozīmīgs efektīvas kultūras diplomātijas realizācijas faktors ir kultūras pasākuma piemērotība tā auditorijai, jo „kultūra tās plašākajā izpratnē noder par maigās varas resursu gadījumos, kad tā ir pievilcīga citiem”⁹⁷. Veiksmīgai kultūras un mūzikas diplomātijas īstenošanai, nepieciešams identificēt plānoto sasniedzamo mērķauditoriju. Amerikāņu diplomāte un teorētiķe Sintija Šnaidere min piemēru par amerikāņu simfoniskās mūzikas koncertiem, kuri piesaistīja milzu auditoriju valstīs ar bagātām un salīdzināmām akadēmiskās mūzikas tradīcijām, piemēram, Vācijā un Krievijā, taču Omānā Amerikāņu simfoniskais orķestris ieinteresēja vien starptautisko diplomātisko kopienu⁹⁸. Līdzīgus apgalvojumus var atrast arī citos teorētiskajos rakstos, bet jāsecina, ka mūzikas žanrs, stils un vēstījums kultūras diplomātijas ietvaros jāizvēlas atbilstoši auditorijai, uz kādu plānots „iedarboties” ar kultūras līdzekļiem.

Klasiskās mūzikas auditorija un tās sasniegšanas instrumenti nereti nonāk sociologu, mūzikas pētnieku un arī orķestru vadības interešu lokā, jo gadsimtā, kad ir tik daudz

⁹⁵ Ansari, Abrams Emily. *Shaping the policies of Cold War Music diplomacy: an Epistemic Community of American composers*. P. 46.

⁹⁶ Ibid. P. 48

⁹⁷ Cepurītis M. *Publiskā diplomātija: teorētisks ieskats*. 11.lpp.

⁹⁸ Schneider, P. Cynthia. *Diplomacy that works: Best practices in Cultural Diplomacy*. P. 4.

iespējas patērēt kultūru, salīdzinoši elitāram, dārgam un nopietnam kultūras produktam kā klasiskās mūzikas koncerts ir daudz konkurentu. Salīdzinājumā ar citu mūzikas žanru, piemēram, popmūzikas un džeza, auditoriju, klasiskajā mūzikā veikts mazāks skaits auditorijas izpēšu⁹⁹. Tas, iespējams, jau pamatā saistāms ar klasiskās mūzikas salīdzinoši šauru auditoriju, jo tieši mūzikas klausīšanās paradumi un gaume ir tas faktors, caur ko auditoriju var nošķirt un identificēt. Kā savulaik atzinis Pjērs Burdjē¹⁰⁰, „kultūras prakses automātiski tiek klasificētas un ir klasificējošas, rangā sakārtotas un sakārtojošas” - Burdjē akcentē gaumi mūzikā kā vienu no skaidrākajiem sociālās klases indikatoriem - „nekas tik ļoti neapstiprina kā piederību konkrētai sociālajai klasei, nekas tik ļoti neklasificē, kā gaume mūzikā”¹⁰¹.

Pastāv spilgts klasiskās mūzikas izmantojuma piemērs, kur valsts pārvaldes rokās mūzika tiek izmantota kā instruments konkrētu mērķu realizēšanai. „Klasiskā mūzika pēdējos gados tikusi izmantota noziegumu novēršanai lielākajā daļā angļiski runājošo valstu: Kanādas parkos, Austrālijas dzelzceļa stacijās, Londonas pazemes metro tuneļos un daudzās ASV pilsētās”¹⁰². Vietās, kur vakaros un naktīs pulcējas jaunieši, salīdzinoši bīstamajās pilsētas zonās, skaļruņos tika atskaņota klasiskā mūzika. Lai gan varētu domāt, ka šādu aktivitāšu mērķis ir izmantot klasiskās mūzikas morāli iedvesmojošo un audzinošo funkciju, patiesībā „varas autoritātes izvēlas pielietot klasisko mūziku ne tās skanējuma, bet gan simboliskā kapitāla dēļ”¹⁰³. Jaunieši, nevēloties asociēties ar klasiskās mūzikas elitāro klausītāju loku, pamet savas iecienītās pulcēšanās vietas, jo, „izvēloties klausīties klasisko mūziku, nenotiek izvēle par labu tikai mūzikai, bet gan tiek veikta izvēle par piederību visai klasiskās mūzikas pasaulei”¹⁰⁴. Rezultātā tiek uzrādīts vēl viens sociāli būtisks aspekts, ko var piedēvēt simfoniskā un kamerorķestra koncertiem – „mūziku padarot par telpas nošķirēju, signalizējot par kādas grupas iekļaušanu, bet citas grupas izslēgšanu no sociālās telpas”¹⁰⁵. Sociālās telpas nošķiruma ideju var saistīt ar Pjēra Burdjē kultūras objekta leģitimizācijas ideju par leģitīmu kultūras objektu kā „sarežģītu”, tādu, kurš prasa īpašu sagatavošanos un spējas tā izpratnei, kā arī tad, kad tas tiek izolēts no tirgus aprites un to

⁹⁹ Crawford, G. An Orchestral Audience: Classical Music and Continued Patterns of Distinction. *Cultural Sociology*. Vol. 8. 2014. P. 484.

¹⁰⁰ Bourdieu, Pierre. *Distinction: A critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge, 1984. P. 223.

¹⁰¹ Bourdieu, Pierre. P. 18.

¹⁰² Hirsch, Lily. Weaponizing Classical Music: Crime Prevention and Symbolic Power in the Age of Repetition. *Journal of Popular Music Studies*, Volume 19, Issue 4. P. 344

¹⁰³ Ibid. P. 350

¹⁰⁴ Timberg, Scott. *Classical Music as Crime Stopper*. Pieejams:

<http://www.freewmexican.com/artsfeatures/10701.html> [skatīts 2015, 15. martā]

¹⁰⁵ Hirsch, Lily E. *Weaponizing classical music: Crime prevention and symbolic power in the age of repetition*. P. 354.

tiešā veidā atbalsta oficiālās insitūcijas¹⁰⁶. Orķestris var pretendēt uz leģitīma kultūras objekta statusu, jo tā koncertu apmeklēšana var prasīt sagatavotību un zināšanas, un savā ziņā to var uzskatīt kā no tirgus izolētu vienību, kuru dotē valsts.

Izmaiņas sabiedrības struktūrā un 20. gadsimtā notikušie demokratizācijas procesi, izglītības pieejamības palielināšanās, ģeogrāfiskā un sociālā mobilitāte, kā arī kultūras liberizācijas procesi sekmējuši augstās kultūras kļūšanu par masu precī, līdz ar to paplašinājusies arī klasisko mūziku patērējošā auditorija. Notiek paplašināšanās no „snobu auditorijas” uz „kultūras visēdāju” jeb plaša kultūras produktu loka patērētāju¹⁰⁷, ko veicina dažādi faktori, piemēram, īpašas biļešu atlaižu programmas, akcijas un mārketinga instrumentu lietojums, kas padarījis klasisko mūziku saistošāku arī masu auditorijai. Kā spilgts piemērs minams tieši orķestru iniciatīvas savas auditorijas paplašināšanā: „pēdējās desmitgadēs orķestri iesaistījušies daudzveidīgās aktivitātēs, šķietami, ar mērķi koncertiem piesaistīt jaunus klausītājus: izmantotas netradicionālas programmas, neformāli koncerti, filmu vakari, izglītības programmas, kopienas stiprināšanas pasākumi, publikai atvērtie mēģinājumi – šo sarakstu varētu turpināt bezgalīgi”¹⁰⁸. Lai arī nozarē manāmi šādi un līdzīgi mēģinājumi paplašināt tās auditoriju gan ar repertuāra, gan mārketinga paņēmieniem, jāpiekrīt leģendārā diriģenta Daniela Bärenboima apgalvojumam, ka „klasiskā mūzika nevienā brīdī nav veikusi solījumu piesaistīt masu auditoriju”¹⁰⁹. Dzīvē atskaņojuma klasiskās mūzikas koncertu apmeklēšana, pat kultūras masifikācijas apstākļos, šķietami veido šauru un nelielu demogrāfisku grupu, kuru ne pati auditorija, ne orķestris nav motivēti īpaši paplašināt¹¹⁰.

Mūzikas diplomātijas kontekstā būtisks ir Tonija Beneta secinājums „klasiskā mūzika joprojām ir svarīga elitārām grupām, nodrošinot tās ar piemērotiem ciešiem sakariem”¹¹¹, taču, „šie sakari ir vērsti uz savienošanos (*bonding*) grupas iekšienē, nevis uz āru vērsti, tiltus būvējoši (*bridging*)”¹¹². Eksistē viedokļi, ka 20. gadsimtā, laikā, kad Rietumeiropas sabiedrība piedzīvoja straujas un fundamentālas sociālās izmaiņas, klasiskās mūzikas koncerti nodrošināja (un joprojām nodrošina) kompaktu telpu vidusšķīrai no jauna

¹⁰⁶ Bourdieu, Pierre. *Distinction: A critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge, 1984. P. 18.

¹⁰⁷ Crawford, G. *An Orchestral Audience: Classical Music and Continued Patterns of Distinction*. P. 486.

¹⁰⁸ Gilbert, Alan. *Orchestras in the 21st Century - a new paradigm*. Pieejams: <http://www.theguardian.com/music/2015/apr/15/alan-gilbert-orchestras-in-the-21st-century-a-new-paradigm>. [Skatīts 2015, 15. aprīlī]

¹⁰⁹ Botstein, Leon. *The Unsung Success of Live Classical Music*. Pieejams: <http://www.wsj.com/articles/SB122299103207600279> [skatīts 2015, 27. martā]

¹¹⁰ Crawford, G. *An Orchestral Audience: Classical Music and Continued Patterns of Distinction*. P. 498.

¹¹¹ Bennet, T. *Culture, Class, Distinction*. P. 92.

¹¹² Putman, R. *Bowling alone: The Collapse and Revival of American community*. New York: Simon and Schuster. 2000. P. 92.

apliecināt savas vērtības un vietu sociālajā hierarhijā¹¹³. Piederība klasiskās mūzikas intresentu grupai ļauj noteiktā veidā demonstrēt savu dzīvesstilu, izglītības līmeni un citus dzīveslīmeņa kvalitātes rādītājus.

Klasiskās mūzikas specifiski šauro auditoriju un tās atbilstību diplomātiskiem mērķiem apliecina arī politoloģe Vita Matīsa: „[Klasiskās mūzikas auditorija] ir ļoti specifiska, bet tā būs tā auditorija, kura ir pie teikšanas attiecīgajā valstī, tie būs līderi un, nosacīti, elite. Tā nav tā sliktākā mērķauditorija. Kā maza valsts Latvija grib ietekmēt vadītājus, it īpaši gadījumā, ja atvēlētie līdzekļi ir ierobežoti. Izglītotākā elite nav sliktākā auditorija, jo tie būs attiecīgās valsts līderi”. Līdzīgu apgalvojumu paudis pētnieks Džozefs Naijs: „ilgtermiņa attiecību uzturēšana bieži vien nenes ātrus ieguvumus un tāpēc nereti kopumā netiek novērtēta, valstu atbalstītajām augstās kultūras apmaiņā bieži bijuši būtiski efekti uz „atslēgas” (*key*) ārvalstu eliti”¹¹⁴. Ar šo apgalvojumu var iezīmēt arī ideju par klasiskās mūzikas elitārismu kā īpašu piemērotību kultūras diplomātijas mērķiem, ja vien šis faktors tiek apzināti ņemts vērā un pielāgots koncerta uzstādījumam un diplomātiskajiem uzdevumiem. „Kultūras diplomātijas instrumenti ir metodes, ar kurām uzturēt attiecības ar ietekmīgām cilvēku grupām no ārvalstīm ārpus ierastā diplomātiskā vai komercattiecību redzesloka”, atzīmē starptautisko attiecību pētnieks Jans Ledzenovskis, piemētot, ka „mākslinieciskas uzstāšanās ar ārvalstniekiem runā mūzikas mākslas „universālajā valodā”, veidojot kopīgu estētisku pārdzīvojumu, skaistuma un estētiskas novērtējumu, kas vēlāk, atgriezeniskajā saitē, iedvesmo uz savstarpēju cieņu un uzticēšanos”¹¹⁵.

Situācijā, ja klasisko mūziku patērē ļoti plaša sociālo grupu gradācija, „tas, kas joprojām šajā procesā izceļ augstās vidušķiras gaumi, ir spēja (ekspertīze) veidot pozitīvu un negatīvu spriedumu par kādu īpašu kultūras formu, piemēram, klasisko mūziku”¹¹⁶. Šāds apgalvojums norāda uz klasiskās mūzikas klausīšanās, izprašanas un baudīšanas priekšnoteikumiem – nepieciešamas zināšanas, pieredze un izpratne – ko kopumā var dēvēt par sagatavotību. Savukārt kultūras diplomātijas kontekstā „diplomātiski ieguldījumi mūzikā visdrošāk radīs atdevi tur, kur mūzika jau iepriekš tikusi novērtēta, praktizēta un diskutēta.”¹¹⁷. Tas tuvina klasiskās mūzikas gaumi diplomātiskās etiķetes prasībām un padara par piemērotu izklaides un laika pavadīšanas līdzekli atsevišķām sabiedrības

¹¹³ Crawford, G. *An Orchestral Audience: Classical Music and Continued Patterns of Distinction*. P. 485.

¹¹⁴ Nye, Joseph. S. *Weilding Soft Power. Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Pieejams: http://belfercenter.hks.harvard.edu/files/joe_nye_weilding_soft_power.pdf [Skatīts 2015, 15. martā]. P. 10.

¹¹⁵ Lenczowski, John. *Cultural Diplomacy, Political Influence, and Integrated Strategy. Strategic Influence: Public Diplomacy, Counterpropaganda, and Political Warfare*. P. 19.

¹¹⁶ Crawford, G. *An Orchestral Audience: Classical Music and Continued Patterns of Distinction*. P. 486.

¹¹⁷ Ahrendt, Rebekah, Mark Ferraguto, Damien Mahiet. *Music and Diplomacy from the Early Modern Era to the Present*. P. 8.

grupām, piemēram, diplomātiem. Kultūras diplomātijas plānotāju un īstenotāju uzdevums ir definēt klasiskās mūzikas koncertu mērķauditoriju, un šī maģistra darba turpmākā izklāsta ietvaros iespējams skatīt, kā Latvijas gadījumā definēta orķestru izpildījuma mūzikas koncertu auditorija ārvalstīs un kādi paņēmieni izmantoti tās sasniegšanai.

Vēl kāda būtiska pazīme, kas raksturo klasikās mūzikas klausītāju, ir „ļoti individuālistiska pieredze, taču vienlaikus klasiskās mūzikas koncertu apmeklējums sniedz kopienas sajūtu”¹¹⁸. Klasiskās mūzikas klausīšanās piedāvā kopienas sajūtu saviem vidusšķiras patroniem: stabilitātes izjūtu, individualizētu un rituālistisku vidusšķiras vērtību svētkus, kopā ar „tādiem pašiem cilvēkiem kā mēs”, visiem veicot vienu nodarbi”¹¹⁹. Šajā sakarā var atgriezties pie nodaļas sākumā minētās koncertformas kā vienas no klasiskās mūzikas būtiskākajām iezīmēm, jo šķietami jāpiekrīt apgalvojumam, ka klasiskā mūzika nepastāv ārpus koncertzāles¹²⁰, tādēļ orķestra koncerta analīzi varētu turpināt ar koncertu kā rituālu un ceremoniālu konstrukciju, tomēr ierobežotā maģistra apjoma dēļ šis aspekts dziļāk iztirzāts netiks.

Orķestra mūzikas diplomātisko koncertu starpā rodami arī plaši un kritiski analizēti piemēri. Atsevišķi teorijas materiālos lasāms par tendenci kritiski vērtēt gan kopīgo klasiskās mūzikas izvēli, gan diplomātisko koncertu problemātiku kopumā. Pētnieks Adams Kathards (*Adam Cathart*), apskatot Ņujorkas Filharmoniku koncertu Ziemeļkorejā 2008. gadā un šī pasākuma diplomātisko efektivitāti, izvirza argumentu, ka populārās mūzikas vieskoncerts Ziemeļkorejā sasniegtu plašāku auditoriju un attiecīgi radītu ilgtspējīgāku nospiedumu uz koncerta apmeklētājiem. Ņujorkas filharmoniku vizīte Phenjanā, ko mediji dēvēja par diplomātisku triumfu¹²¹, Ziemeļkorejas politiskās iekārtas kontekstā raisīja diskusijas, kuru centrā bija diskurss par simfoniskā orķestra kā totalitāras varas simbolisku iemiesojumu, kā arī fakts, ka amerikāņi dodas koncertēt uz valsti, kurā valda komunistiskais režīms un netiek ievērotas cilvēktiesības. Autors uzsver, ka „ar mērķi veidot lielāku atsaucību vietējā sabiedrībā, ASV no savas kultūras bagātības varētu eksportēt repu, *hip hopu* un mūziku, kura sasaucas ar korejiešu tradicionālo mūziku”¹²².

¹¹⁸ O'Sullivan T. All together now: *A classical music audience as a consuming community*. *Consumption, Markets and Culture*. Vol. 12, 2009. P. 218.

¹¹⁹ Small, Christopher. Performance as ritual: Sketch for an enquiry into the true nature of a symphony concert. *The Sociological Review*. No. 34, 1986. P. 15.

¹²⁰ Crawford, G. An Orchestral Audience: Classical Music and Continued Patterns of Distinction. *Cultural Sociology*. Vol. 8(4). 2014. P. 45.

¹²¹ Kirk, Donald. *Philharmonic's North Korea Visit is Diplomatic Triumph*. The New York Sun. 2007, 17. dec. Pieejams: <http://www.nysun.com/new-york/philharmonics-north-korea-visit-is-diplomatic/67738/> [Skatīts 2015, 15. martā]

¹²² Cathart, Adam. North Korean Hip hop? Reflections of musical diplomacy and the DPRK. *Acta Koreana*, Vol.12. No.2, 2009. P. 15.

Tomēr ASV valdība ar nolūku izmantoja tieši simfonisko mūziku. Šis gadījums raisīja diskusijas medijos par šādu dārgu elitāru koncertu efektivitāti, ņemot vērā, ka tikai ierobežotam cilvēku skaitam ir piekļuve šāda mēroga pasākumam: starptautiski rakstošs korejiešu žurnālists Pīters Hjuns (*Peter Hyun*), izvērtējot šī koncerta ieguvumus, atzīst, ka „rodas jautājums, kuram tad tiks iespēja paklausīties orķestri, jo nedomāju, ka vienkāršiem ļaudīm, tostarp mūzikas mīļotājiem, būs ļauta piekļuve koncertam”¹²³. Tā kā šī koncerta auditoriju veidoja 1500 Ziemeļkorejas komunistiskās partijas biedru, Rietumeiropas kuluāros šāda koncerta rīkošanas ideja tika stipri kritizēta, jo prestižais Ņujorkas filharmoniskais orķestris sniedz izklaidi vienai no pasaules cietsirdīgākajām valdībām. Lai arī diriģents Lorens Māzels (*Lorin Maasel*) koncerta ideju uzsvēra kā „mazītiņu durtiņu atvēršanu”, pēc koncerta Baltā nama pārstāvji, to skaitā toreizējā valsts sekretāre Kondolīza Raisa, aicināja šo koncertu uztvert kā tīru mūziku, nevis diplomātiju¹²⁴. Šī koncerta pretrunīgais raksturs piemēra kārtā parāda, cik daudzējādi var skatīt valsts orķestra uzstāšanos ārvalstīs no diplomātijas un politikas skatu punkta, un kopīgajā kultūras kontekstā šādas norises nevar palikt nepamanītas.

2.3. Orķestra diplomātiskās funkcijas

Ņemot vērā to, ka orķestra izpildītas klasiskās mūzikas kā mākslas loma ir radīt dziļu muzikālu pārdzīvojamu un sniegt augstvērtīgu mākslas baudījumu, vai iespējams gan simfoniskajai, gan kamermūzikai un tā koncerta formai piemērot arī kādu konkrētu aktīva spēlētāja lomu diplomātijas procesos? Lai gan mūzika mijiedarbojas ar vairākiem būtiskiem starptautisko attiecību aspektiem, līdz šim brīdim vēl nav vienprātības par tās patieso nozīmi¹²⁵. Izdevumā „*Music in the Social and Behavioral Sciences*” tiek apgalvots, ka mūzika var piedalīties mierpilnu starptautisko attiecību uzturēšanas procesā, pildot pārstāvības (*representation*), rīcības (*action*) un izpildījuma (*performance*) funkciju¹²⁶. Līdzīgi, velkot paralēles ar tradicionālās diplomātijas pamata funkcijām, kuras tika skatītas šī darba pirmajā nodaļā, mūzikas lomu diplomātijā un starptautiskajās attiecībās tiecas strukturizēt izdevuma „*Music and Diplomacy. From Early to Modern*” autori: mūzika var pildīt pārstāvības (*representation*), starpniecības (*mediation*), sarunu vešanas funkciju (*negotiation*). Līdz ar to, izvērtējot šīs funkcijas, un reducējot tās līdz divām

¹²³ Kirk, Donald. *Philharmonic's North Korea Visit is Diplomatic Triumph*. Pieejams: <http://www.nysun.com/new-york/philharmonics-north-korea-visit-is-diplomatic/67738/> [Skatīts 2015, 15. martā]

¹²⁴ Cook, Nicholas. *Orchestra: A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press, 1998. P. 67.

¹²⁵ Thompson, F. William. *Music in the Social and Behavioral Sciences*. P. 234.

¹²⁶ Thompson, F. William. *Music in the Social and Behavioral Sciences*. P. 234.

diplomātiskajām pamata funkcijām: reprezentācijai un komunikācijai, šajā nodaļā tiek veidota struktūra, kurā detalizēti iespējams apskatīt orķestra lomu diplomātiskajos procesos. Kā primārā un visbiežāk izmantotā tiek iedalīta pārstāvības jeb reprezentācijas funkcija, savukārt rīcības, starpniecības un izpildījuma funkciju iespējams apvienot zem vienas – komunikācijas - funkcijas.

a) Orķestris un pārstāvniecības funkcija

Pārstāvniecības jeb reprezentācijas nolūkos mūzikas lietojums kultūras diplomātijā vērojams visbiežāk. Vēsturiski valdnieki un diplomāti centušies sekmēt savu interešu pārstāvniecību, pasūtot mūzikas uzvedumus un mūzikas darbus. Pārstāvniecības veicina atpazīstamību un to, ka tiks realizētas noteiktas intereses: tas ir akts, ko varētu dēvēt par „iestāšanos par kaut ko” (*standing for*); mūzika sonoriski, ar skaņu „iestājas par”. Tas ir esamības apliecinājums un, nosacīti, varas iegūšana uz koncerta norises mirkli; pie reprezentēta vara, kurai pieslejas mūzika un mūziķi, kas uzņēmušies kādas kopienas, nācijas pārstāvju lomu.¹²⁷

Džinova Hekta rakstā „*The World Is Ready to Listen: Symphony Orchestras and the Global Performance of America*” izvēlas izcelt simfoniskā orķestra nozīmi, kas „leģitimizē nācijas politisko ietekmi un piešķir papildu spēku izrādīt ārvalstīs tās līderību un pašpārliecinātību¹²⁸. Pētniece uzskata, ka simfoniskā orķestra koncerts pielīdzināms nacionālam sniegunam, līdzīgi kā uzruna Apvienoto Nāciju Organizācijā, pieņemšana vēstniecībā vai rokasspiedienu ar Baltā nama darbinieku¹²⁹. Līdzīgi kā vērienīgi masu priekšnesumi Olimpisko spēļu atklāšanas ceremonijās, orķestris joprojām kalpo augsta līmeņa koordinācijas, sadarbības un disciplīnas demonstrēšanai¹³⁰. Neatkarīgi no valsts iekārtas un tās politiskajiem uzstādījumiem, „rituāla simfoniska uzstāšanās iezīmē nācijas klātbūtni starptautiskajā skatuvē ar diriģenta autoritātes, mūziķu izcilās disciplīnas un klausītāju uzņemošā klusuma starpniecību”¹³¹.

¹²⁷ Ahrendt, Rebekah, Mark Ferraguto, Damien Mahiet. *Music and Diplomacy from the Early Modern Era to the Present*. P. 8.

¹²⁸ Gienow, Hecht, Jessica. *The World Is Ready to Listen: Symphony Orchestras and the Global Performance of America*. P. 18

¹²⁹ Gienow – Hecht, Jessica. *The World is ready to listen: Symphony orchestras and the Global Performance of America*. P.26.

¹³⁰ Ahrendt, Rebekah, Mark Ferraguto, Damien Mahiet. *Music and Diplomacy from the Early Modern Era to the Present*. P.3.

¹³¹ Gienow – Hecht, Jessica. *The World is ready to listen: Symphony orchestras and the Global Performance of America*. P.26.

Orķestris kā varas simbols, tā diriģents kā lielas un sinhronas cilvēku grupas līderis, valsts varas un kārtības reprezentācija – šādas metaforas mūzikas diplomātijas ir patstāvīgi klātesošas. Iepretim simfoniskajam orķestrim, kas apliecina valsts varenību un potenciālu, teorētiskajā literatūrā rodamas idejas par kamerorķestra asociāciju ar līdzdalības demokrātiju, jo šādos muzikālos sastāvos nereti var iztikt bez diriģenta, šķietami autoritāriem interpretiem; repertuāru nereti nosaka paši mūziķi¹³². Simfoniskā orķestra monumentalitātes un varenības lietojumam diplomātijā ir daudz piemēru, turpretim kamerorķestris vairāk kalpo kā intīms neliela formāta priekšnesums izmeklētai interesentu auditorijai, līdz ar ko var pieņemt, ka kamerorķestris ir mobilāks, elastīgāks un vieglāk var tik integrēts uzņemošās valsts koncertdzīvē.

Jau izsenis, no orķestra rašanās, liela nozīme tā darbībā ir diriģentam. 20. gadsimts bijis brīvības un eksperimenta laikmets arī orķestra attīstībā, tāpat tas bijis laiks, kad diriģenti ieguvuši superzvaigznes statusu, uzņemoties ne tikai arvien lielāku muzikālu atbildību, bet arī redzamību orķestra kopējā identitātē. Diriģenta loma orķestra vadībā ir ne tikai muzikāli atbildīga, bet arī reprezentatīva, kā rezultātā 20. gadsimtā gan mūzikas kritiķi, gan klausītāji devuši savu artavu t.s. Lielā diriģenta kultam¹³³, kad prestižu orķestru diriģenti ieguva apbrīnotas slavenības statusu. Diriģenti un orķestri iesaistās diplomātijā, lai valstis „pozicionētu sevi kā ambiciozu globālu aktoru, nostiprinātu savu politisko ietekmi un uzsvērtu savu pašpārliecinātā līdera lomu”¹³⁴.

Orķestra, kā arī klasiskās mūzikas koncerta formai pamatā ir klausīšanās rituāls, kurā būtiska loma ir uzmanībai, cieņas un klusuma pilnai uzvedībai. Ideja par klusumu kā īpašu aspektu klasiskās mūzikas diplomātijā ir ļoti saistoša kopīgajā klasiskās mūzikas diplomātijas izzināšanas kontekstā. Salīdzinoši nepretenciozā kultūras dialoga daļa – klausīšanās, intereses izrādīšana un cieņas demonstrēšana ir ļoti acīmredzami instrumenti jebkura veida diplomātijā. Ārvalstu politikas un nacionālās drošības kontekstā bieži vien pat visvienkāršākie instrumenti tiek pamesti novārtā un to spēks netiek novērtēts¹³⁵. Pētniece Džesika Džīnova Heka (*Jessica Gienow-Hech*) norāda, ka simfoniskās uzstāšanās rituāls iezīmē nācijās klātbūtni starptautiskajā arēnā ar diriģenta autoritātes, mūziķu disciplīnas un izcilības starpniecību, un ļoti būtiskas šī notikuma sastāvdaļas ir klausītāju uzmanība un

¹³² Cathart, Adam. *North Corean Hip hop? Refelctions of musical diplomacy and the DPRK*. P.15.

¹³³ Koivunen, Niina. *Leadership in Symphony Orchestras. Discursive and Aasthetic practices*. P. 66. Academic dissertation: University of Tampere, 2003. Pieejams: http://www.relatinal-constructionism.org/media/leadership_in_symphony_orchestras.pdf [skatīts 2015, 15. aprīlī]

¹³⁴ Hecht–Gienow, Jassica. *The World Is Ready To Listen: Symphony Orchestras and the Global Performance of America*. Diplomatic History. Vol.36, No.1, 2012. P. 18.

¹³⁵ Lenczowski, John. *Cultural diplomacy, political influence and integrated strategy*. P. 15.

klusums: „Valsts sponsorēts vieskoncerts ir veids kā pateikt: es esmu klātesošs”¹³⁶. un šis pieteikums notiek caur augstās kultūras formu, demonstrējot labāko, kas valstī šajā līmenī ir pieejams un arī parādot, cik valsts lielā mērā rūpējas par savu profesionālo mākslu.

Viedoklī par simfonisko orķestri kā visas valsts kultūras metaforu dalās arī Latvijas Nacionālā Simfoniskā orķestra direktore Indra Lūkina: „Simfoniskais orķestris kultūras kontekstā internacionāli ir valsts vizītkarte, jo tas ir kaut kas tāds, ko var salīdzināt, ko var pēc kādiem kritērijiem novērtēt un pēc tā spriest zināmā mērā par valsts kultūras situāciju. Ne velti ir novērtējumi A klases orķestris, B klases orķestris u.c.¹³⁷. Profesionālajā vidē šīs gradācijas ir zināmas”¹³⁸.

Pētnieki, kas pārstāv citu viedokli, piemēram, Čārlzs Meijers (*Charles S. Maier*) uzskata, ka simfoniskā spēka avots ir nevis tā varenībā vai formā, bet tam piemērojamajā autonomās mākslas konceptā¹³⁹. Tas ir viedoklis par to, ka mūzikas diplomātiskā efektivitāte nespējas tās iespējamajā „nācijas performancē”, bet gan tās „Dionīsa mākslas” raksturā, kura baudas princips izpērk to no ideoloģiskie valgiem: šādā veidā mūzika starptautiskās attiecības uzlabo tikai ar solījumu, ar cerību, ka māksla var likt izzust robežām, kontrolei un ķildām¹⁴⁰. Pauls Bekers minējis aksiomu, kas vērsta uz simfoniskās mūzikas universāli monumentālo raksturu. „ar simfoniju savulaik radās žanrs, kas pārņēma agrāko mesas funkciju kādas dižas, vispārcilvēciskas idejas pārdzīvojumā garīgi apvienot auditoriju ideālā kopumā: mesā cilvēks pārdzīvoja savu vietu teocentriskajā pasaules koncepcijā, bet simfonijā – antropocentriskā”¹⁴¹.

b) Orķestris un komunikācijas funkcija

Paralēli orķestra kā varenības, līderisma un militāras sagatavotības simbola lietojumam, identificējami gadījumi, kad orķestris kļuvis par spējīgu miera un savstarpējā dialoga simbolu. Mūzika itin bieži tikusi veicināta kā starpnieciska aktivitāte, kā valoda, kas

¹³⁶ Hecht–Gienow, Jassica. *The World Is Ready To Listen: Symphony Orchestras and the Global Performance of America. Diplomatic History*. Vol.36, No.1, 2012. P. 26.

¹³⁷ Starptautiskajā mūzikas apritē orķestru līmeņa noteikšanai neformālā līmenī pieņemts apzīmējums - dalījums līmeņos „A,B,C”, kurš gan sākotnēji attiecas tikai uz orķestra izmēru (attiecīgi A klases orķestrī spēlē vismaz 100 mūziķu), taču laika gaitā ar A klases orķestriem saprotami aptuveni desmit pasaules kvalitatīvākie kolektīvi.

¹³⁸ Freimane, B. *Intervija ar Indru Lūkinu*. 2015, 28. aprīlis. Intervijas audioieraksts B. Freimanes arhīvā

¹³⁹ Gienow, Hecht, Jassica. *Sound Diplomacy: Music and Emotions in Transatlantic Relations, 1850 – 1920*. P. 210.

¹⁴⁰ *Ibid.* P. 210.

¹⁴¹ Bekker, Paul. *Die Sinfonie von Beethoven bis Mahler*. Schuster & Loeffler, 1918. P. 90.

piemētināta apsolīta loma par miera nešanu starpvalstu attiecībās¹⁴². Pie šiem gadījumiem var pieskatīt unikālu parādību mūzikas pasaulē - orķestri „*West Eastern Divan*”. Ar ideju „nest mieru un starpkultūru sapratni”, viens no 20. gadsimta ievērojamākajiem diriģentiem Daniels Bärenboims un postkoloniālisma intelektuālis rakstnieks Edvards Sedš gadu garumā strādājuši, lai uzsvērtu mūzikas nozīmi sabiedrībā, arī politikā. Par viņu lielāko pienesumu var atzīt multi-kulturālo orķestri „*West Eastern Divan*”, kas tikai izveidots no jauniem izraēļu un arābu mūziķiem Vācijā ar mērķi veicināt starpkultūru komunikāciju, sapratni un iecietību starp tautām un kultūrām²⁹. Orķestris tiek dēvēts par „utopisku republiku”, kurai dots pavisam neierasts uzdevums Rietumu klasiskās mūzikas kontekstā – veicināt sociālas pārmaiņas. Šāds muzikāls dialogs lieliski reprezentē to potenciālu, ko daudzi kritiķi vēroja iztrūkstam oficiālās politikas atbildē terora aktiem¹⁴³. Lai gan orķestris tā pastāvēšanas laikā sniedza neskaitāmus koncertus, trūkst informācijas par tā ietekmi uz jebkādu politiku procesu lēmumiem. Iespējams, orķestra aktivitāšu atspoguļojums mediju telpā un koncertu apmeklējums raisa pārdomas un diskusijas sabiedrībā, taču, nenoliedzami, Izraēlas un Palestīnas militārais konflikts turpinās.

Orķestra kā diplomātiskās komunikācijas formas spilgts piemērs ir Polijas prezidentūras Eiropas Padomē kultūras programmas laikā 2011. gadā izveidotais orķestris „*I, Culture Orchestra*” (ICO), kurā piedalīties tika aicināti jauni izcili mūziķi no Polijas un Austrumu partnerības dalībvalstīm – Armēnijas, Azerbaidžānas, Baltkrievijas, Gruzijas, Moldovas un Ukrainas. Orķestris tika veidots ar konkrētu misiju: veicināt pozitīvas pārmaiņas kultūras un sociālajā attīstībā Austrumeiropas reģionā un Dienvidkaukāzā ar augstāko māksliniecisko kvalitāšu starpniecību. Orķestris lepojās ar izcilu muzikālo kvalitāti – tā mūziķi tika izraudzīti vairāku simtu dalībnieku konkurencē. Kā vēsta orķestra izveidotāji, orķestrim ir nenovērtējama sociāla potenciāla, pārmaiņu iniciatīvas, pilsoniskās izglītības, sadarbības un savstarpējas sapratnes laboratorija¹⁴⁴. Orķestris darbojas ar izglītojošu uzdevumu, ļaujot jaunajiem talantiem spēlēt kopā, pārvarot valstu un kultūru robežas. Uzskatīts par vienu no Polijas prezidentūras ES Padomē kultūras programmas apjomīgākajiem projektiem, orķestris prezidentūras pusgadā debitēja ar tūri Eiropas prestižākajās koncertzālēs (Londonā, Berlīnē, Briselē un Madridē), vēlāk uzstājās Austrumu partnerības dalībvalstu galvaspilsētās, 2014. gadā koncertēja prestižos festivālos vairākās

¹⁴² Ahrendt, Rebekah, Mark Ferraguto, Damien Mahiet. *Music and Diplomacy from the Early Modern Era to the Present*. P. 8.

¹⁴³ Bleiker, Roland. *Things we hear but cannot see: musical explorations of international politics. resounding international relations: on music, politics and Culture*. New York: Palgrave Macmillan, 2005. P. 182.

¹⁴⁴ *I, Culture, orchestra. About us*. Pieejams: <http://www.orchestra.culture.pl/orchestra/about-us/> [Skatīts 2015, 4. aprīlī]

valstīs, savukārt par šī projekta ilglaicību liecina 2015. gadā plānotās tūres Polijā, Vācijā un Ukrainā.

Lai arī mūsdienās valstu valdības kultūras diplomātijas mērķu realizēšana var vērsties pie plaša klāsta dažādu kultūras formu, klasiskās mūzikas koncerts un orķestra dalība tajā kā kultūras diplomātijas instruments, pateicoties tā specifikai, spēj veikt uzdevumus, kuri nav iespējami citām kultūras formām. Tas saistāms ar klasiskās mūzikas kā augstās mākslas noteikto specifiku, šauru un elitāru koncertu auditoriju, mūzikas repertuāru kā universālu valodu un augstas kultūras apliecinājumu, turklāt klasiskās mūzikas klausīšanās rituālam piemīt priekšnoteikumi, kuri veido šauru ieinteresēto klausītāju loku, kurš var būt būtisks diplomātiskiem uzdevumiem.

Par klasiskās mūzikas nozīmību kultūras diplomātijā un starpvalstu attiecības liecina atšķirīgi vēsturiski piemēri, taču ar tiem vien nepietiek, lai apgalvotu, cik klasiskā mūzika ir būtiska ārpolitikas mērķiem. Šīs nodaļas izvērsumā secināts, ka orķestra izpildīta klasiskā mūzika ir atzīstama par īpaši piemērotu kultūras formu diplomātiskajā kontekstā, jo tā ne tikai ļauj uzrunāt pietiekami šauru un fokusētu auditoriju, bet arī spēj demonstrēt valsts kultūras sasniegumus ļoti augstā līmenī. Orķestris diplomātisko funkciju kontekstā spēj iemiesot nācijas spēku, to spoži reprezentēt un pieteikt valsti starptautiskajā skatuvenā.

3. LATVIJAS ORĶESTRI KULTŪRAS DIPLOMĀTIJAS PERSPEKTĪVĀ

Iepriekšējā nodaļā tika apskatīta klasiskās mūzikas specifika un orķestra kā muzikālas vienības diplomātiskais potenciāls, kļūstot par spēcīgu valsts kultūras pārstāvi gan mākslinieciskā, gan politiskā kontekstā. Turpmākajā nodaļā tiks izvērsti aplūkoti Latvijas valsts orķestru koncertēšana ārvalstīs, skatot, kādā statusā šobrīd ir orķestru ārvalstu koncertdzīves plānošana, kuru kādā veidā būtu iespējams saistīt ar kultūras diplomātijas aktivitāšu kopumu. Šajā nodaļā tiek meklēta atbilde, vai Latvijas situācijā iespējams runāt par kultūras diplomātiju, kāda ir tās saikne ar mūzikas nozari un orķestru darbību ārvalstīs, un tiks veidots ieskats šajā nozarē notiekošajās aktivitātēs, tostarp ieskicējot Latvijas Institūta lomu valsts tēla veidošanā ar klasiskās mūzikas sasniegumu palīdzību. Saistībā ar darba 1. nodaļā veikto secinājumu, ka kultūras diplomātijas uzdevumi arvien biežāk tiek daļēji valstiskajām un nevalstiskajām organizācijām, šīs nodaļas iztirzājumā tiek apskatīti gan orķestri kā mākslas institūcijas, gan citas organizācijas, kuras potenciāli varētu tikt identificētas ar kultūras diplomātijas uzdevumiem.

3.1. Orķestru koncerti ārvalstīs

Latvijas mūzikas vidē aktīvi darbojas vairāki profesionālie orķestri. Tie lielākoties atrodas LR Kultūras ministrijas pakļautībā un juridiski funkcionē kā koncertorganizācijas, kurās kapitāldaļas pieder ministrijai¹⁴⁵. Latvijas Nacionālais Simfoniskais orķestris uzskatāms par galveno valsts orķestri, un tas darbojas kopš 1926. gada. Otrs valsts simfoniskas orķestris ir 1881. gadā dibinātais Liepājas simfoniskais orķestris - vecākais simfoniskais orķestris Baltijas valstīs. Kā muzikāla vienība Latvijas Nacionālās operas (LNO) sastāvā funkcionē LNO orķestris - simfoniska mēroga orķestris, kurš atskaņo mūziku operas un baleta izrādēs, taču neveido savas koncertprogrammas, līdz ar to turpmākajā analizē netiks apskatīts. Līdzās simfoniskajiem orķestriem, Latvija darbojas divi atšķirīgi un salīdzinoši nesen dibināti kamerorķestri - Baltijas kamerorķestris „Kremerata Baltica”, kurš izveidots 1997. gadā un 2006. gadā dibinātais Valsts kamerorķestris „Sinfonietta Rīga”, kurš darbojas kā VSIA „Latvijas koncerti” struktūrvienība. Šī maģistra darba ietvaros netika skatīti profesionālie pūtēju orķestri, taču korektam tēmas izklāstam jāmin, ka Latvijā muzicē divi profesionāli pūtēju orķestri - Rīgā un Daugavpilī, taču, atšķirībā, no iepriekšminētajiem, tos finansē pašvaldība.

¹⁴⁵ Pārskatu par orķestru darbību skat. Pielikumā Nr.1.

Ārpus valsts noteiktajiem uzdevumiem darīt pieejamus plašai Latvijas sabiedrībai kvalitatīvus profesionālās simfoniskās mūzikas koncertus, izmantot profesionālās mūzikas mākslas iespējas nacionālās identitātes un kultūras stiprināšanā, kā arī popularizēt starptautiski Latvijas mūzikas sasniegumus¹⁴⁶ un koncertēt pēc valsts iestāžu pieprasījuma Latvijā, orķestru menedžments savas kapacitātes ietvaros tiecas veidot un uzturēt sadarbību ar nozares pārstāvjiem ārvalstīs, muzicējot koncertos un daudzveidīgos sadarbības projektos ārpus Latvijas. Šādu pasākumu finansējumu lielākoties sedz ārvalstu partneri, taču orķestri šos pasākumus realizē valsts apmaksātajā darba laikā. Par primāro mērķi šādos koncertos gan netiek izvirzīta valsts vārda nešana pasaulē, bet gan kolektīva mākslinieciskie mērķi un sadarbības veidošana.

„*Sinfonietta Rīga*” izpilddirektors Timurs Tomsons stāsta, ka vidēji katru gadu orķestris ārvalstīs sniedz aptuveni 3-4 koncertus no kopīgajiem 40 valsts uzdotā darba plāna koncertiem. „Katram koncertam ir dažādas organizatoriskas pieejas, nav vienotas struktūras šādiem koncertiem. Mūsu mākslinieciskā darba struktūrā nav īpaši lielas atšķirības, vai koncerts tiek organizēts no valsts puses vai tas ir kāds ārvalstu festivāls”¹⁴⁷. Timurs Tomsons nošķir reprezentatīvu koncertu no aktīvākas iesaistīšanās mūzikas tirgū: „Braucot uz festivālu, orķestris vairāk piedalās starptautiskajā tirgū, ir aprītē, un uz to var skatīties atšķirīgi nekā aizbraukt uz valsts dotētu koncertu. Vācijā šo sauc par politisku koncertu un no skatītāju puses to uztver citādāk, (..) Ja mēs esam dotēti no valsts, dodamies reprezentatīvā funkcijā un no mūzikas biznesa puses šeit ir neliela skepse”. Sacītais samērā skaidri nošķir valstiski organizēta kultūras diplomātijas koncerta dimensiju no kultūras attiecību rezultātā veidota sadarbības projekta.

Liepājas Simfoniskais orķestris pēdējos sniedzis koncertus arī tādās valstīs kā Grieķijā, Omānā (2013), Ķīnā (2014), Indijā (2015). Orķestris ārvalstu koncertos piedalās sadarbības ietvaros, taču kā atzīst LSO pārstāve Liena Dāvida, „Jebkuru no ārvalstu koncertiem var uzskatīt par Latviju reprezentējošiem, jo bieži bez Eiropas klasikas repertuāra tiek atskaņota arī latviešu simfoniskā mūzika”¹⁴⁸. Turklāt, viņa piezīmē, ka „papildus pēc nepieciešamības notiek tikšanās ar Latvijas vēstniekiem konkrētajā valstī, kā arī partnervalsts kultūras un Ārlietu ministriju pārstāvjiem”. Diemžēl detalizētus komentārus par Latvijas Simfoniskā orķestra koncertu organizēšanu vai sadarbību ar Latvijas ārpolitiskajām struktūrām neizdevās noskaidrot.

¹⁴⁶ Orķestriem caur līdzdarbības līgumu nodoti valsts pārvaldes uzdevumi, tostarp „popularizēt Latvijas simfoniskās mūzikas mākslas sasniegumus ārvalstīs un apgūt starptautisko pieredzi mūzikas mākslas jomā”

¹⁴⁷ Freimane, Baiba. *Intervija ar Timuru Tomsonu*. 2015, 29. aprīlis. Audioieraksts B. Freimanes personīgajā arhīvā.

¹⁴⁸ Freimane, B. *Elektroniskā sarakste ar Lieni Dāvidu*. 2015, 8. maijs. Sarakste B. Freimanes arhīvā.

Savukārt *Latvijas Nacionālā Simfoniskā orķestra* direktore Indra Lūkina kā galveno argumentu retajiem koncertiem ārvalstīs min lielās izmaksas, kas ar to saistās: „Kopš es strādāju LNSO, vidēji divi koncerti gadā ir ārvalstīs, jo lielais simfoniskais orķestris ir milzīgs kuģis, kurš, lai kaut kur aizbrauktu, prasa milzīgas investīcijas. Arī pasaules pieredze ir tāda, ka lielie slavenie A klases orķestri¹⁴⁹ paši piemaksā, lai kaut kur aizbrauktu vai ir kādi lielie sponsori, kas par to maksā”¹⁵⁰. Līdzīgu informāciju sniedz VSIA „Latvijas Koncerti” vadītājs Guntars Ķirsis: „orķestri par saviem braucieniem paši nemaksā, tomēr pat A klases orķestri var apmaksāt valsts un politisku funkciju veikšanas gadījumā”¹⁵¹. Līdz ar to jāsecina, ka simfoniskais orķestris valsts reprezentatīvajos uzdevumos ir elitārs un dārgs kultūras diplomātijas instruments, arī aktīva tā iekļaušanās starptautiskajās kultūras attiecībās ir izaicinājumu pilns process. Tas saistāms ar apjomīgajām izmaksām un sarežģīto loģistisku, tāpēc simfoniskais orķestris ir mazāk mobils un arī kultūras diplomātijā, kā skatīts iepriekš, tā koncerti organizēti kā īpaši būtiski valsts reprezentācijas notikumi.

Orķestru darbības regulējošo dokumentu analīzē un intervijās ar orķestru vadību lielākoties secināms, ka orķestru koncertdarbība daļa, kas attiecas uz koncertiem ārvalstīs, saistāma ar teorētiskajā daļā apskatīto jēdzienu - “kultūras attiecības” – mākslas organizāciju savstarpējā sadarbībā realizētiem projektiem. Kultūras attiecības īsteno mākslas un kultūras institūcijas, abpusēji ieinteresētas puses/partneri darbojas kopīga mērķa labā, piemēram, nodrošinot augstas mākslinieciskas kvalitātes koncertu. Turklāt, bieži vien šādas kultūras attiecības ārpus valsts tiešā rīkojuma iegūst arvien plašāku tīklojumu, jo pastarpināti notiek sasaiste ar mūzikas biznesa pasauli, piemēram, koncertējot ārvalstu festivālā, kuros savukārt satiekas mūzikas nozares profesionāļi. Līdz ar to, kultūras attiecību gadījumā, orķestrim ir iespēja ekspansīvi attīstīt savu māksliniecisko darbību konkurētspējas apstākļos, uzturot nemitīgu māksliniecisko kvalitāti un spēcīnnot institūcijas ārējo sadarbību.

Orķestru veidotās ārvalstu sadarbības atbilstoši formālajiem kritērijiem kādā mirklī var liecināt par kultūras diplomātijas klātbūtni, kaut vai salīdzinoši nelielās, bet būtiskās nianšes dēļ, ka kolektīvi uzstājas zem saviem valstiskajiem nosaukumiem. Tomēr orķestru veiktā koncertdarbība ārvalstīs nav atzīstama par kultūras diplomātijas procesu jēdziena šaurākajā izpratnē, jo kultūras diplomātijas realizācijas priekšnoteikums ir valdības uzstādījums vismaz politiskās plānošanas līmenī.

¹⁴⁹ Starptautiskajā mūzikas aprītē orķestru līmeņa noteikšanai neformālā līmenī pieņemts apzīmējums - dalījums līmeņos „A,B,C”, kurš gan sākotnēji attieciēs tikai uz orķestra izmēru (attiecīgi A klases orķestri spēlē vismaz 100 mūziķu), taču laika gaitā ar A klases orķestriem saprotami aptuveni desmit pasaules kvalitatīvākie kolektīvi.

¹⁵⁰ Freimane, B. *Intervija ar Indru Lūkinu*. 2015, 28. aprīlis. Intervijas audioieraksts B. Freimanes arhīvā.

¹⁵¹ Freimane, Baiba. *Intervija ar Guntaru Ķirsi*. 2015, 7. maijs. Intervijas audioieraksts B. Freimanes arhīvā

Vaicājot mūzikas nozares par profesionāļiem skatījumu par kultūras diplomātijas kopīgo situāciju, Indra Lūkina atzīst, ka „*De facto* kultūras diplomātijas piemērs eksistē, ir pietiekami daudz piemēru *de facto*, taču nav stratēģijas”. Gan Indra Lūkina, gan citu orķestru vadības pārstāvji atzina, ka ar orķestru dalību notiek atsevišķi kultūras diplomātijas jēdzienam atbilstoši pasākumi, piemēram, vairāki respondenti par veiksmīgu piemēru atzina 2013. gadā Latvijas bankas organizētās Latvijas kultūras dienas Frankfurtē, kuru ietvaros par Eiropas finanšu galvaspilsētu dēvētajā Vācijas pilsētā uzstājās virkne Latvijas mūziķu, tostarp LNSO, „Sinfonietta Rīga”, grupa „Instrumenti”, kā arī notika daudz citu kultūras pasākumu¹⁵².

Orķestris, kurš kopīgajā nodaļas izklāstā pelnījis atsevišķu uzmanību savas aktīvās ārvalstu koncertdarbības dēļ, ir Latvijā dzimušā vijolnieka Gidona Krēmera dibinātais kamerorķestris „*Kremerata Baltica*”. Gidons Krēmers, kurš Eiropas un pasaules mūzikas dzīvē pazīstams ar savu izcilo vijoļspēli, karjeras plaukumā 1997. gadā, pieaicinot spējīgākos Latvijas, Lietuvas un Igaunijas mūziķus, dibināja kamerorķestri „*Kremerata Baltica*”, kurš, kā to pasniedz Latvijas Institūta sagatavotie publicitātes materiāli¹⁵³, vēlāk kļuvis par vienu no prominentākajiem ansambļiem Eiropā un ārpus tās. „*Kremerata Baltica*” mēdz dēvēt ne tikai par Baltijas kultūras vēstnieku, bet arī par tiltu cēlāju visas Eiropas integrācijas kontekstā¹⁵⁴. Tas uzskatāms par būtisku triju Baltijas valstu atpazīstamības veicināšanas iniciatīvu, turklāt ļoti nozīmīgs ir personības faktors – orķestra mākslinieciskais vadītājs ir mūzikas pasaulē cienīts līderis, kura vārds ir pazīstams un kalpo ne tikai mākslinieciskā snieguma kvalitātei, bet arī auditorijas piesaistei. Orķestris intensīvi koncertē ārvalstīs un pieminēšanas vērts ir fakts, ka Gidons Krēmers nereti pauž stingru politisku nostāju, no kuras nevairās pat koncertos. Piemēram, solokonzertā ar Āzijas festivāla orķestri Honkongā 2015. gada aprīlī Gidons Krēmers publiski veltīja „*encore*” jeb „*piedevu*” skaņdarbu Ukrainai¹⁵⁵. Orķestris uzstājies vairāk nekā 60 pasaules valstīs, 400 pilsētās, tostarp pasaules pieprasītākajās koncertzālēs. Juridiski kolektīvs tika izveidots uz līguma pamata starp trim Baltijas valstu kultūras ministrijām¹⁵⁶, taču lielāko ieguldījumu

¹⁵² Lai arī „Latvijas Kultūras dienas” Frankfurtē bija veiksmīga un reprezentatīva Latvijas kultūras parāde, to organizēja un finansēja Eiropas Centrālā banka nevis valsts

¹⁵³ *Culture: A Key to Latvia*. Rīga: The Latvian Institute, 2014. P.49. Pieejams:

<http://www.li.lv/upload/files/09012015/d9baa84cfb1f79b07ec6816468743bcb.pdf> [Skatīts 2015, 3. martā]

¹⁵⁴ *Kamerorķestris „Kremerata Baltica” viesojas Austrālijā*. Austrālijas latvietis. Nr. 29, 2009. 14. janvārī, 5. lpp.

¹⁵⁵ Chaou, Oliver. *Violinist Gidon Kremer dedicates Hong Kong encore to suffering Ukraine*. South China Morning Post. Pieejams: <http://www.scmp.com/lifestyle/arts-culture/article/1764369/top-latvian-violinist-dedicates-hong-kong-encore-suffering> [Skatīts 2015, 15. martā]

¹⁵⁶ 1994. gada 7. jūlijā Viņā starp trim Baltijas valstu Kultūras ministrijām tika parakstīts līgums par sadarbību kultūras jomā, kuru 1999. gadā turpināja trīs ministriju „Kopīgo interešu protokols” un 2004. gadā noslēgts līgums par savstarpējo sadarbību „*Kremerata Baltica*” darbības nodrošināšanā

orķestra uzturēšanā veic Latvijas Kultūras ministrija. Orķestris, līdzīgi citiem Latvijas orķestriem, darbojas Kultūras ministrijas pakļautībā kā koncertorganizācija ar valsts uzņēmuma statusu.

2015. gada 14. janvārī starp Kultūras Ministriju un „Kremerata Baltica” noslēgtajā līdzdalības līgumā par atsevišķu valsts pārvaldes uzdevumu deleģēšanu kultūras jomā, orķestra pārziņā uzticēti septiņi būtiskus uzdevumi¹⁵⁷, starp kuriem tikai viens daļēji saistāms ar Latvijas tēla popularizēšanu pasaulē - „popularizēt Latvijas simfoniskās mūzikas mākslas sasniegumus ārvalstīs un apgūt starptautisko pieredzi mūzikas mākslas jomā”¹⁵⁸. Starptautiskās pieredzes pārneses ideja vedina raudzīties kultūras sadarbības un kultūras attiecību virzienā. Jāpiezīmē, ka minētajā oficiālajā dokumentā ir kļūdaini lietots jēdziens „simfoniskā mūzika”, jo „Kremerata Baltica” pamatā ir kamerorķestris, kurš izpilda kameramūziku.

„Kremerata Baltica” realizē plašu koncertdarbību ārvalstīs, un tā direktore Ingrīda Zemzare saka: „[Orķestra] izbraucienā nekas nevar atmaksāties. Kremerata [Baltica] ir absolūts izņēmums (..) Viena koncerta ārvalstīs izmaksas ir ļoti augstas, (..) ja sūta valsts, tad tie ir tīrie izdevumi”, Ingrīda Zemzare šajā izteikumā raksturo orķestru koncertus LPESP ietvaros. Turpinot par klasiskās mūzikas nozares specifiku kopumā: „Tas, ka [orķestra koncerti] atmaksājas, ir jābūt ārkārtīgi augstam līmenim. Konkurence [mūzikā] ir milzīga. „Kremerata Baltica” panākumu pamatā ir mākslinieciska izcilība starptautiskā līmenī, Gidona Krēmera personība, talants un kontakti pasaulē. „Lielajām zvaigznēm nekas nav jāpiemaksā, visi viņus grib, bet tajā līmenī ir jātiek. Un tad tu vari sākt atbalstīt valsti”.

Pēc „Kremerata Baltica” piemēra analīzes jāsecina, ka orķestrim tā darbību regulējošo dokumentu līmenī nav uzdoti būtiski uzdevumi, kas varētu tikt saistīti ar kultūras diplomātiju, taču, viennozīmīgi - Eiropā atpazītais kolektīvs veicina Baltijas valstu atpazīstamību, tādējādi daļēji pildot vienu no kultūras diplomātijas komponentēm - valsts tēla veidošanu. Līdz ar to formālu kultūras diplomātijas direktīvu neesamība šajā gadījumā nav kļuvusi par traucēkli orķestrim veikt plašu un motivētu koncertdarbību pasaulē, tikai šeit rodas jautājums, vai valsts pietiekami izmanto šī orķestra potenciālu kā kultūras diplomātijas rīku.

¹⁵⁷ „Kremerata Baltica” uzdotie uzdevumi: radīt un darīt pieejamus plašai Latvijas sabiedrībai kvalitatīvus profesionālās simfoniskās mūzikas koncertus, veicinot to daudzveidību un izcilību; iestudēt latviešu komponistu darbus un veicināt jaunradi latviešu simfoniskās mūzikas jomā u.c.

¹⁵⁸ Līdzdarbības līgums Nr. 5.1.-8.-10. *Par atsevišķu valsts pārvaldes uzdevumu deleģēšanu kultūras jomā*. Noslēgts 2014. gada 14. janvārī Rīgā. Pieejams: http://www.km.gov.lv/lv/doc/ministrija/uzd_delegesana/Lidzd_Kremerata.pdf [Skatīts 2015, 4. martā]

Iztirzājot pārējo valsts orķestru koncertdzīvi ārvalstīs, jāsecina, ka orķestri ik gadu realizē koncertus ārvalstīs savu veidoto sadarbību ietvaros, māksliniecisko interešu vadīti un izaugsmes motivēti, un šo darbību teorētiskās daļas kontekstā var dēvēt par starptautisko kultūras attiecību veidošanu. Lai gan šāda veida koncerti neietilpst stratēģiski plānotas kultūras diplomātijas pasākumu lokā, to ieguvumi ir būtiski orķestru mākslinieciskās kapacitātes celšanai, tādējādi ilgtermiņā spēcinošot muzikālo dzīvi valsts iekšienē. Latvijas orķestri kultūras diplomātijas koncertos dodas reti – brīžos, kad no valsts tiek saņemti konkrēti aicinājumi piedalīties kultūras pasākumos ārvalstīs. Šajā sakarā minama orķestru dalība apjomīgos valsts pasākumos, piemēram, šī maģistra darba pēdējās nodaļas gadījuma analizē skatītā Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības kultūras programmā.

3.2. Kultūras diplomātijas iespējas mūzikas nozarē

Skatot tēmu par Latvijas mūziķu pārstāvniecību ārvalstīs, līdzās orķestriem kā koncertorganizācijām, uzdevumi ārvalstu koncertu organizēšanā uzdoti Valsts sabiedrībai ar ierobežotu atbildību „Latvijas Koncerti”, kuru darbība līdzās koncertu organizēšanai Rīgā un reģionos vērsta uz ārējās kultūrpolitikas nostādņu īstenošanu, pozicionējoties kā “vienai no būtiskākajām valsts ārējās kultūrpolitikas mārketinga sastāvdaļām”¹⁵⁹. Ja tiek pieņemts, ka ārējā kultūrpolitika „ir gan valsts kultūrpolitikas, gan valsts ārējās politikas integrāla sastāvdaļa, kas tiek īstenota saskaņā ar ilgtermiņa plānošanas dokumentiem un ciešā sadarbībā ar visām iesaistītajām pusēm”¹⁶⁰, bet „mārketingu” var arī definēt kā procesu, kas izzina pircēju vajadzības un vēlmes un piegādā tādus produktus, kas apmierina šīs vēlmes un vajadzības, uzņēmumu „Latvijas Koncerti” var raksturot kā koncertorganizētāju, kura valsts deleģējusi uzdevumu organizēt valsts koncertus ārvalstīs. Skatot VSIA „Latvijas Koncerti” finanšu pārskatu par 2014. gadu, kur izvirzīti uzdevumi 2015. gadam¹⁶¹, viens no uzdevumiem saistāms ar mūzikas eksportu – „nodrošināt Latvijas profesionālo mūziķu interešu pārstāvniecību, veicinot eksportu, kā arī slēdzot līgumus par viņu koncertiem”¹⁶² un otrs uzdevums ir formulējams kā dalība starptautiskajās izstādēs un gadatirgos.

¹⁵⁹ VSIA „Latvijas Koncerti” mājaslapa. Pieejams: <http://www.latvijaskoncerti.lv/lv/lk>. [Skatīts 2015, 15. aprīlī]

¹⁶⁰ Putniņa, Dace. *Kultūras diplomātija Latvijas ārpolitikā un valsts tēla veidošanā*. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Kultūras akadēmija, 2012. 29. lpp.

¹⁶¹ Uzdevumi aprakstīti šādā secībā: Profesionālās mūzikas aprīte Latvijā, 2. Izglītības programma, 3. Kamermūzikas programma, 4. Mūziķu pārstāvniecība, mūzikas eksports, kompaktdisku izdošana, 5. ārvalstu mūziķu koncerti Latvijā, 6. Latvijas Radio Kora, „Sinfonietta Rīga” un Radio Bigbenda darbības nodrošināšana, 7. Spīķeru koncertzāles darbība, 8. Lielā mūzikas balva, 9. Līdzdalība LPESP projektu īstenošanā.

¹⁶² LR Kultūras ministrija. *Lēmums par valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Latvijas Koncerti” 2014. gada pārskatu*. 2015. gada 21. aprīlī. Nr.5.1-3-11.

Skaidrojot, kā ikdienā tiek veikts „ārējās kultūrpolitikas mārketinga” uzdevums, secināms, ka visbiežāk tā ir ārvalstu mākslinieku koncertdzīves nodrošināšana Latvijā (lielākoties - akadēmiskās mūzikas žanrā) un atsevišķu koncertu organizēšana ārpus Latvijas. No VISA „Latvijas koncerti” valdes locekļa Guntara Ķirša sacītā var noprast, ka uzņēmums neseko konkrētām Kultūras ministrijas direktīvām, bet gan realizē savu koncertdarbību un piedāvā kultūras ministrijai iniciatīvas: „Kultūras ministrija, ja atklāti runājam, mums deleģē to uzdevumu kopumu, kurus mēs piedāvājam realizēt. Veicamo uzdevumu kopums no mūsu puses ir lielāks, nekā kultūras ministrija spēj to finansēt (..) Negribētu nonākt līdz situācijai, kad es saņemtu no Kultūras ministrijas kādas direktīvas, kas vēl vairāk nebūtu saskaņā ar manu pārliecību”, tā Guntars Ķirsis norāda uz formālu ārējās kultūrpolitikas direktīvu problemātiku. „Cilvēki realitātē ir gatavi izdarīt vairāk, nekā kultūrpolitikas dokumentos ir rakstīts, jo rakstīts ir tikai tas, kam ir nauda”.

Līdzīgi kā citās nozarēs, arī mūzikā nozares reālās situācijas atrautu kultūrpolitikas vadlīniju veidošana, neņemot vērā reālo situāciju, nebūtu veiksmīgākais risinājums: „Tam, kas ir ierakstīts kultūrpolitikas plānošanas dokumentos, visam jābūt pretī ļoti konkrētam finansējumam, citādi tā forma pāriet vēlamības izteiksmē. Tāpēc dokumenti ir viena lieta, bet reālā dzīvē ir pavisam kas cits”¹⁶³. Līdzīgs viedoklis ir LNSO direktorei Indraī Lūkinai, runājot par atsevišķu valstu Kultūras ministriju saslēgtajiem formālajiem līgumiem: „Agrāk bija starpvalstu vienošanās, piemēram, apmaiņas, kas īsti nestrādā. Jo neviens tajā galā nerūpējas, lai koncertā būtu klausītāji (..) No valsts mums ir uzdevums, ko var nosaukt ārējās kultūrpolitikas vārdā, tikai tā reāla realizācija ir atkarīga no projektiem un iniciatīvas”. Indra Lūkina min, ka bieži vien veiksmīgi projekti notiek pilnībā bez īpaša valsts atbalsta, jo klasiskās mūzikas nozarē būtiski ir domāt arī biznesa perspektīvā: „Šobrīd uz 2016. gadu plānojam projektu sadarbībā ar Igaunijas un Lietuvas lielajiem orķestriem, bet tā ir mūsu vienošanās, kur valsts nav iesaistīta. Mēs šeit plānojam koncertu ar igauņu orķestri, biļešu ieņēmumi ir mūsu, bet mēs savukārt ko nosedzam no viesu izmaksām. Programmas veidošanai visi pieiet no biznesa viedokļa”. Arī Guntars Ķirsis uzsver kultūras ekonomisko vērtību: „ārējā kultūrpolitika ir parādīt visai pasaulei, kas ir Latvija, parādīt tas vērtības, kas mums ir svarīgas. Kultūra var dot finansiālu atdevi valstij un ikvienam indivīdam. Būsim atklāti, gūt no tā finansiālu labumu”.

Esot konkrētāks par VSIA „Latvijas koncerti” lomu iespējamā kultūras diplomātijas jēdzienam pielīdzināmā darbībā, Guntars Ķirsis uzsver, ka Lielā mūzikas balva uzskatāma par kultūras diplomātijas pasākumu: „Lielā Mūzikas balva ir pasākums, kurā koncentrējam

¹⁶³ Freimane, Baiba. *Intervija ar Guntaru Ķirsi*. 2015, 7. maijs. Intervijas audioieraksts B. Freimanes arhīvā

visu labāko, kas mums ir, uzaicinām ārvalstu viesus un parādām, cik esam stipri un vareni. Tālāk jau šie cilvēki, kuri ir pie mums atbraukuši, kalpo kā mūsu vēstnieki. Tā ir šī kultūrpolitika. Jebkurš labs mākslinieks un jebkura pārdomāta, mūsu mākslinieku vizīte ārvalstīs, tā ir kultūrpolitikas veidošana". Kas attiecas uz tiešo koncertdarbību ārvalstīs," „Sinfonietta Rīga” un Latvijas Radio koris sniedz koncertus ārvalstīs, katra veiksmīga uzstāšanās nodrošina mūsu cilvēkiem darbu nākotnē, jo parasti ir kāds, kurš to dzird, kurš uzaicina atkal". Taču pēc stāstītā jāsecina, ka nozarē netiek nošķirti teorētiski koncepti, un nereti „kultūras diplomātija” un „mūzikas eksports” tiek skatīti kā sinonīmi.

Līdzīgi kā nereti dzirdēts no nozares profesionāļiem, arī Guntars Ķirsis kā iemeslu neizmantotajam kultūras diplomātijas potenciālam min to, ka „bieži vien iztrūkst sadarbība starp resoriem - starp ārlietu, kultūras un ekonomikas ministriju”. Savukārt „vēstniecībās strādā cilvēciskais faktors – tur, kur vēstnieks ir kaut nedaudz ieinteresēts mākslas procesos, viņš ir spējīgs izdarīt ļoti daudz”. Līdzīgi izsakās Indra Lūkina: „Vēstnieks var darīt ļoti daudz, bet tas ir atkarīgs no tā, kā viņš izprot šo lietu”.

Nevalstisko aktoru loma

Darba teorētiskajā pamatojumā tika iztīrīta kultūras diplomātijas un starptautisko kultūras attiecību problemātika, secinot, ka kultūras diplomātijas uzdevumu izpildi iespējams veikt ciešā sadarbībā ar nevalstisko sektoru nozarē. Latvijas orķestru lomas kultūras diplomātijā pilnīgākai izpētei vērts ielūkoties to Latvijas nevalstisko organizāciju darbībā, kuras kādā veidā saistāma ar ārējās kultūrpolitikas mērķu realizāciju mūzikas nozarē un šīs organizācijas varētu tikt iesaistītas kultūras diplomātijas pasākumu plānošanā un īstenošanā.

Izvērts apskats par nevalstisko organizāciju lomu ārējās kultūrpolitikas īstenošanā pieejams šī darba **Pielikumā Nr. 2**.

Apskatot Latvijā darbojošās nevalstiskās organizācijas mūzikas nozarē – Latvijas Mūzikas informācijas centru un Latvijas Mūzikas industrijas attīstības fondu, jāsecina, ka to pamatuzdevums ir informācijas apkopošana un izplatīšana, iespējams, atsevišķos gadījumos arī starpinstitūciju koordinēšanas funkcija, turklāt, Latvijas Mūzikas industrijas attīstības fonda galvenais uzdevums ir strādāt ar Latvijā muzicējošajiem popmūzikas un rokmūzikas māksliniekiem. Nenoliedzami, aktivitātes šajā žanrā kalpo valsts tēla veidošanai un stiprināšanai, piemēram, grupas „Prāta Vētra” koncerti Krievijā¹⁶⁴.

¹⁶⁴ Kā spilgtu piemēru, lai arī ne saistībā ar minētajām institūcijām, var minēt latviešu populārās grupas Prāta Vētra koncertu Maskavā „Stadium Live” 2013. gadā, kad 5000 fanu stadionā no krāsainām papīra lapām

Mūzika un valsts tēls

Kā minēts atsevišķos teorētiskajos materiālos, viens no kultūras diplomātijas uzdevumiem var būt valsts tēla veidošana, tādēļ ir vērts izpētīt, kur Latvijas valsts tēla veidošana tiek veikta saistībā ar Latvijas profesionālās mūzikas sasniegumiem. Šādam aspektam veltīta uzmanība, jo gan maģistra darba empīriskā pētījuma intervijās aptaujātie respondenti, gan Latvijas plašsaziņas līdzekļi bieži uzsver Latvijas mākslinieku nozīmi Latvijas tēla veidošanā.

Ārlietu ministrijas pamatnostādnēs atzīts, ka „viens no galvenajiem resursiem un efektīvākajiem instrumentiem, ar kura palīdzību tiek veidots pozitīvs valsts tēls, ir kultūra”¹⁶⁵. Ārlietu ministrijas pārraudzībā esošā Latvijas Institūta izdotajā brošūrā ar ambiciozo nosaukumu „Kultūra – Latvijas atslēga” izcelti ārvalstīs strādājošie latviešu diriģenti, kuru sasniegumus un nopelnus Latvijas institūts izmanto, lai tos ievietotu valsts tēla veidošanas konstrukcijās. Latvijas institūts, kuram uzticēta valsts tēla veidošana ārvalstīs, par savu mērķi ilgtermiņā izvirzījis valsts reputācijas un atpazīstamības celšanu, un šī mērķa sasniegšanai ir efektīvi jāīsteno valsts zīmolvedība¹⁶⁶. Par primāro Latvijas zīmolvedības elementu identificēta kultūra tās daudzveidīgajās izpausmēs. Tā kā Latvijas kultūra ir spilgta, izteiksmīga, savdabīga un daudzveidīga, tā var kalpot kā labs zīmola elements¹⁶⁷. Turpat arī uzsvērts, ka „katram Latvijas zīmola elementam ir jābūt pamatotam un ar reālu saturu, jeb nepieciešama zīmola „aizmugure”¹⁶⁸, respektīvi, aktīvi funkcionējoša kultūras nozare.

Jāatzīst, ka viens no Latvijas institūta uzdevumiem ir organizēt valsts reprezentācijas pasākumus ārvalstīs, un šo pasākumu lokā sadarbības projektu ietvaros var būt arī klasiskās mūzikas koncerti. Institūta pārstāvis Otto Tabūns gan atzīst, ka „Institūts koncertus neorganizē, ņemot vērā, ka veic valsts popularizēšanu nekomerciālos nolūkos un tam pieejamie resursi atļauj vien tiešo funkciju izpildi”¹⁶⁹. Šajā izteikumā paustais gan ir salīdzinoši pretrunīgs, jo kultūras diplomātijas un valsts tēla veidošanas teorijas lielākoties akcentē ekonomiskos ieguvumus no pozitīva veidota valsts tēla, tiesa, ilgtermiņā, tomēr

izveidoja Latvijas karogu. Maskavas auditorija uztvēra un atzina Prāta Vētras mūziķus kā konkrētas valsts pārstāvjus.

¹⁶⁵ LR ĀM. *Valsts tēla un atpazīstamības stiprināšana*. Latvijas ārpolitikas pamatnostādnes 2006.-2010.gadam. Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/arpolitika/latvijas-arpolitikas-pamatnostadnes-2006-2010-gadam#4-7> Skatīts [2015, 4. maijā]

¹⁶⁶ *Latvijas zīmols. Latvijas institūts*. Pieejams: <http://www.li.lv/lv/zimolvediba> [Skatīts 2015, 16. martā]

¹⁶⁷ Turpat.

¹⁶⁸ *Zīmolvedības izaicinājumi*. Latvijas institūts. Pieejams: <http://www.li.lv/lv/zimolvediba> [Skatīts 2015, 16. martā]

¹⁶⁹ Freimane, Baiba. *Sarakste ar Latvijas Institūta projektu koordinatoru Otto Tabūnu*. 2015, 28. aprīlis. Sarakste B. Freimanes arhīvā.

kopumā atzinīgi vērtējams tas, ka institūts savu tiešo funkciju ietvaros neveic koncertdarību, atstājot to nozares profesionāļu pārziņā.

Sarakstē ar Latvijas institūta pārstāvi tika noskaidrots, kādu lomu Latvijas institūts piešķir Latvijas klasiskajai mūzikai, un tā ir: „klasiskā mūzika ir spilgtākais valsts tēla elements, ko ārzemēs atpazīst Latvijas kultūras kontekstā. Klasiskā mūzika kā kultūras vizītkarte ir konsekventi un atkārtoti ietverta Latvijas Institūta materiālos – kultūras brošūrā, valsts oficiālajā prezentācijā, informatīvo materiālu saturošos fotoattēlos un videomateriālos. Latvijas operdziedātāju prestižie sasniegumi Zalcburgas Festivālā, Ņujorkas Metropolitēna Operā un citur sasniedz ziņu virsrakstus un ceļ valsts tēlu”¹⁷⁰. Latvijas Institūts sadarbojas ar Latvijas profesionāliem mūziķiem, atspoguļojot viņu panākumus, šādā veidā veicinot valsts tēla atpazīstamību.

Starp veiksmīgākajiem latviešu klasiskās mūzikas profesionāļiem ārvalstīs minami diriģenti Mariss Jansons un Andris Nelsons, operdziedātāji Elīna Garanča, Aleksandrs Antoņenko u.c. Var uzskatīt, ka šo cilvēku profesionālā darbība veicina valsts pozitīvo atpazīstamību, lielā mērā arī pateicoties faktam, ka no salīdzinoši mazas valsts nāk vairāki pasaules augstākajā līmenī muzicējoši mākslinieki. „Latvijas valsts loma būtu nevis veidot jaunas komisijas, kur Latvija varētu atrast savu Nokia, jo Latvijai jau ir kaut kas līdzīgs Nokia, ar ko Latvija ir pazīstama pasaulē - spēcīgas un proporcionālo uz iedzīvotāju skaitu daudzas klasiskās mūzikas zvaigznes”¹⁷¹. Lai arī Latvijā dzimušie un pasaule atzītie mākslinieki vērtējami kā pozitīvs un cildināms fakts, jāpiekrīt LPESP Publiskās un kultūras diplomātijas departamenta vadītājam Selgai Laizānei: „tie, kas ir saskarē ar šo jomu, zina, auditorija ne vienmēr viņus [mūziķus] atpazīst kā no Latvijas. Tā ir ilūzija, ka līdz ar to mūs [Latviju] pazīst”¹⁷².

Kopumā vērojams, Latvijas mūziķu un mūzikas kolektīvu sasniegumus un nopelnus Latvijas institūts izmanto salīdzinoši aktīvi, lai tos ievietotu savās esošajās valsts tēla veidošanas konstrukcijās. Apsverot stratēģiju Latvijas tēla spilgtināšanai, šķistu pamatoti, ja valsts tēla veidotāji veicinātu stratēģisku sadarbību ar Latvijas mūziķiem, lai tie, ciešā sadarbībā ar Latvijas institūcijām, popularizētu Latvijas valsti pozitīvā aspektā. Politoloģei Vitai Matīšai ir atšķirīgs viedoklis: „Tas, kas Latvijas valdībai ir jādara - momentāni jāizgudro, kā tas ir gadījies, ka mums ir šī fantastiskā niša. Latvijas valsts pirmais uzdevums ir noskaidrot, kas tur bija un to saglabāt. Ne tikai vienā, bet arī otrā paaudzē Latvijai lielās

¹⁷⁰ Freimane, Baiba. *Sarakste ar Latvijas Institūta projektu koordinatoru Otto Tabūnu*. 2015, 28. aprīlis. Sarakste B. Freimanes arhīvā.

¹⁷¹ Freimane, Baiba. *Intervija ar Vitu Matīsu*. 2015, 9. maijs. Intervijas audioieraksts B. Freimanes arhīvā.

¹⁷² Freimane, Baiba. *Intervija ar Selgu Laizāni*. 2015, 2015, 12. maijā. Audioieraksts B. Freimanes arhīvā.

klasiskās mūzikas zvaigznes uz vienu iedzīvotāju ir vairāk nekā jebkurai citai valstij pasaulē.” Šāds apgalvojums rosina attīstīt ideju starptautiskajiem panākumiem kā impulsu valsts atbalsta attiecīgajām nozarēm veicināšanā, kā arī kultūrizglītības stiprināšanā.

3.3. Latvijas kultūras diplomātijas insitucionalizācija

Lai analizētu orķestru mūzikas lomu Latvijas kultūras diplomātijā, tika apskatīta kopīgā kultūras nozares politikas plānošana saistībā ar iespēju pārstāvēt valsti starptautiski un piedalīties starptautiskā koncertdarbībā. Šajā nodaļā tiek veikta izpēte par esošo situāciju kultūras diplomātijas plānošanā un realizēšanā, ko veic LR Kultūras ministrija un Ārlietu ministrija.

Latvijas Republikas Kultūras ministrija ir valsts pārvaldes institūcija, kas veido un koordinē valsts kultūrpolitiku un kultūrizglītības politiku. Kultūras ministrija darbojas, pamatojoties uz Kultūras ministrijas nolikumu, Kultūras ministrijas darbības stratēģiju, Ministru kabineta deklarāciju un Valsts kultūrpolitikas pamatnostādņem. Šī brīža aktuālākais un būtiskākais vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments ir Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam „Radošā Latvija” (turpmāk – pamatnostādnes), kas nosaka valsts kultūrpolitikas mērķus un prioritātes laika periodam līdz 2020. gadam un sekmē izvirzīto mērķu sasniegšanu. Lai gan ne pamatnostādņu virsmērķu uzskatījumā, ne politikas virsmērķa sasniegšanai noteiktajās prioritātēs starptautiskā kultūras sadarbība vai ārējā kultūrpolitika nav atrodama, rīcības politikas mērķu sasniegšanai izvirzīto uzdevumu klāstā manāmi izvirzīti mērķi kultūras diplomātijas jomā, pamatā to attiecinot un Latvijas tēla veidošanu ar kultūras diplomātijas līdzekļiem, kas gan, saistībā ar teoriju, attiecas tikai uz nelielu kultūras diplomātijas jēdziena šķautni.

Pamatnostādņēs iekļautajā situācijas raksturojumā uzsvērta Latvijas valsts kultūras starptautiskās sadarbības nozīme, kas „sekmē un labvēlīgi ietekmē valstu atpazīstamību, paverot tām sadarbības iespējas arī citās jomās, tostarp ekonomikā, drošībā, vides aizsardzībā u.c.”¹⁷³ Esošās situācijas aprakstā uzsvērta arī kultūras institūciju sadarbība, kā arī fakts, ka „finanšu ietilpības dēļ kultūras diplomātijas potenciāls netiek pilnā mērā izmantots.”¹⁷⁴ Secināms, ka tiešu plānotu pasākumu kultūras diplomātijā pašlaik nav, tāpēc arī rīcībpolitikā tiek akcentēts, ka „svarīgi plānojamā periodā izmantot iespējas, ko piedāvā starptautiski nozīmīgi pasākumi, tostarp „Rīga – Eiropas galvaspilsēta 2014”, Latvijas

¹⁷³ LR Kultūras ministrija. Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam „Radošā Latvija”. Apstiprināts ar Ministru kabineta 2014. gada 29. jūlija rīkojumu Nr.401). 17.lpp. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4877> [skatīts 2015, 15.februārī]

¹⁷⁴ Turpat, 16.lpp.

prezidentūra ES Padomē 2015. gadā un Latvijas valsts simtgade 2018. gadā¹⁷⁵. Līdz ar to par kultūras diplomātiju kā politiski plānotu rīcībpolitikas sastāvdaļu iespējams runāt tikai gadījumos, kad notiek kādi Eiropas Savienības iniciēti pasākumi.

Līdz ar to, neatrodot konkrētu stratēģiju un rīcībpolitiku kultūras diplomātijas jomā, tika skatīta starptautiskās sadarbības plānošana un īstenošana kultūras nozarē. Sadarbībā ar valsts institūcijām un nevalstiskajām organizācijām Kultūras ministrija iesaistās dažādu starpdisciplināru politikas nostādņu izstrādē un ieviešanā, to starpā starptautiskās kultūras sadarbības veicināšanā, par ko atbildīga ir Kultūras ministrijas Starptautiskās sadarbības un Eiropas Savienības politikas nodaļa. Kā vēsta šis „starpnozares” informatīvais pieteikums Kultūras ministrijas mājaslapā „Kultūras ministrija sadarbībā ar Ārlietu ministriju, diplomātiskajiem dienestiem un dažādu līmeņu valstiskām un sabiedriskām institūcijām īsteno daudzveidīgu starpvalstu sadarbību kultūras jomā”¹⁷⁶, slēdzot un realizējot kultūras apmaiņas un sadarbības līgumus, organizējot izstāžu, koncertdarbības, teātra viesizrāžu u.c. kultūras pasākumu apmaiņu, kā arī veicot citus saistošus uzdevumus¹⁷⁷. Plašāks izklāsts par KM sadarbību ar Latvijas diplomātisko dienestu un Ārlietu ministriju netika atrasts.

Meklējot ārpolitiskos mērķus Kultūras ministrijas pārraudzīto nozaru ietvaros, tika skatīti nozares „Mūzika” regulējošie dokumenti. „Mūzika” ir viena no apakšnozarēm, kurā kultūrpolitiku veido un koordinē Latvijas Republikas Kultūras ministrija un tās pārziņā mūzikas jomā, līdzās kultūrpolitikas realizācijai valsts iekšienē, ir sadarbība ar starptautiskajām mūzikas institūcijām, kā arī priekšlikumu izstrāde Kultūras ministrijas starptautiskās sadarbības līgumu sagatavošanai¹⁷⁸. Tā kā starptautisko sadarbības līgumu sagatavošana ir tikai daļa no kultūras diplomātijas aktivitātēm, turklāt ne vienmēr tā ir mērķtiecīgākā un „darbību virzošākā” stratēģiskās plānošanas daļa, tika mēģināts noskaidrot, vai mūzikas nozarē līdz ar jaunāko pamatnostādņu „Radošā Latvija” apstiprināšanu gaidāmas izmaiņas mūzikas nozares stratēģijā. Kā pavēstīja KM Kultūrpolitikas departamenta Nozaru politikas nodaļas Vecākā reference Elīna Kalnakārkle, „Mūzikas nozares stratēģija tiek izstrādāta un darbs tiks paveikts līdz [2015. gada] 1. jūlijam” (..) un būtiskas izmaiņas ārējā kultūrpolitikā netiek plānotas.”¹⁷⁹

Secināms, ka atsevišķi plānota politika attiecībā uz orķestru koncertiem kultūras diplomātijas ietvaros nepastāv, kā arī pašlaik nav konkrētas rīcībpolitikas profesionālās

¹⁷⁵ Turpat, 16.lpp.

¹⁷⁶ LR KM Sadarbība ar ārvalstīm. Pieejams: <http://www.km.gov.lv/lv/starpnozares/arvalstis.html>. [skatīts: 2015, 15. aprīlī]

¹⁷⁷ Turpat.

¹⁷⁸ LR KM. Nozaru pamatinformācija: mūzika. Pieejams: http://www.km.gov.lv/lv/nozares_info/muzika.html [skatīts 2015, 15. aprīlī]

¹⁷⁹ Freimane, B. *Sarakste ar Elīnu Kalnakārkli*. 2015, 20. maijs. Sarakste B. Freimanes personīgajā arhīvā.

mākslas, konkrētāk – mūzikas – nozarē saistītā ar ārvalstu sadarbību un kultūras diplomātiju. Šādu nepieciešamību pēc kopīgas integrālas politikas paspīlgtina arī ilgtermiņa politikas pamatnostādņēs „Nacionāla valsts” (2006) savulaik secinātais, ka „Ārējā kultūrpolitika tiek veidota un realizēta voluntāri kultūras nozaru ietvaros, kā arī ar divpusējo starptautiskās kultūras sadarbības līgumu un programmu starpniecību; mūsdienu vēsturiskajā un politiskajā situācijā šāda sistēma nav pietiekami efektīva”¹⁸⁰.

Meklējot kultūras diplomātijas uzstādījumus hierarhiski augstākajā politikas plānošanas dokumentā, jāatzīmē, ka aktuālajā Nacionālās attīstības plānā 2014. – 2020. gadam kultūras joma minēta vispārīgi un norādes par Latvijas kultūras iespējām ārvalstīs nav atrodamas. Starp politikas dokumentiem izdevās atrast dokumentu, kur konkrēti izmantots kultūras diplomātijas jēdziens – Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas izstrādātajā Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam. Projektā iekļauta kultūras eksporta un kultūras diplomātijas veicināšana, uzsvērts, ka „Latvijas profesionālā kultūra un māksla un vienas no redzamākajām [...] valsts vēstniecēm pasaulē”¹⁸¹. Turklāt, atbilstoši vispārīgajai kultūras diplomātijas definīcijai, „Latvijas profesionālās mākslas pārstāvji veicina valsts atpazīstamību, netieši sekmējot kontaktus arī citās jomās”¹⁸². Dokumentā konceptuāli parādās kultūras diplomātijas jēdziens un, pēc tās apstiprināšanas LR Seimā, „Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija” kļuvusi par valsts galveno plānošanas dokumentu.

Attiecībā uz Ārlietu ministriju, politikas plānošanas dokumentos nav atrodamas ārējās kultūrpolitika nostādnes, ne informācija par kultūras diplomātijas pasākumiem saistībā ar profesionālo mākslu vai kultūru kopumā. Politikas uzstādījumu sakarā lasāms, ka „Latvijai ir jāveido savs kultūras atašeju tīkls stratēģiski nozīmīgākajās sadarbības valstīs”¹⁸³ un Kultūras atašeju darbības nodrošināšanai nepieciešama koordinēta, pastāvīga un cieša sadarbība starp Ārlietu ministriju, Latvijas institūtu un Kultūras ministriju, piesaistot citus ieinteresētos sadarbības partnerus. Ārlietu ministrijas pamatnostādņēs teikts, ka viens no ārpolitikas uzdevumiem ir „sadarboties ar citām valsts institūcijām, iesaistot tās ārējās kultūrpolitikas koncepcijas izstrādāšanā, un sekmēt ārējās kultūrpolitikas koncepcijas

¹⁸⁰ LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija. *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam*. 15. lpp. 2010.gada jūnijs. Pieejams: <http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/?doc=13857> [Skatīts 2015, 5. maijā]

¹⁸¹ Turpat, 15. lpp.

¹⁸² Turpat, 15.lpp.

¹⁸³ LR Ārlietu ministrija. *Latvijas ārpolitikas pamatnostādnes 2006.-2010.gadam*. Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/arpolitika/latvijas-arpolitikas-pamatnostadnes-2006-2010-gadam> [Skatīts 2015, 12. maijā]

īstenošanas mehānisma izveidi”¹⁸⁴, kas vēlāk aizstāts ar apzīmējumu „Konceptija par ārējās kultūrpolitikas veidošanas organizatorisko sistēmu”¹⁸⁵. Taču turpmākai šīs koncepcijas attīstībai caur ārlietu ministrijas mājaslapā pieejamo informāciju nav iespējams izsekot, turklāt jāatzīst, kā ārlietu ministrijas uzmanība kultūras jomā koncentrēta uz diasporas sasniegšanu un spēcīnāšanu, izmantojot dažādas kultūras sniegtās iespējas. Tomēr, neskatoties uz vispārējo fragmentārismu gan kultūras diplomātijas jēdziena, gan tās reālo pasākumu klātbūtnē un starpministriju sadarbības iztrūkumu, reālajā praksē Ārlietu ministrija parādās kā konkrēts kultūras diplomātijas īstenotājs, vismaz pētot līdz šim apjomīgāko kultūras reprezentāciju ārvalstīs, Latvijas prezidentūras ES Padomē kultūras programmu.

Lai gan Latvijas valdībai pakļauto iestāžu darbībā joprojām nevar runāt par stratēģiski plānotu un realizētu kultūras diplomātiju, līdzīgi arī orķestru darbības aktivitātes kultūras diplomātijai pielīdzināmo pasākumu lokā iekļaujas tikai atsevišķos gadījumos, lielākoties - Eiropas Savienības pasākumu kontekstā. Līdzās tam, Latvijas orķestri atkarībā no katra kapacitātes un iespējām realizē kultūras attiecību/sadarbības projektus ārvalstīs, pildot orķestru māksliniecišķos uzdevumus.

Efektīvai iesaistei kultūras diplomātijā nepieciešams attiecīgs insitucionalizācijas līmenis, līdz ar to secināms, ka Latvijas situācijā profesionālie orķestri ir tie, kas ir piemēroti valsts kultūras pārstāvniecībai ne tikai savu māksliniecišķo kvalitāšu, bet arī institucionālās uzbūves dēļ.

Latvijas orķestriem kultūras diplomātijā šobrīd nav iespējams atvēlēt atsevišķu lomu, tāpēc ka kultūras diplomātijas jēdziens politikas plānošanas dokumentos pašlaik eksistē fragmentāri, kā vienīgo rīcībpolitiku uzrādot Latvijas pārstāvniecību starptautiskajos pasākumos un gadatīrgos, kā arī veicot iemaksas starptautiskajās organizācijās. Tomēr, skatot kultūras diplomātiju ciešā sasaistē ar ārējo kultūrpolitiku, vērojams, ka ārējās kultūrpolitikas mērķi profesionālās mūzikas nozarē deleģēti koncertorganizācijām un daļēji arī nevalstiskajām organizācijām, tām uzticot starptautisko sadarbību un Latvijas mūzikas pārstāvniecību pasaulē. Līdz ar to Latvijas orķestri koncertē ārvalstīs, gan pildot valsts deleģēto funkciju, gan vienlaikus un, iespējams, prioritāri, realizējot savus māksliniecišķos mērķus.

¹⁸⁴ Turpat.

¹⁸⁵ Grozījumi ilgtermiņa politikas pamatnostādņēs „Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.-2015.gadam. Nacionāla valsts”, apstiprināti ar Ministru kabineta rīkojumu Nr.765. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=184794> [Skatīts 2015, 4.maijā]

4. LATVIJAS ORĶESTRI LATVIJAS PREZIDENTŪRAS EIROPAS SAVIENĪBAS PADOMĒ KULTŪRAS PROGRAMMĀ

Ar mērķi analizēt orķestra iesaisti Latvijas kultūras diplomātijā, konkrēta gadījuma analīzei maģistra darba ietvaros izvēlēta četru Latvijas valsts orķestru – Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra, Liepājas Simfoniskā orķestra, Valsts kamerorķestra „Sinfonietta Rīga” un kamerorķestra „Kremerata Baltica” dalība Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē Publiskās diplomātijas un kultūras programmā¹⁸⁶. Detalizēti analizējot šo četru profesionālās mākslas kolektīvu iesaisti kultūras programmā, iespējams apskatīt programmas veidošanas principus, orķestra koncertu proporciju, nozīmi un specifiku programmā, ārvalstu koncertu organizēšanas principus, kā arī ārvalstīs atskaņošanai izvēlētās koncertprogrammas. Būtiski ir analizēt plānotās un sasniegtās mērķauditorijas problemātiku, kā arī sniegt vispārīgu ieskatu koncerta rezultātos: 1) programmas veidotāju uzstādīto mērķu sasniegšanu, 2) mākslinieciskā kolektīva ieguvumus un izaicinājumus.

Gadījuma analīzes ietvaros tiek skatīta Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra, Liepājas Simfoniskā orķestra, „Kremerata Baltica” un Valsts kamerorķestra „Sinfonietta Rīga” iesaiste Latvijas prezidentūras Kultūras programmā. Piektais valsts dotētais orķestris Latvijā, Latvijas Nacionālās operas orķestris, savas koncertprogrammas producē reti un Latvijas prezidentūras kultūras programmas ietvaros uzstājas tikai operas „Valentīna” uzvedumā Vācijas galvaspilsētā Berlīnē¹⁸⁷ un baleta izrādē Ķīnas galvaspilsētā Pekinā¹⁸⁸, līdz ar to šie uzvedumi nav pieskaitāmi orķestra koncerta žanriskajām robežām.

Prezidentūra Eiropas Savienības Padomē ir pienākums, ko rotācijas kārtībā uz sešiem mēnešiem saņem ikviens Eiropas Savienības dalībvalsts – šī valsts pusgada garumā vada ES Padomes darba norisi un aktīvi uzņemas ES dienaskārtības koordinēšanas uzdevumu. Latvijas Republikas Ārlietu ministrija jau 2012. gada rudenī nosauca vienpadsmit valstis, ar kurām ministrijai un prezidentūras norisei īpaši izveidotajai iestādei ministrijas pakļautībā – Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē sekretariātam – jāsadarbojas, gatavojot kultūras programmu¹⁸⁹. Šo valstu starpā ir sešas Eiropas Savienības dalībvalstis: Beļģija, Francija, Vācija, Itālija, Luksemburga, Lielbritānija, kā arī valstis ārpus Eiropas Savienības:

¹⁸⁶ Turpmākajā tekstā – Latvijas prezidentūras kultūras programma (atbilstoši oficiāli lietotajam saīsinātajam nosaukumam), kā arī maģistra darba ietvaros tiks lietots nosaukums kultūras programma.

¹⁸⁷ Opera izrādes „Valentīna” uzvedums Berlīnes Vācu operā (*Deutsche Oper Berlin*) 2015. gada 19. maijā, piedalās Latvijas Nacionālās operas orķestris diriģenta Modesta Pitrena vadībā.

¹⁸⁸ Latvijas Nacionālās operas baleta izrādes „Apburta princese” viesizrādes Pekinā, Nacionālajā skatuves mākslu centrā 2015. gada 16. un 17. Jūnijā.

¹⁸⁹ Krauja, Vita. *Izcili mākslinieki, dārgas telpas, lieli tēriņi*. Latvijas Avīze. 2015, 24. februāris. Pieejams: http://news.lv/Latvijas_Avize/2015/02/24/izcili-makslinieki-dargas-telpas-lieli-terini [skatīts 2015, 13. martā]

Baltkrievija, Ukraina, Krievija, ASV un Ķīna. Valstis, ar kurām Kultūras programmā jāsadarbojas LPESP sekretariātam, noteica LR Ārlietu ministrija atbilstoši savām ārpolitikas prioritātēm. Latvijas prezidentūras ES Padomē Publiskās diplomātijas un kultūras programmas departamenta vadītāja Selga Laizāne komentē: „Uzstādījums no Ārlietu ministrijas bija, ka katrā no 11 valstīm jābūt pieciem lieliem pasākumiem. Bet valstu skaitu vēl sākotnēji nevarēja zināt, līdz tās noteica Ārlietu ministrija”¹⁹⁰.

Lai sagatavotos un koordinētu Latvijas prezidentūru ES Padomē, tika izveidots Latvijas prezidentūras ES Padomē sekretariāts¹⁹¹. Par vienu no funkcijām sekretariātam izvirzīts uzdevums koordinēt kultūras programmas sagatavošanu un tās īstenošanu Latvijā un ārvalstīs¹⁹², un „tā ir iespēja dot savu ieguldījumu ne tikai politiski risināmo jautājumu darba kārtībai, bet arī iedvesmot Eiropas sabiedrību ar publiskās diplomātijas un daudzveidīgu un izcilu kultūras programmas piedāvājumu”¹⁹³. Kultūras reprezentācija ārvalstīs LPESP sekretariāta informatīvajos materiālos uzrādīta par nozīmīgu prezidējošās valsts guvumu: „ieguvumi no [prezidentūras laikā] izlietotajiem līdzekļiem būs vērtīgi, un kā būtiskākais līdzās iespējai valstij stiprināt savu lomu un ietekmi Eiropas Savienībā ilgtermiņā norādīta „iespēja popularizēt Latvijas kultūras vērtības un vēsturi”¹⁹⁵. „Laikmetīgums, unikalitāte un izcilība” izvēlētas par galvenajām vērtībām, kas jāpierāda 2015. gada pirmajā pusē¹⁹⁶, un kopumā prezidentūras ietvaros notiek 200 dažādi pasākumi Latvijā un ārvalstīs. Eiropas Savienības Padomē prezidējošās valsts kultūras programma nav veidota ar konkrētu māksliniecisko koncepciju, bet, kā atzīst kultūras menedžere Agnese Hermane, tā ir tipiska reprezentatīva programma¹⁹⁷. Par kultūras programmas mērķi tās veidotāji izvirzījuši „prezentēt Latviju un tās sasniegumus kultūras jomā, kā arī parādīt

¹⁹⁰ Šeit un turpmāk nodaļā: Freimane, Baiba. *Intervija ar Selgu Laizāni*. 2015, 12. maijs. Audioieraksts B. Freimanes personīgajā arhīvā.

¹⁹¹ Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē sekretariāts ir Ārlietu ministrijas pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas izveidota 2012.gada 1.februārī. Sekretariāta darbības mērķis ir nodrošināt savlaicīgu un kvalitatīvu Latvijas sagatavošanos prezidentūrai Eiropas Savienības Padomē u koordinēt darbu prezidentūras laikā.

¹⁹² LR Ministru kabinets. *Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē sekretariāta nolikums*. MK noteikumi Nr.65. Izdoti saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 16.panta pirmo daļu. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=243228> [skatīts 2015, 3. martā]

¹⁹³ Kultūras programma: gatavošanās prezidentūrai. Pieejams: <http://www.es2015.lv/lv/gatavosanas-prezidenturai/kulturas-programma> [Skatīts 2015, 1. aprīlī]

¹⁹⁴ Cik izmaksās prezidentūra? Pieejams: <http://www.es2015.lv/lv/component/content/article/14-kas-ir-prezidentura/284-cik-prezidentura-izmaksas> [skatīts 2015, 2. aprīlī]

¹⁹⁵ Turpat.

¹⁹⁶ Kleinhofa-Prūse, Sabīne. *Laikmetīgums, unikalitāte un izcilība - galvenās vērtības ES prezidentūras kultūras programmā*. Žurnāla IR portāls. Pieejams: <http://www.irir.lv/2014/11/11/laikmetigums-unikalitate-un-izciliba-galvenas-vertibas-es-prezidenturas-kulturas-programma> [skatīts 2015, 2. maijā]

¹⁹⁷ LTV. 100g kultūras. *Diskusija. Kādu rezultātu sagaidām no prezidentūras kultūras programmas?* 2015, 5. marts. Pieejams: <http://ltv.lsm.lv/lv/raksts/05.03.2015-diskusija.-100g-kulturas.-kadu-rezultatu-sagaidam-no-prezidentur.id45166/> [skatīts 2015, 5. martā].

Latviju kā augstas profesionalitātes, kā kultūras tūrisma galamērķi un arī kā labu un uzticamu sadarbības partneri”¹⁹⁸.

Prezidentūras kultūras programma ārvalstīs ietver žanriski daudzveidīgu kultūras pasākumu loku: akadēmiskās un džeza mūzikas koncertus, mākslas izstādes, operas, baleta un teātra izrādes, arī multimedālus projektus, literatūras lasījumus un kino dienas. Ārvalstīs notiekošie pasākumi klasificēti sešās tematiskajās līnijās¹⁹⁹. Atšķirībā no citiem apjomīgiem kultūras pasākumiem, „prezidentūras kultūras programmā pamatā balstījāties uz profesionālās mākslas jomu, tas, protams, neizslēdz arī amatiermākslu, tomēr lielāko daļu pasākumu veido profesionālie kolektīvi un mūziķi, tie, kas veido Latvijas izcilību”²⁰⁰: raugoties uz piedāvājumu ārvalstīs, novērojams, ka no Latvijas tiek eksportēta profesionālā māksla.

LPESP kultūras programma sastāv no pasākumiem Latvijā un kultūras notikumiem ārpus valsts, kuri uzskatāmi par kultūras diplomātijas notikumiem, ņemot vērā maģistra darba pirmajā nodaļā izsecināto būtiskāko kultūras diplomātijas pazīmi - valdības realizētu kultūras pasākumu kopumu. Turklāt, kultūras pasākumu plānošana pakārtota atbilstoši ārpolitikas prioritātēm (organizējot pasākumus prioritārajās valstīs²⁰¹), kā arī programmā aicināti piedalīties tieši valsts kolektīvi. LPESP Kultūras programmas veidotājiem uzticēts veidots plašu sadarbības tīklu, sadarbojoties ar „Eiropas Savienības dalībvalstīm, citām valstīm, Eiropas Savienības institūcijām, nevalstiskajām un kultūras organizācijām kopīgu publiskās diplomātijas un kultūras pasākumu organizēšanā un īstenošanā Latvijā un ārvalstīs LPESP laikā”²⁰².

Profesionālās mūzikas nozarē Latviju ārvalstīs prezentē „Kremerata Baltica”, Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris, Latvijas Radio koris, Raimonds Pauls un „Latvijas Radio Big Band”, „Sinfonietta Rīga” un Valsts akadēmiskais koris Latvija – tie ir kolektīvi, kuri darbojas Latvijas Republikas Kultūras ministrijas pakļautībā. Kolektīviem līdzās kā solisti koncertos piedalījās Latvijā dzimuši mūziķi: vijolnieks Gidons Krēmers, vijolnieces Baiba Skride, Vineta Sareika, Elīna Bukša, pianisti Reinis Zariņš un Vestards Šimkus,

¹⁹⁸ Freimane, Baiba. *Intervija ar Selgu Laizāni*. 2015, 12. maijs. Audioieraksts B. Freimanes personīgajā arhīvā.

¹⁹⁹ Kultūras programmu pasaulē reprezentē sešas tematiskās līnijas: Vienotas Eiropas ideja, Otrā Pasaules kara beigās, Ceļš uz laikmetīgo profesionālajā mākslā, Mākslas žanru sintēze un sabiedrības aktualitāšu integrācija mākslā, Dziesmu un deju svētki dzintara ceļā, Diasporas iesaistīšana prezidentūrā.

²⁰⁰ Freimane, Baiba. *Intervija ar Selgu Laizāni*. 2015, 12. maijs. Audioieraksts B. Freimanes personīgajā arhīvā.

²⁰¹ Kopumā pasākumi pēc vēstniecību iniciatīvas notika arī daudzās citās pasaules valstīs

²⁰² *Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē sekretariāta reglaments*. Izdots saksanā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 75. pantu. 7. lpp. Pieejams: <http://www.es2015.lv/images/dokumenti/reglaments.pdf> [skatīts 2015, 25. aprīlī]

akordeoniste Ksenija Sidorova un ērģelniece Iveta Apkalna, operdziedātāji Maija Kovaļevska, Elīna Garanča un Egīls Siliņš un diriģents Andris Nelsons. Lielākā daļa šo mākslinieku dzīvo un strādā ārpus Latvijas, veidojot karjeru starptautiski.

Vienīgais klasiskās mūzikas koncerts prezidentūras kultūras programmas ietvaros, kuru bija iespējams klausīties Latvijas iedzīvotājiem, bija aprīlī Latvijas Nacionālajā operā pirmatskaņotā Ērika Ešenvalda multimedialā simfonija „Ziemeļu gaismā”, kur līdzās lūgtajiem viesiem klausītāju zālē, interesenti varēja iegādāties biļetes uz koncertu. Vairākas ārvalstīs atskaņotās koncertprogrammas bija iespējams dzirdēt arī orķestru koncertos Latvijā – LNSO š.g. 15. maijā Vidzemes koncertzālē „Cēsis” piedāvāja programmu, ko 16. maijā atskaņoja Latvijas prezidentūras koncertā Parīzē, lai gan ar citu solistu sastāvu, savukārt „Sinfonietta Rīga” Vācijas koncertu mūzikas programmu atskaņoja Siguldas koncertzālē „Baltais flīģelis” 16. maijā, taču, līdzīgi kā LNSO, Latvijas koncertā nodrošināja citus viesmāksliniekus.

4.1. Orķestru koncertu plānošana kultūras programmas ietvaros

Lai apzinātu programmas plānošanas principus, sākotnēji tika analizēta visa publiski pieejamā informācija, kas vēstīja, ka „uzsākot darbu pie prezidentūras kultūras programmas, tika ņemta vērā vairāku starptautiski nozīmīgu notikumu secīga un vienlaicīga norise”²⁰³. „Atsevišķas kultūras norises ir pieskaņotas dažādiem notikumiem, ka piemēram, Ešenvalda „Ziemeļu gaismas” pirmatskaņojums, kas bija saskaņots ar Eiropas un Āzijas (ASEM) izglītības ministru sanākumi, kurā „27.-28. aprīlī pulcējas Āzijas un Eiropas izglītības ministri un vecākās amatpersonas – kopskaitā vairāk nekā 50 delegāciju”²⁰⁴.

2014. gadā, gadu pirms Latvijas prezidentūras sākuma, notikuma „Rīga – Eiropas kultūras galvaspilsēta” ietvaros tika realizēts apjomīgs skaits kultūras pasākumu, un daļu no tiem uzņēmās turpināt Latvijas prezidentūras birojs, jo, kā minēts Sekretariāta mājas lapā, tas [„Rīga – Eiropas kultūras galvaspilsēta” projektu turpināšana] „rada labvēlīgus priekšnoteikumus ilgtermiņa sadarbībai un kvalitatīvu projektu izvēlei, ko iespējams integrēt un prezentēt prezidentūras pasākumu piedāvājumā”²⁰⁵. Iepazīstoties ar koncertu piedāvājumu Latvijas prezidentūras kultūras programmas ietvaros un sarunā ar Selgu Laizāni tika konstatēts, ka koncertu klāstā pēctecība ar „Rīga – Eiropas kultūras

²⁰³ LPESP Sekretariāts. *Kultūras programma: gatavošanās prezidentūrai*. Pieejams:

<http://www.es2015.lv/lv/gatavosanas-prezidenturai/kulturas-programma> [Skatīts 2015, 1. aprīlī]

²⁰⁴ LR Izglītības un Zinātnes ministrija. Aktualitātes. <http://www.izm.gov.lv/lv/aktualitates/572-27-28-aprili-riga-notiek-azijas-un-eiropas-izglitibas-ministru-sanaksme> [skatīts 2015, 15. maijā]

²⁰⁵ LPESP sekretariāts. *Kultūras programma: gatavošanās prezidentūrai*. Pieejams:

<http://www.es2015.lv/lv/gatavosanas-prezidenturai/kulturas-programma> [Skatīts 2015, 1. aprīlī]

galvaspilsēta” projektiem pēctecība nav vērojama.

2012. gada pavasarī Sekretariāta Ārlietu ministrijai iesniegtais informatīvais ziņojums „Par gatavošanos prezidentūrai ES Padomē” liecina, ka jau 2011. gadā starpinstitutīciju darba grupa sāka apkopot potenciālos kultūras un publiskās diplomātijas pasākumus prezidentūras pusgamam, kā arī tika uzsāktas sarunas par potenciālajām kultūras pasākumu norises telpām Briselē²⁰⁶. Kā vēsta rīcības plāns, izstrādāt prezidentūras kultūras programmu bija uzticēts starpinstitutīciju grupai, kurā ietilpa pārstāvis no Sekretariāta, Ārlietu ministrijas, Kultūras ministrijas, Latvijas institūta un Rīgas domes²⁰⁷. „Neformālajā darba grupā strādājuši Latvijas Institūta direktore, Ekonomikas, Ārlietu, Kultūras ministriju speciālisti, un, kad šādā sadarbībā kultūras programma bijusi gatava, tā sākusi savu standarta ceļu budžeta apstiprināšanā – caur Finanšu ministriju, Ministru kabinetu un Saeimu”²⁰⁸. Tā kā Sekretariāts veic valstisku uzdevumu - programmas atlasī, pieņemams, ka procesam jābūt salīdzinoši caurspīdīgam un strukturētam, taču ne publiski pieejamās informācijas analīzē, ne padziļinātajā intervijā ar programmas veidotājiem, neizdevās pilnībā noskaidrot, kā tika atlasīts kultūras pasākumu kopums, noskaidrots tik vien, „ka to [programmas piedāvājumu] veidoja neformāla darba grupa (..) un vēlāk programma tika prezentēta biedrībai „Laiks kultūrai”, kā arī visdažādākajos formālajos līmeņos”²⁰⁹.

Par konkrētu kolektīvu dalības izvēli programmā, Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē Publiskās diplomātijas un kultūras programmas departamenta vadītāja Selga Laizāne saka, ka „konkursi un iepirkumi notikuši”²¹⁰, taču LPESP Sekretariāta mājas lapā mūzikas institūciju sakarā atrodams vien iepirkums par Džeza koncertu nodrošināšanu²¹¹. Profesionālie mūzikas kolektīvi, kuri pārsvarā funkcionē kā valsts uzņēmumi, kuros kapitāldaļas pieder arī Kultūras ministrijai²¹², izraudzīti citā formātā, pēc prezidentūras mājaslapā pieejamajiem materiāliem noprotams, ka sarunu ceļā, tomēr juridiski, ņemot vērā šo kolektīvu statusu, kolektīvu iesaiste prezidentūras programmā

²⁰⁶ Latvijas prezidentūras ES Padome sekretariāts. *Informatīvais ziņojums „Par gatavošanos Latvijas prezidentūrai ES Padomē 2015.gadā: rīcības plāna izpilde un turpmākie uzdevumi”*. 31.05.2012. Pieejams: http://www.es2015.lv/images/amzino_310512_prezidentura_ricibas_plans.pdf [skatīts 2015, 28. martā]

²⁰⁷ Pielikums Nr.1 informatīvajam ziņojumam „Par gatavošanos Latvijas prezidentūrai ES Padomē 2015.gadā: rīcības plāna izpilde un turpmākie uzdevumi” 31.05.2012. Pieejams: http://old.mfa.gov.lv/amp01_310512_prezidentura_ricibas_plans.pdf [skatīts 2015, 27. martā]

²⁰⁸ Krauja, Vita. *Izcili mākslinieki, dārgas telpas, lieli tēriņi*. Latvijas Avīze. 2015, 24. februāris. Pieejams: http://news.lv/Latvijas_Avize/2015/02/24/izcili-makslinieki-dargas-telpas-lieli-terini [skatīts 2015, 13. martā]

²⁰⁹ LTV. 100g kultūras. *Diskusija. Kādu rezultātu sagaidām no prezidentūras kultūras programmas?* 2015, 5. marts. Pieejams: <http://ltv.lsm.lv/lv/raksts/05.03.2015-diskusija.-100g-kulturas.-kadu-rezultatu-sagaidam-no-prezidentur.id45166/> [skatīts 2015, 5. martā].

²¹⁰ Turpat.

²¹¹ Sarunu procedūras rezultātā četru džeza mūzikas koncertu nodrošināšanai ārvalstīs tika izvēlēts nodibinājums „Fonds Mūsdienu mūzikas centrs”.

²¹² Piemēram, valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību: „Latvijas Koncerti”, „Valsts akadēmiskais koris Latvija”, „Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris”, „Kremerata Baltica”.

veidota uz līdzdarbības līgumu²¹³ pamata. Pēc šāda sadarbības modeļa Latvijas prezidentūras kultūras programmas ietvaros Latvijā un ārvalstīs koncertus sniedza Valsts Akadēmiskais koris *Latvija*, Latvijas Radio koris, Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris, kamerorķestri „Kremerata Baltica” un „Sinfonietta Rīga”, kā arī solisti, kas jau guvuši atzinību visā pasaulē, jo tos, atbilstoši līgumu nosacījumiem, nodrošināja kolektīvi par finansējumu, ko piešķirta sekretariāts. Džeza mūziku pārstāvēja nodibinājums „Fonds Mūsdienu mūzikas centrs”, savukārt, secināms, ka visu akadēmiskās mūzikas piedāvājumu juridiski veidoja koncertorganizācijas - valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību, kuru pamatfunkciju klāstā, kā apskatīts darba iepriekšējā nodaļā, ir Kultūras ministrijas deleģētie uzdevumi par koncertu sniegšanu Latvijā un ārvalstīs.

Savukārt par galvenajiem konsultantiem programmas atlasē konkrētām valstīm kalpoja Latvijas Republikas vēstniecību pārstāvji, kā secināms no Selgas Laizānes paustā: „Sekretariāts viens pats šo programmu neizvēlējās, notika pārrunas ar vēstniecībām katrā valstī, [uzzinot], kāds ir viņu redzējums, viņu vēlmes, jo atsevišķās valstīs no mūzikas vai mākslas jau kaut kas ir prezentēts”. Vēstniecībām programmas veidošanā uzticēts atbildīgs uzdevums, jo „bija svarīgi saprast, kas ir tas īpašais, ko vēlas vēstniecības”.

„Kopsavilkums par [LPESP kultūras programmas] finansēm būs pieejams [2015. gada] jūlijā, kopumā [programmas īstenošanai] piešķirti 5,2 miljoni, domāju, ka izlietoti būs 4,5 [miljoni]”²¹⁴. Kultūras programmas finansējums tika apgūts pakāpeniski, un 2014. gada 12. martā LR Ministru kabinets LPESP kultūras programmas īstenošanai piešķirta 960 875 eiro²¹⁵. Lielu daļu šī finansējuma novirzīja operas „Valentīna” izrādei Berlīnē (405 919 eiro), kuras projekts izpelnījās plašu rezonansi Latvijas medijos savu apjomīgo izmaksu un plānošanas specifikas dēļ. Finanšu piešķiršanas brīdī Ārlietu ministrija argumentēja, ka, „ņemot vērā prezidentūras publiskās diplomātijas un kultūras programmas augsto māksliniecisko līmeni, jau tagad ir jārezervē atbilstošākās kultūras pasākumu norises vietas ārvalstīs, jo to programmas kalendārs tiek apstiprināts vismaz gadu iepriekš”²¹⁶. Tā kā šajā

²¹³ Līdzdarbības līgums ir valsts tiešās pārvaldes iestāžu noslēgts publisks līgums, kā rezultātā valsts budžeta finansējums tiek piešķirts privātpersonām vai uzņēmumiem valsts pārvaldes uzdevumu veikšanai, izmantojot piešķirto finansējumu. Avots: Ministru kabineta noteikumi Nr.317 " Kārtība, kādā tiešās pārvaldes iestādes slēdz un publisko līdzdarbības līgumus, kā arī piešķir valsts budžeta finansējumu privātpersonām valsts pārvaldes uzdevumu veikšanai un uzrauga piešķirtā finansējuma izlietojumu”

²¹⁴ Freimane, Baiba. *Intervija ar Selgu Laizāni*. 2015, 12. maijs. Audioieraksts B. Freimanes personīgajā arhīvā.

²¹⁵ LR Ministru kabinets. *Par valsts budžeta ilgtermiņa saistībām Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē kultūras programmas sagatavošanai un īstenošanai*. Apstiprināts ar Ministru kabineta rīkojumu Nr.108 2014.gada 12.martā Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=264953> [skatīts 2015, 16. martā]

²¹⁶ *Kultūras programmai Latvijas prezidentūras ES Padomē laikā – gandrīz miljons*. Pieejams: <http://m.la.lv/kulturas-programmai-latvijas-prezidenturas-es-padome-laika-gandriz-miljons/> [skatīts 2015, 27. martā]

laikā līdz prezidentūras gada sākumam bija atlikuši deviņi mēneši, rodas pamats domāt par salīdzinoši vēlu prezidentūras programmas plānošanu, it īpaši akadēmiskās mūzikas nozarē, kur nereti mākslinieku, kolektīvu, festivālu un koncertzāļu plāni tiek veidoti trīs gadus uz priekšu. To, ka laicīgas plānošanas faktors izrādījies par vienu no programmas realizēšanas izaicinājumiem, apstiprina arī Selga Laizāne: „Runājot par mūziku, jāņem vērā laika faktors. Ja godīgi, es uzskatu, ka prezidentūras kultūras starptautiskā programma bija jā sagatavo ļoti īsā laikā, tas bija viens no šķēršļiem, kāpēc neizdevās visur iegūt sadarbības partnerus. Ielēcām jau pēdējā vagonā”. Selga Laizāne piemetina, ka vieglāk nav gājis arī vizuālajā mākslā: „Sevišķi sarežģīti ar izstādēm, jo muzeji lielās izstādes plāno jau piecus gadus uz priekšu”.

Līdzās Latvijas valsts orķestru dalībai koncertos ārvalstīs, LPESP kultūras programmas ietvaros Briselē tika iekļauti arī augstas klases ārvalstu orķestru koncerti. Latvijas kā ES Padomes vadošās valsts atklāšanas koncerts²¹⁷ Briselē mākslas centrā „Bozar” notika 16. janvārī, un koncertā muzicēja Beļģijas Nacionālais simfoniskais orķestris ar kādreizējo LNSO māksliniecisko vadītāju Karelu Marku Šišonu diriģenta amatā, bet soliste bija latviešu mecosoprāns Elīna Garanča. Jāmin, ka Latvijas prezidentūras ietvaros Briselē koncertēja arī Amsterdamas "Concertgebouw" orķestris diriģenta Marisa Jansona vadībā, „Šim koncertam Briselē notika pat pavisam veiksmīga sadarbība, jo Latvijas vēstniecība kopā ar Nīderlandes vēstniecību veidoja kopīgu pieņemšanu pirms koncerta dažādiem flāmu valdības un biznesa pārstāvjiem”²¹⁸.

Tas, ka LPESP pusgada atklāšanas koncertā uzstājās Beļģijas, nevis Latvijas nacionālais orķestris, noticis pēc beļģu puses pieprasījuma. Beļģijas galvaspilsētā Briselē, kas vienlaikus atzīstama par Eiropas Savienības institucionālo centru, Latvijas kultūra tika prezentēta īpaši aktīvi. „Briselē mums ir divi lieli sadarbības partneri - [kultūras centri] „Bozar” un „Flagey”, un [Latvijas] kultūras piedāvājums tur ir savstarpējo sarunu rezultāts, jo to piedāvāja „Bozar” puse. Mēs par šo orķestri [Beļģijas nacionālo orķestri] nemaksājam, viņi piešķir telpas, mārketingu u.c.” To, ka Briseles kultūras centri ir būtisks partneris LPESP kultūras programmas Beļģijā īstenošanā, akcentē arī Latvijas vēstniecības Beļģijā darbiniece Rūta Skujiņa: „Briselē mazliet vienkāršāk, jo tādiem kultūras centriem kā „Bozar” un „Flagey” tādas prezidentūru kultūras programmas ir gandrīz rutīnas pasākums. Kaut kādā ziņā viņiem atliek tikai saprast, kas no attiecīgās prezidējošās valsts varētu

²¹⁷ LPESP atklāšanas koncerta statuss tika piešķirts pirmajam koncertam katrā no 11 valstīm, taču oficiālie prezidentūras atklāšanas koncerti norisinājās 8. janvārī Rīgā un 16. janvārī Briselē

²¹⁸ Freimane, Baiba. *Intervija ar Rūtu Skujiņu*, 2015, 2. maijs. Intervijas transkripts B. Freimanes personīgajā arhīvā.

iekļauties viņu plānos”.

Atšķirībā no Briseles kultūras centriem, kuri jau laikus un plānveidīgi izvēlējās Latvijas kultūras pārstāvjus prezidentūras pusgadam²¹⁹, koncerti citās valstīs uzrāda atšķirīgu pieeju un problemātiku.

Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris prezidentūras kultūras programmā piedalījās divos apjomīgos pasākumos – Latvijas prezidentūras atklāšanas koncertā 2015. gada 8. janvārī ar solistiem²²⁰ Latvijas Nacionālajā operā. Klātienē tas gan bija pieejams tikai lūgtajiem viesiem, taču klausāms tiešraidē Latvijas Radio 3 programmā „Klasika” un ar divu stundu laika nobīdi skatāms arī LTV1²²¹. Savukārt pirmdien, 18. maijā, Parīzē Elizejas lauku teātrī Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris kopā ar Valsts akadēmisko kori „Latvija” un solistiem diriģenta Andra Pogas vadībā atskaņoja itāļu komponista Džuzepes Verdi „Rekviēmu”. Dienu pirms koncerta šo pašu mūzikas programmu bija iespējams dzirdēt Vidzemes koncertzālē „Cēsis”, padarot iespējamu šīs programmas noklausīšanos arī Latvijā.

Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra koncerts tika plānots ar latviešu solistu uzstāšanos: „Solistu kvartetā līdzās krievu mecosoprānam Oļesjai Petrovai un lieliskajam itāļu tenoram Džordžo Berrudži tomēr nebūs mūsu pasaules operzvaigžņu Maijas Kovaļevskas un Egīla Siliņa. Viņu vietā stāsies citi atzīti mākslinieki – itāļu bass Rikardo Dzanellato un poļu soprāns Aga Mokolaja”²²². Diemžēl neizdevās noskaidrot, kādēļ īsi pirms koncerta dalību atteikuši latviešu mūziķi. Atskaņojumā piedalījās arī Valsts akadēmiskais koris Latvija un juridiski koncertu organizēja LNSO,²²³ uzņemoties pasākuma realizāciju ārvalstīs.

Orķestris „Kremerata Baltica” LPESP kultūras programmas ietvaros sniedza astoņus koncertus kopā ar solistiem Martu Argerihu, Sergeju Nakarjakovu, Alekseju Močalovu, čellistu Mišu Maiski u.c. dalībniekiem (skat. Pielikumu). 2015. gada 25., 26. un 27. februārī, kā arī 27., 28. un 29. aprīlī Briseles koncertzālē „Bozar”, 2015. gada 11. maijā

²¹⁹ Koncertus abos kultūras centros sniedza kamerorķestris „Kremerata Baltica”, skat. Pielikumu.

²²⁰ Reinis Zariņš, klavieres, Liene Kinča, soprāns, Elīna Šimkus, soprāns, Laura Grecka, mecosoprāns, Raimonds Bramanis, tenors, Mihails Čulpajevs, tenors, Rihards Mačanovskis, baritons

²²¹ Lūsiņa, Inese. *Kultūras eksports Latvijas prezidēšanai*. www.diena.lv. Pieejams:

<http://www.diena.lv/kd/kulturas-eksports-latvijas-prezidesanai-14083692> [skatīts 2015, 16. martā]

²²² Lūsiņa, Inese. *Uz citadelēm!* www.diena.lv. 2015, 18. maijs. Pieejams: <http://www.diena.lv/kd/eksperiti-blogeri/uz-citadelem-14098272> [skatīts 2015, 18. maijā]

²²³ Līdzdarbības līgums Nr. PREZ-SEKR/2014/252 starp LPESP sekretariātu un VISA „Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris”. 2014. gada 19. septembrī. Pieejams:

http://www.es2015.lv/images/dokumenti/lidzdarbibasligums_LNSO.pdf [skatīts 2015, 1. maijā]

Luksemburgas Filharmonijā, 2015. gada 20. aprīlī „*Conservatorio di Musica*” Milānā, kā arī 22. aprīlī Odesas Nacionālajā Operas un baleta teātrī Odesā Ukrainā. Līdzīgi LNSO, „*Kremerata Baltica*” caur līdzdarbības līgumu tika deleģēta koncertu organizēšanas funkcija.

Valsts kamerorķestris „Sinfonietta Rīga” prezidentūras pusgada ietvaros sniedza septiņus koncertus piecās valstīs: 2015. gada 9. februārī Frankfurtes koncertzālē „*Alte Oper*”, 9. martā Hamburgas koncertzālē „*Laeiszhalle*”, 14. martā Minhenes Herkulesa zālē. 12. martā Kijevas Nacionālajā Filharmonijā un 31. martā Minskas Nacionālajā filharmonijā „Sinfonietta Rīga” koncertēja sadarbībā ar Latvijas Radio kori. Viens no ārvalstu koncertiem notika Ungārijā (22. janvārī) un tika ieļauts prezidentūras pasākumu lokā, taču netika organizēts tiešā LPESP biroja pārraudzībā, jo tā iniciatīvu uzņēmās Latvijas vēstniecības Ungārijā darbinieki. Kamerorķestris „Sinfonietta Rīga” mērķtiecīgi vēlēties uzstāties ar latviešu vijolniecēm – „orķestra regulāro sadarbības partneri Vinetu Sareiku, kā arī dalība prezidentūras kultūras programmā orķestrim ļāvusi sadarboties ar Vācijā pieprasīto vijolnieci Baibu Skridi”²²⁴. „Sinfonietta Rīga” koncertos piedalījās kā VSIA „Latvijas Koncertu” struktūrvienība, kam deleģēta koncertu organizēšanas funkcija.

Liepājas simfoniskais orķestris piedalījās tikai vienā no kultūras programmas koncertiem – 2015. gada 27. aprīlī Latvijas Nacionālajā operā. Šī koncerta organizators bija Valsts akadēmiskais koris „Latvija”, līdz ar to koris piesaistīja orķestri dalībai koncertā un „koncerts tika realizēts sadarbības līguma ietvaros”²²⁵, kā rezultātā orķestris izpildīja uzdevumu „piedāvāt un nodrošināt sabiedrībai profesionāla simfoniskā orķestra pakalpojumus – augstvērtīgus simfoniskās mūzikas koncertus”²²⁶. Liepājas simfoniskā orķestra dalība koncertā atšķiras no pārējo orķestru dalības Kultūras programmā, jo orķestris tiek pieaicināts tikai kā mūzikas izpildītājs – orķestris mākslinieciski nepiedalījās koncertprogrammas izstrādē, kā arī nepiedalījās koncerta organizēšanā.

Latvijas prezidentūras Kultūras programmas ārvalstu koncertos visi šajā nodaļā apskatītie Latvijas orķestri uzstājās kopā ar solistiem. Klasiskās mūzikas koncertā lielākajā daļā gadījumu svarīga ir solista loma. Mūzikas programmu centrā nereti ir viens skaņdarbs

²²⁴ Freimane, Baiba. *Intervija ar Timuru Tomsonu*. 2015, 29. aprīlis. Audioieraksts B. Freimanes personīgajā arhīvā.

²²⁵ Freimane, Baiba. *Sarakste ar Lienu Dāvidu*. 2015, 8. maijs. Sarakste B. Freimanes arhīvā.

²²⁶ Freimane, Baiba. *Sarakste ar Lienu Dāvidu*. 2015, 8. maijs. Sarakste B. Freimanes arhīvā.

ar solista uzstāšanos, kurā viņš demonstrē savu virtuozitāti, spēles tehniku un interpretāciju. Bieži vien arī mārketinga kampaņās tiek izceltas solistu personības - solista uzstāšanās koncertā bieži vien nosaka koncerta identitāti no tirgus prasību viedokļa. Kā jau tika minēts šī maģistra iepriekšējā nodaļā, par Latvijas neformālajiem kultūras vēstniekiem pasaulē kalpo augstas klases latviešu solisti un diriģenti, tāpēc likumsakarīga šķiet viņu iesaistīšana Latvijas kultūras pārstāvēšanā Eiropā un pasaulē Latvijas prezidentūras kultūras programmas ietvaros.

4.2. Mūzika Latvijas prezidentūras kultūras programmā

Ikvienu koncerta būtiskākā daļa ir tā muzikālais sniegums – skaņdarbu programma, tās mākslinieciskais pienesums un muzikālās interpretācijas līmenis. Lai gan nepastāv viennozīmīga viedokļa par nosacījumiem veiksmīgas muzikālās programmas izvēlei, kas atbilstu kultūras diplomātijas mērķiem, mūzikas repertuāra veidošana kultūras diplomātijas programmas ietvaros ir svarīgs un atsevišķi apskatāms aspekts kopīgajā orķestru mūzikas LPESP kultūras programmā analīzē.

Latvijas prezidentūras kultūras programmas ietvaros realizēto orķestra koncertu mūzikas repertuārs ir daudzveidīgs un plašs, sākot ar baroka mūzikas komponista Antonio Vivaldi skaņdarbiem („Kremerata Baltica” koncertā) līdz pat īsi pirms prezidentūras vai pat tās laikā komponētiem darbiem. Piemēram, latviešu komponista Ērika Ešenvalda skaņdarbs „Pēc negaisa” LPESP atklāšanas koncertā 8. janvārī Latvijas Nacionālajā operā un šī paša komponista pirmā simfonija „Ziemeļu gaisma”, kas tika pirmatskaņota prezidentūras ietvaros 27. aprīlī Latvijas Nacionālajā operā Liepājas simfoniskā orķestra un Valsts akadēmiskā kora „Latvija” izpildījumā. Turklāt, skatot abus šī komponista skaņdarbus, kas izskanējuši abos vērienīgākajos LPESP koncertos Latvijā, vērojami centieni arī pasniegt Latvijas kultūras unikālo mantojumu, kurā nolasāmi folkloras u.c. elementi. Kā izsakās Ēriks Ešenvalds: „Par laimi, patības sajūta ir mūsu porās un nāk ārā caur daiļradi visdažādākajās mākslas jomās, protams, arī mūzikā”²²⁷.

Atšķirībā no prezidentūras koncertiem Latvijā, orķestru - LNSO, kamerorķestru „Sinfonietta Rīga” un „Kremerata Baltica” vadība²²⁸ atzīst, ka no LPESP Sekretariāta koncertos atskaņojamās mūzikas sakarā nekādu prasību nebija. Analizējot Kultūras programmas materiālus, ārpus programmas nosacīti plašā saukļa „Laikmetīgums, unikalitāte, izcilība”, orķestru mūzikas piedāvājuma veidošanā nav vērojams apzināti

²²⁷ Krauja, Vita. *Ziemeļblāzmas vilinājums. Saruna ar komponistu Ēriku Ešenvaldu*. 2015, 6. janvāris.

Pieejams: <http://www.la.lv/ziemelblazmas-vilinajums/> [skatīts 2015, 26. aprīlī]

²²⁸ No intervijām ar Timuru Tomsonu un Ingrīdu Zemzari.

veidots konceptuāls ietvars vai tematiskā līnija. Šāda pieredze, piemēram, ir arī Dānijas prezidentūras 2012. gada I pusgadā kultūras programmas realizētājiem: „Var jau rīkoties tā, ka valsts finansēta kolektīva repertuārs, gatavojoties kultūras apmaiņas programmai ārzemēs, tiek saskaņots ar publiskās diplomātijas vadlīnijās iezīmētajiem virzieniem, bet vai tad koncerts nebūs piesārņots ar propagandiskām asociācijām?”²²⁹. Kultūras programmas ietvaros atskaņotās koncertprogrammas komentē Selga Laizāne: „Mēs neuzspiedām [muzikālo] programmu, izrunājām šos kritērijus un laikmetīgumu, bet programmas konkrēto piedāvājumu sniedza mūziķi. Mūsu interesēs bija pārstāvēt latviešu, Baltijas [komponistu] laikmetīgo mūziku. Tas ir svarīgi, uzticēšanās ir pilnībā attaisnojusies, jo piedāvātas tika labas programmas”. Tomēr, analizējot orķestru koncertprogrammu piedāvājumu, secināms, ka šo uzstādījumu ne vienmēr izdevās realizēt vairāku apstākļu dēļ, un tas analizēts turpmākajā nodaļas iztirzājumā.

„Sinfonietta Rīga” izpilddirektors Timurs Tomsons norāda, ka „no prezidentūras nebija māksliniecisku prasību, jo mūsu koncerti prezidentūras ietvaros neatšķiras no mūsu koncertiem ikdienā un citos festivālos, jo mēs veidojam šo programmu pēc saviem ieskatiem”²³⁰. Kamerorķestris „Sinfonietta Rīga” ārvalstu koncertos nevēlējās atteikties no latviešu mūzikas atskaņošanas, jo Latvijas un Baltijas valstu komponistu mūzika ir svarīga orķestra repertuāra sastāvdaļa koncertos Latvijā un ārpus tās: „Mēs vienmēr esam gribējuši parādīt Latvijas un Baltijas mūziku. Taču programma tika sakoordinēta ar koncertzālēm, kā, piemēram, Mīnhenes koncertzāles partneri mums neatļāva spēlēt jauno mūziku, jo tā ir pārāk eksperimentāla”.

Eiropas koncertzāļu vadības piesardzību jaunās mūzikas atskaņošanā min arī „Kremerata Baltica” direktore Ingrīda Zemzare: „Koncertzāles vienmēr grib, lai spēlē visu mūžu vienu un to pašu. Saduras divas tādas spēcīgas lietas. Gidons [Krēmers] grib ko īpašu, viņam patīk smalkas programmas. Koncertzāles vienmēr baidās, kā to varēs pārdot.”²³¹ Kā secināms, kultūras programmas īstenošana Briselē atšķiras ar to, ka kultūras centri aktīvi izvēlas prezidējošās valsts kultūras pārstāvjus pēc savām interesēm. Attiecībā uz „Kremerata Baltica” koncertiem, „„Flagey” viena koncerta programma bija vairāk „mūsdienīgāka” (izvēlētais repertuārs eksperimentālāks), savukārt „Bozar” vairāk skanēja klasika”²³². Citu valstu gadījumā sekretariāta darbinieki, kā noprotsams, uzrunājuši

²²⁹ Citēts pēc: Putniņa, Dace. *Kultūras diplomācija Latvijas ārpolitikā un valsts tēla veidošanā*. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Kultūras akadēmija, 2012. 59.lpp.

²³⁰ Freimane, Baiba. *Intervija ar Timuru Tomsonu*. 2015, 29. aprīlis. Audioieraksts B. Freimanes personīgajā arhīvā.

²³¹ Freimane, Baiba. *Intervija ar Ingrīdu Zemzari*. 2015, 8. maijs. Audioieraksts autores arhīvā.

²³² Freimane, Baiba. *Intervija ar Rūtu Skujiņu*. 2015, 2. maijs. Intervijas transkripts B. Freimanes arhīvā.

koncertzāles ar Latvijas klasiskās mūzikas piedāvājumu.

Līdzās jau apskatītajiem koncertprogrammu veidošanā iesaistītajiem elementiem: orķestru mākslinieciskajai vadībai, LPESP konceptuālam uzstādījumam vai tā neesamībai, koncertzāļu pārstāvjiem, koncertu organizēšanā nereti būtisku lomu spēlē koncerta producenti, arī šajā sadarbībā var nākties diskutēt par koncerta repertuāru. Producēšanu var uzskatīt par atsevišķu koncerta plānošanas uzdevumu, turklāt, kā rāda turpmāk apskatītie piemēri, profesionāla producenta iesaiste koncerta organizēšanā ir ļoti būtiska.

2014. gada 9. martā Hamburgā „Sinfonietta Rīga” kopā ar vijolnieci Baibu Skridi interpretēja Pētera Vaska mūziku un, lai gan sākotnēji šajā koncertā tika plānots spēlēt Bēthovena vijoļkoncertu, orķestris tomēr uzstāja par Latvijas mūzikas atskaņošanu. Par šādu izvēli ļoti skeptiska bija Hamburgas koncerta uzņemošās puses pārstāve, producete Nina Eberle: „Baiba Skride Hamburgā ir zināma, un domāju, ka tas atvedīs auditoriju, taču, ieraugot šo programmu ar četrus nezināmu komponistu vārdiem, kurus pat nevar izlasīt, tas būtiski sarežģīja visu procesu”²³³. Nina Eberle stāsta, ka sākotnēji plānotais skaņdarbs, viens no pasaulē slavenākajiem vijoļkoncertiem, noteikti būtu uzrunājis auditoriju. Producente uzsver, ka Hamburgas auditorija ir ļoti konservatīva un „Baltijas modernās mūzikas programma var negatīvi ietekmēt apmeklētāju skaitu”. Iztirzātais aspekts parāda, cik komplicēts var izvērties viena ārvalstu koncerta menedžmenta process, kā rezultātā var tikt izmainīts koncerta repertuārs. Tas nav viennozīmīgi vērtējams process, jo kultūras diplomātijas teorija norāda, ka būtiski apmierināt uzņemošās valsts interesi, taču tikpat būtiski ir pārstāvēt nosūtošās valsts vērtības. Turklāt jāņem vērā, ka koncerta realizācija pilnā apjomā tika apmaksāta no Latvijas budžeta līdzekļiem.

Domājot par piedāvājumu, kas varētu apmierināt Parīzes publikas pieprasījumu, Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris koncertā 18. maijā Parīzē nenodalīja koncerta reprezentatīvo funkciju no mūzikas tirgus intereses un prasībām. LNSO koncerta Parīzē organizēšanā tikusi iesaistīta mūzikas aģentūra "*Productions Internationales Albert Sarfati*", ar kuru orķestrim ir labi profesionāli kontakti, pateicoties tā mākslinieciskajam vadītājam Andrim Pogam. Aģentūra atbilstoši sev pazīstamās auditorijas un Parīzes mūzikas tirgus prasībām izvēlējās Latvijas orķestra koncerta repertuāru. Indra Lūkina: „Verdi „Rekviēms”, viennozīmīgi, ir pasūtījums no aģentūras puses Parīzē”. Lūkina akcentē problemātiku, ka „ja tie ir reprezentatīvi pasākumi [koncerti], tad ir citādāk – mēs samaksājam, mēs braucam un spēlējam, ko mēs gribam. Kaut 85% latviešu mūzikas, taču tad tā ir reprezentatīva

²³³ Freimane, Baiba. *Telefonintervija ar Ninu Eberli*. 2015, 4. maijs. Telefonintervijas ieraksts B. Freimanes arhīvā

programma (..) to nevar vērtēt slikti vai labi, ja pretējā pusē ir kāds, kurš nodrošina mārketingu un biļešu pārdošanu, viņš arī izvērtē, kas tajā koncertu sezonā, tajā vietā un laikā būs tas, ko varēs pārdot”. Tā kā koncertu neizdevās realizēt ar plānotajiem latviešu solistiem Maiju Kovaļevsku un Egīlu Siliņu, turklāt programmā ir itāļu komponista Džuzepes Verdi skaņdarbs, par nacionālā elementa pārstāvniecību var uzskatīt Valsts akadēmiskā kora Latvija mākslinieku sniegumu, prezentējot Latvijas augsto kormūzikas kultūru.

Apzināti plānota un paredzamās auditorijas gaumei veidota koncertprogramma var nodrošināt labus koncerta pārdošanas rezultātus. Tomēr iespējams izvirzīt apgalvojumu, ka šādas programmas producēšanas gadījumā koncertā mazāk tiek pārstāvēta valsts identitāte. VSIA „Latvijas Koncerti” vadītājs Guntars Ķirsis attiecībā uz diplomātisko programmu ārvalstīs uzskata, ka „ja netiek spēlēta latviešu komponistu mūzika, diplomātiskā funkcija pilnībā zūd. Jo tāpēc jau mēs braucam – lai parādītu kaut ko savu, to, kas radīts Latvijā (..) Es nedomāju, ka ir pareizi pakļauties tirgus diktatūrai, jo ilgtermiņā tas noved pie izteiktas repertuāra sašaurināšanās tāpēc, ka publika noveco un arvien vairāk mīl klausīties to, ko viņi pazīst”²³⁴.

Guntars Ķirsis izvērsis plašāku nacionālas mūzikas problemātiku: „Es zinu, ka arī pasaulē slavenajiem latviešu diriģentiem ir ļoti grūti iekļaut savā repertuārā latviešu mūziku, jo publika Bostonā, Parīzē vai Berlīnē ir ļoti konservatīva un viens nepazīstams vārds mūzikas piedāvājumā var viņus atbaidīt”. Ja latviešu komponistu, sevišķi laikmetīgās mūzikas autoru, skaņdarbu iekļaušana diplomātiskā programmā ir izaicinājums, tad no nacionālās kultūras reprezentācijas aspekta pozitīvi jāvērtē tas, ka „Beļģijas Nacionālais orķestris Karela Marka Šišona vadībā [prezidentūras] atklāšanas koncertā atskaņo Ērika Ešenvalda un Andra Dzenīša mūziku, pierādot, ka latviskie skaņdarbi spēj būt ne mazāk universāli”²³⁵.

To, ka mūzikas valoda vēl arvien netiek uzskatīta par pilnībā universālu un mūzikas programmā iekļautie komponisti var raisīt politiskas asociācijas, iezīmē „Kremerata Baltica” koncerts, kas 2015. gada 26. februārī bija plānots Briseles Karaliskajā konservatorijā un bija veltīts trim izciliem 20. gadsimta komponistiem no bijušās Padomju Savienības: Mečislavam Veinbergam, Dmitrijam Šostakovičam un Sergejam Rahmaninovam. Lai arī trūkst tiešas informācijas par koncertprogrammas saskaņošanu ar Sekretariātu, kā iztirzāts agrāk, Sekretariāts programmu veidošanā neiejaucas. Latvijas

²³⁴ Freimane, Baiba. *Intervija ar Guntaru Ķirsi*. 2015, 7. maijs. Intervijas audioieraksts B. Freimanes arhīvā

²³⁵ Remere, Santa. *Pusotrs kultūras galvaspilsētas gads*. 2015, 25. marts. Pieejams:

http://satori.lv/raksts/8972/Santa_Remere/Pusotrs_kulturas_galvaspilsetas_gads [skatīts 2015, 29. aprīlī]

vēstniecības Beļģijā darbiniece Rūta Skujiņa min: „Citā kontekstā šis apstāklis [trīs krievu komponistu mūzika] diez vai būtu raisījis diskusijas, taču tad, kad šāds koncerts ir daļa no Latvijas kultūras diplomātijas, varēja dzirdēt komentārus no Latvijas diplomātiem par to, ka tā nevajadzētu”²³⁶.

Diskusijas par koncertu politisko dimensiju raisījās vēl citu koncertu sakarā, piemēram, par koncertiem Krievijā, ņemot vērā aktuālo starptautiskās politikas situāciju. „Krieviju kā vienu no prioritārajām prezidentūras valstīm noteikusi Ārlietu ministrija, savukārt mēs [Sekretariāts] saplānojām pasākumu Pēterburgā. Runājām ar [Latvijas] ģenerālkonsulātu Krievijā, koncerts tiek integrēts festivālā [„Muzikālā kolekcija”], tāpēc mums tas likās labs piedāvājums”²³⁷. Koncerts veidots ar skaidru diplomātisku misiju – pārstāvēt Latviju atbilstoši Latvijas valsts ārpolitikas uzstādījumiem. Kamerorķestrim „Sinfonietta Rīga” 17. jūnijā plānots koncerts Sanktpēterburgas Valsts filharmonijā. Šī maģistra darba izstrādes laikā noskaidrots, ka vairāki no Valsts kamerorķestra „Sinfonietta Rīga” mūziķiem atteikušies doties uz koncertu Krievijā, kā iemeslu minot to, ka latviešiem nav jāspēlē valstī, kura pašlaik ir militārs agresors. Šo aspektu vērts izcelt saistībā ar atziņu, ka „mākslinieki un mākslas profesionāļi konstanti daudzos veidos kļūst par kultūras vēstniekiem, lai gan viņi nepienākas nedz tāda pārvietošanās brīvība, nedz aizsardzība kā „oficiālajiem vēstniekiem”²³⁸.

4.3. Koncertu auditorija kultūras diplomātijas skatījumā

Kā darba teorētiskajā daļā skatīts, kultūras diplomātijas rezultātu sasniegšanai ir būtiski identificēt konkrētu auditoriju, kas būtu ieinteresēta un atsaucīga kultūras pasākuma apmeklēšanā. Tāpat teorētiskajā daļā tika izvirzīti priekšnosacījumi klasiskās mūzikas klausīšanās procesam – tā ir zināmā mērā sagatavotība, interese un priekšzināšanas. Teorētiskajā daļā arī secināts, ka tikai stratēģiskas mērķauditorijas izvēles rezultātā iespējams sasniegt kultūras diplomātijas mērķus. Lai sasniegtu mērķauditoriju ārvalstīs, svarīgi, pirmkārt, ir identificēt šo auditoriju un meklēt veidus, kā konkrēto auditoriju uzrunāt – šajā gadījumā, pirmkārt, informēt par koncertu un veicināt biļešu iegādi. Prezidentūras kultūras programmas auditorija ir identificēta ļoti plaši un vispārīgi: pēc publiski pieejamās informācijas, LPESP publiskās diplomātijas un kultūras programma veidota tā, lai būtu pieejama ikvienam interesentam: „pasākumi veidoti plašākai publikai, un

²³⁶ Freimane, Baiba. *Intervija ar Rūtu Skujiņu*, 2015, 2. maijs. Intervijas transkripts B. Freimanes personīgajā arhīvā.

²³⁷ Freimane, Baiba. *Intervija ar Selgu Laizāni*. 2015, 2015, 12. maijs. Audioieraksts B. Freimanes arhīvā.

²³⁸ Pwono, Damien M. Fostering a cultural diplomacy policy dialogue: The quest for stewardship and cooperative engagement. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*. Vol. 39. No.4, 2009. P. 301.

jānodrošina, lai auditorija var tos apmeklēt”²³⁹. „Rīkojot šādus publiskus pasākumus, paši sev uzlikām augstu latiņu, sevišķi Rietumu pusē, mēs nevaram ļoti lepoties ar to, ka mūs visur pazīst, ka zina mūsu kvalitāti, ko mēs piedāvājam”.²⁴⁰

Šādā veidā, neapšaubāmi, tiek izpildīti publiskās diplomātijas principi sasniegt un uzrunāt ārvalstu sabiedrību, jo uz visiem prezidentūras kultūras programmā organizētajiem orķestra mūzikas koncertiem ārvalstīs bija iespējams iegādāties biļetes. Cenu izvēles politika šī darba ietvaros netiks analizēta, vien iespējams minēt, ka, piemēram, „Sinfonietta Rīga” un Baibas Skrides koncerta Hamburgā ieejas biļešu cenas bija no 25 - 70 eiro, savukārt LNSO un VAK „Latvija” koncerts Parīzē klausāms par cenu no 5 - 75 eiro. Turklāt atšķiras principi, kādos izvēlētas biļešu cenas un kurš par to bijis atbildīgs - koncertzāles vai producenti, kas iesaistīti koncerta organizēšanā.

Selga Laizāne raksturo prezidentūras pasākumus šādi: „Paši galvenokārt izvēlējamies šo modeli, kur pasākumi pieejami plašākai auditorijai, līdz ar to latiņa bija ļoti augsta, jo bija jānodrošina, lai auditorija arī atnāk uz šiem pasākumiem”. Būtībā šo plašo un salīdzinoši grūti raksturojamo auditoriju ārvalstīs nosaka arī prezidentūras koncertu realizēšanas modelis, jo ir salīdzinoši sarežģīti paredzēt, kas būs tie cilvēki, kas iegādāsies koncertu biļetes; atšķirīgs un, iespējams, konkrētāks auditorijas segments varētu tikt izvēlēts, piemēram, ja koncerts skan konkrēta festivāla ietvaros. Selga Laizāne atzīst, ka „gadījumi, kad kolektīvus aicināja uz festivāliem, bija ļoti maz, lai arī tādus sagaidījām un aicinājām kolektīvus [iesniegt šādus pasākumus]. Mēs labprāt sadarbotos festivālu ietvaros, tas būtu bijis daudz vieglāk”.

Iztirzājot auditorijas sasniegšanas stratēģiju izvēli, komentārs no Selgas Laizānes: „programmas veidošana bija sarežģīts process, taču daudz diskutējām ar nozares ekspertiem, kultūras institūcijām Latvijā, kā arī konsultējāmies ar ekspertiem, kas pārzina auditorijas tajās valstīs, kur programmas tiks vestas, un kā vislabāk uzrunāt šo auditoriju”. Kā secināts sarunā ar Selgu Laizāni un kā jau tas minēts šajā darba nodaļā, kultūras piedāvājumu attiecīgajā valstī palīdzēja izvēlēties Latvijas vēstniecība, nevis mūzikas nozares profesionāļi.

Šāds uzstādījums – sasniegt izteikti plašu auditoriju - var tikt vērtēts neviennozīmīgi, jo, kā tika secināts šī darba teorētiskajā pamatojumā, kultūras diplomātijā ir nepieciešams ļoti konkrēti un organizēti sasniegt izvēlēto auditoriju. Jo klasiskās mūzikas auditorija kopumā nozares ietvaros ir pietiekami šaura, turklāt vēl diplomātiskais konteksts to

²³⁹ Freimane, Baiba. *Intervija ar Selgu Laizāni*, 2015, 2015, 12. maijs. Audioieraksts B. Freimanes arhīvā.

²⁴⁰ Freimane, Baiba. *Intervija ar Selgu Laizāni*. 2015, 2015, 12. maijs. Audioieraksts B. Freimanes arhīvā.

sašaurina, un jāņem vērā, cik lielas ir valsts izmaksas jeb ieguldījums uz vienu šāda koncerta klausītāju²⁴¹. Atšķirīgu pieeju kultūras diplomātijas mērķauditorijas izvēlei rāda Dānijas prezidentūras piemērs, kā ietvaros 2012. gada 28. janvārī Rīgā Lielajā ģildē notika dāņu blokflautistes Mikalas Petri koncerts ar Dānijas Nacionālā vokālā ansambļa piedalīšanos. Lai gan biļetes uz pasākumu bija pieejamas publiski, turklāt, kā vēstīja publicitātes materiāli, „ņemot vērā īpašo notikumu, kam koncerts ir veltīts, cenas ir draudzīgas dažādu ienākumu līmeņu auditorijai”²⁴², „Dānijas Kultūras institūts kopā ar Dānijas Karalistes vēstniecību mērķtiecīgi diferencēja šī koncerta mērķauditoriju, kurai nodot pozitīvo vēstījumu (..) un ne vienmēr tā būs sabiedrība tajā plašākajā nozīmē. Tātad, ja vēlies uz sarunu aicināt valdības pārstāvjus, mediju pārstāvjus, diplomātus, uzņēmējus – tad kultūra dod šo iespēju sarunu uzsākt.”²⁴³

Kā tika noskaidrots padziļinātajās intervijās ar orķestru pārstāvjiem, partnerības un menedžmenta taktikas koncertu realizācijā nosaka arī auditoriju sasniegšanas veidus un rezultātus. Koncerta mārketingu atzīstams par neatņemamu, un, iespējams, pat primāro instrumentu jebkura mākslinieciska kolektīva ārvalstu koncerta auditorijas piesaistīšanā, neatkarīgi, vai to veic sadarbības partneri, producers, koncertzāle vai pats kolektīvs. Ņemot vērā Latvijas prezidentūras kultūras programmas veidotāju uzstādījumu sasniegt plašu auditoriju, neraugoties uz tādiem faktoriem kā kolektīva atpazīstamība attiecīgajā valstī, mūzikas programma u.c., koncerta mārketingam kopīgajā kultūras programmas realizēšanā būtu atvēlama ļoti būtiska vieta. Turklāt pārliecinošs un pamanāms koncerta mārketingu sasniedz plašu auditoriju: par koncertu uzzina ne tikai tā apmeklētāji, bet arī plašāks skaits cilvēku ir informēti par šo kultūras norisi un attiecīgo mākslinieku vizīti, līdz ar to arī par Kultūras programmu un pārstāvēto valsti kopumā. Attiecībā uz LPESP kultūras programmu, tika pielietotas visdažādākās stratēģijas, Selga Laizāne: „Vienkāršākais variants, kas saistīts ar ļoti lieliem izdevumiem - rīkot reklāmas kampaņas, taču mēs to nevarējām atļauties, līdz ar to jāiztieks ar to, ko varam.” Ārvalstu koncertu mārketingu ir sarežģīts aspekts kopīgajā programmas realizācijā un tas pastarpināti tiks skatīts turpmākajā analizē.

Likumsakarīgi, ka ārvalstīs atpazīstamu kolektīvu „zīmola” spēks un pārbaudītā muzikālā kvalitāte ir lielāks garants veiksmīgas auditorijas sasniegšanai. „Kremerata

²⁴¹ Kā jau minēts, tēmas apjoma un izvēlēta fokusa dēļ šajā darbā netiks analizēti finansējuma modeļi un izmaksas, taču ar katra koncerta sākotnējām izmaksām var iepazīties www.lpesp.lv sadaļā „Līdzdarbības līgumi”.

²⁴² Uga Prauliņa „Lakstīgala” dāņu interpretācijā. Portāls TVNET. Pieejams: http://www.tvnet.lv/muzika/klasika/406290-uga_praulina_lakstigala_danu_interpretacija [skatīts 2015, 6. martā]

²⁴³ Putniņa, Dace. *Kultūras diplomācija Latvijas ārpolitikā un valsts tēla veidošanā*. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Kultūras akadēmija, 2012. 59.lpp.

Baltica” un īpaši Gidons Krēmers Briselē jau bija labi zināmi, viņu koncertu organizēšanā ļoti ieinteresēti bija kultūras centri „Bozar”, gan „Flagey”. Auditoriju attiecīgi sastādīja šo kultūras centru standarta publika. Atsevišķu un pavisam mazu daļu no publikas veidoja diplomāti, sadarbības partneri, kurus aicināja vēstniecība un Latvijas pārstāvniecības starptautiskajās organizācijās²⁴⁴. Skujiņa min, ka „katram koncertam bija 20 ielūgumu kvota, ko varēja izmantot, aicinot citu valstu diplomātus u.c.” Vērts iestarpināt, ka arī provizoriski ļoti veiksmīgi plānotos „Kremerata Baltica” koncertus aptumšoja neparedzētā Gidona Krēmera neuzstāšanās divos koncertos martā veselības stāvokļa dēļ, līdz ar to „arī aprīļa koncertos cilvēki nebija pārliecināti, ka Krēmers ieradīsies. Zāles bija samērā tukšas”²⁴⁵.

Kā veiksmīgu koncerta mārketinga piemēru var identificēt Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra izvēlēto koncerta producēšanas modeli, kur koncerta organizēšanā tika iesaistīta profesionāla mūzikas aģentūra., kas „strādās ar medijiem, aicinās un mūs tālāk „promotēs”. Aģentūrai mērķis ir labi parādīt un labi pārdot”²⁴⁶. LNSO koncerta Parīzē auditorijas sasniegšana ir atstāta aģentūras ziņā, taču vēstniecība uz koncertu iegādājas konkrētu skaitu ielūgumu (70), lai aicinātu diplomātiskā korpusa pārstāvjus. Tas, cik veiksmīgi aģentūrai izdevies pārliecināt Parīzes publiku apmeklēt latviešu orķestra koncertu Elizejas lauku teātrī, liecina koncerta atsauksmes Latvijas presē: „neraugoties uz milzīgo piedāvājuma konkurenci Parīzes mūzikas afišās, Elizejas lauku teātra zāle, kurā ir 1600 skatītāju vietu, bija publikas pilna”²⁴⁷. Koncerta reklāmas uzticēšana sadarbības partnerim sniedz iespēju sasniegt plašāku auditoriju, jo mūzikas aģentūra pārzina gan vietējo auditoriju, gan izmanto pārbaudītus mārketinga rīkus.

Kā tiks apskatīts šīs nodaļas turpmākajā izklāstā, viens no orķestru ieguvumiem ir iespēja uzstāties nepazīstamas un atšķirīgas auditorijas priekšā. Timurs Tomsons: „Koncertos Latvijā nekad neesmu redzējis, ka zālē sēž cilvēks ar nošu partitūru un seko līdzī Haidna simfonijas ikvienai notij, kā tas bija Vācijā, loģiski, rodas jautājums, kā pārsteigt šādus cilvēkus, kuri dzirdējuši praktiski visu”. Auditoriju, kas iegādājas biļetes uz ārvalstu klasiskās mūzikas kolektīvu koncertiem, visdrīzāk, nevar raksturot nejaušības

²⁴⁴ Freimane, Baiba. *Intervija ar Rūtu Skujiņu*, 2015, 2. maijs. Intervijas transkripts B. Freimanes personīgajā arhīvā.

²⁴⁵ Freimane, Baiba. *Intervija ar Rūtu Skujiņu*, 2015, 2. maijs. Intervijas transkripts B. Freimanes personīgajā arhīvā.

²⁴⁶ Freimane, B. *Intervija ar Indru Lūkinu*. 2015, 30. aprīlis. Intervijas audioieraksts B. Freimane arhīvā.

²⁴⁷ Lūsiņa, I. *Verdi Rekviēms Parīzē apliecina Latvijas kultūras spēku*. Diena. 2015, 25. maijs. Pieejams: <http://www.diena.lv/kd/muzika/verdi-rekviems-parize-apliecina-latvijas-kulturas-speku-14099049> Skatīts [2015, 20. maijā]

princips, turklāt jāņem vērā, ka biļešu cenas koncertos visbiežāk atbilst konkrētās valsts vidējām biļešu cenām.

Biļešu pārdošanas rezultāti, kādus pēc katra koncerta iespējams iegūt no koncertzāles vai koncertaģentūras administrācijas, spēj kalpot par vienu no rādītājiem auditorijas izvērtēšanā, ja nav iespējams piemērot citus metodoloģiskus līdzekļus, lai veiksmīgi apzinātu auditoriju. Šī darba ietvaros netiks analizēti biļešu cenu un pārdošanas rādītāju dati, taču, tā kā viena no informantiem pati minēja šo biļešu cenu aspektu kā ļoti būtisku faktoru auditorijas piesaistīšanā, ir iespējams šādu aspektu iezīmēt kopīgajā kultūras diplomātijas koncertu problemātikā. Izvērtējot „Sinfonietta Rīga” koncerta Hamburgā rezultātus, producete Nina Eberle norāda uz nepareizu biļešu cenu kalkulāciju, kuras rezultātā tika izpirktas lētākas biļetes, bet dārgāko biļešu sēdvietas ieņēma lūgtie viesi. „Ja programmā nav neviens slavens komponists, tad cilvēki nav gatavi maksāt šo augsto cenu par nezināmiem komponistiem” - iespējams, zemākas biļešu cenas piesaistītu plašāku auditoriju.

Secinot, pārlicinoša un konkrēta mērķauditorijas identificēšana, kā arī stratēģiska mārketinga instrumentu pielietošana tās sasniegšanai ir daļa no veiksmīgas orķestru koncertu norises ārvalstīs, turklāt tikai šādu nosacījumu izpildīšana ļauj veiksmīgi sasniegt kultūras programmas uzstādītos mērķus - reprezentēt Latvijas kultūru ārvalstīs. Sekretariāta pārstāve norāda, ka „protams, ja runājam par mūziku, mūzikas speciālisti, apskatnieki, žurnālisti, nozares speciālisti, liela uzmanība tika veltīta speciālistu auditorijai”, taču turpmākais apgalvojums: „mēģinājām gan darīt [sasniegt auditoriju] no šejienes, gan uzticēt vietējiem speciālistiem, centāmies izmantot visus kanālus” liek uzdot jautājumu par šādas komunikācijas efektivitāti.

4.4. Reprezentatīvo un māksliniecisko ieguvumu izvērtējums

Ārvalstu koncertu nozīmību ikviena muzikāla kolektīva izaugsmē veiksmīgi formulējusi laikmetīgās mākslas menedžere Zane Čulkstēna: „Pašmāju kultūras kvalitāte ļoti atkarīga no tā, cik aktīvi mēs esam ārpus Latvijas. Domāt par mākslu un kultūru lokālā izpratnē ir neiedomājami provinciāli un neprofesionāli, jo visam, kas labs šeit ir mākslā un kultūrā, ir jābūt starptautiski konkurētspējīgam”²⁴⁸. Ieguvumi orķestru mākslinieciskā izaugsmē ir nenoliedzami, jo valstiskās kultūras programmas ietvaros orķestri savu māksliniecisko ieceru realizēšanai saņem lielāku finansējumu, nekā ikdienā savas darbības

²⁴⁸ LTV. 100g kultūras. Diskusija. *Kādu rezultātu sagaidām no prezidentūras kultūras programmas?* 2015, 5. marts. Pieejams: <http://ltv.lsm.lv/lv/raksts/05.03.2015-diskusija.-100g-kulturas.-kadu-rezultatu-sagaidam-no-prezidentur.id45166/> [skatīts 2015, 5. martā].

nodrošināšanai, līdz ar to var atļauties uzstāties kopā ar solistiem, kuru apmaksā ikdienā neietilpst orķestra budžetā. Arī kultūras programmas veidotāju pārstāve Selga Laizāne norāda, ka „šis [Kultūras programmas īstenošana] bija pirmais solis, mērķtiecīgs, lai par mums darītu zināmu un ieliktu pamatu nākotnes sadarbībai. Viens no rezultātiem, kas jāsasniedz, lai šī sadarbība turpinātos”²⁴⁹.

Indra Lūkina: „Rīgā uz vietas mums ir dotācija algām, valsts finansējums ēkai un viss, ko mēs vienā koncertprogrammā ieguldām, ir jānopelna atpakaļ. Šķēres veidojas tur, kur gribam uzaicināt izcilus solistus, diriģentus, kuru honorāriem ir vairākas nulles. (..) Koncerts Latvijas Prezidentūras ES Padomē kultūras programmas ietvaros ir iespēja sevi reprezentēt ārpus Latvijas ar izciliem solistiem, piemēram, LNSO atskaņotā Verdi „Rekviēma” gadījumā”.

Profesionālās mūzikas nozarē orķestriem ir svarīgi uzstāties koncertzālēs, kurās ir ne tikai atšķirīgi akustiskie apstākļi, bet veidojas arī citas prasības pret uzstāšanās kvalitāti: „Kādu atbildību uz mūziķi un diriģentu uzliek tas, ka viņš stāv Minhenes Herkuleszālē, vienā no Vācijas galvenajām koncertzālēm”²⁵⁰. Orķestru mākslinieciskās biogrāfijas stiprināšanai starptautiskā līmenī būtiskas ir koncertzāles, kurās kolektīvi savas koncertē mākslinieciskās karjeras ietvaros, jo tas norāda uz sava veida atzinību par mūziķu māksliniecisko kvalitāti, „koncertzāļu vārdi ir tie, kas spēlē lomu mūzikas tirgū. Ieguvumi ir koncertēšana šajās prestižajās zālēs, tie ir vārdi, kuri ir labi mākslinieciskajā CV”²⁵¹. Vairums Eiropas koncertzāļu, lai arī pieejamas īrei uz atsevišķiem pasākumiem, rūpīgi izvēlas tos mūziķus, kuru uzstāšanos publiski veicināt ar saviem mārketinga resursiem. Par profesionālu atzinību no koncertzāles menedžmenta puses var uzskatīt arī koncerta iekļaušanu koncertvietas sezonas plānā un mārketinga materiālos.

No trim „Sinfonietta Rīga” koncertiem Vācijā savos tiešajos sezonas publicitātes materiālos orķestra koncertu iekļāva tikai Minhenes koncertzāle „Herkulesaal”. Timurs Tomsons norāda, ka noīrētās Hamburgas un Frankfurtes koncertzāles šo koncertu neiekļāva savā mārketinga plānā”, un šis uzdevums [nodrošināt koncertu iekļaušanu zāļu kopīgajos plānos] bija jāveic Latvijas prezidentūras birojam. Līdz ar to, var uzskatīt, ka, neiegūstot koncertzāles pilnīgu atbalstu koncertam, netiek izmantoti ļoti būtiski resursi koncerta publicitātes nodrošināšanā, turklāt koncerts iegūst sava veida „īres pasākuma” statusu un noris ārpus vietējās mūzikas aprites.

²⁴⁹ Freimane, Baiba. *Intervija ar Selgu Laizāni*. 2015, 12. maijs. Audioieraksts B. Freimanes arhīvā.

²⁵⁰ Freimane, Baiba. *Intervija ar Timuru Tomsonu*. 2015, 29. aprīlis. Audioieraksts B. Freimanes arhīvā.

²⁵¹ Freimane, Baiba. *Intervija ar Timuru Tomsonu*. 2015, 29. aprīlis. Audioieraksts B. Freimanes arhīvā.

Orķestru koncertu plānošanas mērķtiecīgums nav vērtējams viennozīmīgi, jo atsevišķos gadījumos, piemēram, kamerorķestra „Kremerata Baltica” koncertos, interese no uzņemošās puses jau tika izrādīta laicīgi, savukārt citus koncertus jau sākotnēji raksturo novēloti izīrētas koncertzāles, par ko liecina ne tikai koncertu norišu dienas („Sinfonietta Rīga” koncerti pirmdienā un otrdienā, LNSO koncerts Parīzē pirmdienā), bet arī virkne citu dažādu aspektu.

Analīzes gaitā identificēta arī problemātika ne tikai sadarbībai ar koncertzālēm, bet arī ar valstu vietējiem producentiem un menedžieriem. Ingrīda Zemzare: „No manas pieredzes spriežot, koncerti ir jāorganizē profesionāļiem. Valsts var atbalstīt veiksmīgu mūzikas biznesu, bet ja valsts uzstājas kā „promoteris” vai producers, nekas labs neiznāk. (..) Mūzikas menedžmenta tirgus segments ir sadalīts, un, ja to koncertu pārdod kāda no lielajām aģentūrām, menedžmentam ir liela nozīme”. Šo aspektu iespējams izvērst arī iepriekš iztirzātā ārvalstu koncertu mārketinga sakarā, jo, ņemot vērā nozares profesionāļu viedokli, neattaisnojas centieni uzrunāt ārvalstu auditoriju no Sekretariāta kā programmas īstenotāja, turklāt ņemot vērā programmas veidotāju kopīgo noslodzi programmas realizācijā.

Orķestru koncertu organizēšanas menedžments kā daļa ko kultūras programmas īstenošanas ir atzīstams par ļoti svarīgu aspektu, lai kultūras programma varētu sasniegt savu mērķi reprezentēt kultūru ārvalstīs, līdz ar to tiktu izpildīti kultūras diplomātijas mērķi.. Kopumā orķestru vadība kritiski vērtē ātrus ārvalstu koncertu ieguvumus, jo tādi ne tikai nav raksturīgi profesionālās mākslas nozarei kopumā, bet arī sadarbība starpvalstu līmenī ir laikietilpīgs un pakāpenisks process. Timurs Tomsons: „Kritiski skatos uz ātriem ieguvumiem, diez vai tagad pēc gada mums būs daudz koncertu Vācijā, taču jauniegūto kontaktu saraksts ir liels. Mūzikas biznesa ziņā es neteiktu, ka tie ir milzīgi ieguvumi”. Ieguvumu iztrūkumam par pamatu kalpo steidzīgā koncertu organizēšana, īsā laika periodā atrasti koncertu producenti, kuri par samaksu realizē konkrētu projektu, taču nepārstāv orķestra intereses ilgtermiņā. „Viens ir reprezentatīvā funkcija, kas ir ļoti svarīgi, bet otrs ir tā daļa, kur orķestris ieiet profesionālajā vidē”.

Pozitīvāk ieguvumus orķestra turpmākajai koncertdarbībai modelē LNSO direktore Indra Lūkina, jo orķestrim izveidojusies veiksmīga sadarbība ar Francijas aģentūru, kuru cer turpināt nākotnē, iespējams, jau 2015. gada vasaras izskaņā uzstājoties ar vēl vienu koncertu Parīzē. Indra Lūkina: „Aģentūra strādās ar medijiem, aicinās un mūs tālāk *promotēs*. Mēs skatāmies ilgtermiņā, es kā reālists skatos, mums ir konkrēta aģentūra, kas ar mums grib strādāt, mums ir mērķis un ir platforma. Aģentūrai mērķis ir labi parādīt un labi pārdot”.

Kopumā orķestru ieguvumi ir skaidri nosaucami: tas ir profesionāls izaicinājums uzstāties augsta līmeņa koncertzālēs, sniedzot maksimāli kvalitatīvu priekšnesumu. Turpmāks ieguvums varētu būt jaunu kontaktu un iespēju pavēršanās, bet tas ļoti atkarīgs no iesaistīto pušu intereses. Par finansiālo ieguvumu šeit netiek runāts, jo koncertu realizācija pilnībā tiek finansēta no valsts budžeta.

Mirkli, kad Latvijas presē bija manāma pastiprināta uzmanība Berlīnē plānotajai operas „Valentīna” viesizrādei, tika aktualizēts arī jautājums par izmaksās vērienīgu kultūras diplomātijas pasākumu ieguvumiem valstij. Piemēram, Latvijas Nacionālā kultūras centra direktore Signe Pujāte komentē, ka ir pārlicināta, ka „Latvijas jaundarba – šīs operas „Valentīna” parādīšana Eiropai par nozīmīgām vēsturiskām tēmām atmaksāsies ilgtermiņā noteikti”²⁵². Taču Signe Pujāte un citi publiskā telpā dzirdamie komentētāji tā arī neprecizē, kas tieši ir šis ieguvums ilgtermiņā.

Kā tika secināts šī darba teorētiskajā pamatojumā, kultūras diplomātijas pasākumu efektivitātes analīzes principi joprojām nav izstrādāti arī pasaules praksē, turklāt, vadoties pēc teorijas par kultūras diplomātiju un tās efektivitāti, nepastāv vienota pieeja ilgtermiņa izvērtējuma noteikšanai. Pēc konkrētiem datiem (finanšu plūsmas analīzes, klausītāju skaita, lūgto viesu sarakstiem, jaundibinātajiem kontaktiem) iespējams izvērtēt konkrētas kultūras diplomātijas programmas efektivitāti, kā tas varētu būt, noslēdzoties Latvijas prezidentūrai Eiropas Savienības padomē. Tā kā maģistra darba izstrādes brīdī Latvijas prezidentūras kultūras programmas norise turpinās, arī LPESP sekretariāta darbinieki komentē: „pagaidām, kamēr visi projekti nav beigušies, saturiskās atskaites noteikti nav publiski pieejamas”²⁵³. Tomēr pēc atkārtotas izvaicāšanas par rezultātu izvērtējumu, saņemts komentārs, ka „kā redzams no iepriekšējām prezidentūrām, valstis parasti daudz vairāk pievēršas politiskā satura izvērtējumam, kultūras programmai mazāk”²⁵⁴. Sekretariāts pēc savas iniciatīvas plāno „apkopot un publicēt informāciju par tiem projektiem, kas turpinās pēc prezidentūras, ko kultūras programma ir veicinājusi”, piesilstot, ka „ka šī ir visbūtiskākā kultūras programmas efektivitātes mēraukla”²⁵⁵. Secināms, ka par to, kā kultūras pasākumi, šajā gadījumā – koncerti, uzņemti konkrētajās valstīs, tādējādi plašākā kultūras diplomātijas kontekstā – ietekmējuši šo valstu sabiedrību, pašlaik domāts netiek.

²⁵² Rauhvargere, Līva. *Prezidentūras laikā – miljonus vērts kultūras eksports*. Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/kulturpolitika/kultura/prezidenturas-laika--miljonus-verts-kulturas-eksports.a114377/> [skatīts 2015, 12. aprīlī]

²⁵³ Freimane, B. *Sarakste ar Ritu Lūsi*. 2015, 28. aprīlis. Sarakste B. Freimanes arhīvā

²⁵⁴ Freimane, B. *Sarakste ar Ritu Lūsi*. 2015, 25.maijs. Sarakste B. Freimanes arhīvā.

²⁵⁵ Freimane, B. *Sarakste ar Ritu Lūsi*. 2015, 25.maijs. Sarakste B. Freimanes arhīvā.

4.5. Kultūras diplomātijas efektivitāte

Pildot šī maģistra darba mērķa sasniegšanai izvirzītos uzdevumus, iespējams skaidri izcelt atsevišķus orķestru koncertu problemātikas aspektus Latvijas kultūras diplomātijā.

Kultūras diplomātijas rezultātu vispārīgai izvērtēšanai šīs gadījuma analīzes ietvaros tiks izmantoti maģistra darba teorētiskajā daļā izpētītie amerikāņu diplomātes Sindijas Šnaideres sniegtie kritēriji, kuru izpildes gadījumā kultūras diplomātijas pasākumi atzīstami par veiksmīgiem.

1) Par pirmo ieguvumu, ko var nest kultūras programmas ietvaros realizētie koncerti, uzskatāma veiksmīga valsts pārstāvēšana/reprezentēšana, īpaši izceļot valsts kultūras vērtības un to daudzveidību. LPESP kultūras programmas uzstādījums ir ārvalstīs parādīt Latvijas kultūras izcilo līmeni, un šī pētnieciskā darba ietvaros šī mērķa izpildi iespējams raksturot tikai no aptaujāto informantu redzesloka.

„Sinfonietta Rīga” koncerta Hamburgā producente Nina Eberle uzskata, ka „Latvija tika reprezentēta ļoti augstā līmenī, koncertā piedalījās arī Hamburgas mērs un citas augsta ranga amatpersonas, kā arī koncerts, pateicoties konsulei, izskanēja presē, tāpat arī notika politiskā tikšanās pirms koncerta”. Politisko un diplomātisko pieņemšanu norise pirms vai pēc koncerta tiek akcentēta kā īpašs ieguvums diplomātisko saišu stiprināšanai. Saistībā ar maģistra darba teorētiskajā daļā apskatītajiem veiksmīgas kultūras diplomātijas kritērijiem, iepriekšminētais raksturojums izpilda uzstādījumu „atvērt durvis starp diplomātiem un uzņemošo valsti”²⁵⁶, jo lielākoties Latvijas prezidentūras kultūras programmas ietvaros organizēto koncertu ietvaros notika diplomātiskas pieņemšanas. „Jā, protams, pēc protokola pēc koncertiem ir pieņemšanas, aicina īpašos viesus, kas ir nozīmīgi Latvijai, gan no starptautiskām institūcijām, gan visu valstu vēstniekus, vēstnieki arī ieinteresējas, viņi rotē, dodas no valsts uz valsti, un, ja viņus kas uzrunā, viņi ir mūsu vēstneši”²⁵⁷. Tajā pašā laikā, „publiskās telpas informācijā par latviešu pasākumiem priekšplānā nav izvirzīts Latvijas vārds, bet gan mākslinieku vārdi”²⁵⁸.

2) veiksmīgas kultūras diplomātijas realizācijas nākamais kritērijs ir „apmierināt uzņemošās valsts interesi”. Izvērtējot koncertu atlases un organizēšanas principus, jāsecina, šī kritērija izpilde vērtējama kritiski. Medijos lasāmais LPESP Sekretariāta vadītājas izteikums par programmas izvēli – „Kritērijs bijis viens – vietējais lepnums, un ar Latvijas vēstniecību darbiniekiem tika saskaņots, kuri projekti spētu uzrunāt konkrēto valstu

²⁵⁶ Schneider, P. Cynthia. *Diplomacy that works: Best practices in Cultural Diplomacy*. P. 4.

²⁵⁷ Freimane, Baiba. *Intervija ar Selgu Laizāni*. 2015, 2015, 12. maijs. Audioieraksts B. Freimanes arhīvā.

²⁵⁸ Remere, Santa. *Pusotrs kultūras galvaspilsētas gads*. 2015, 25. martā. Pieejams:

http://satori.lv/raksts/8972/Santa_Remere/Pusotrs_kulturas_galvaspilsetas_gads [skatīts 2015, 29. aprīlī]

iedzīvotājus”²⁵⁹ - jau pamatā rosina domāt, vai tas, ar ko lepojamies Latvijā, ir saistošs arī ārvalstu auditorijai? Kā secināts darba teorētiskajā daļā, uzņemošās valsts sabiedrības interesei pielāgota piedāvājuma veidošana ir būtiska.

Orķestru kontekstā par kultūras diplomātijas uzņemošo pusi nevar plaši dēvēt šīs valsts sabiedrību, jo, kā tika secināts darba teorētiskajā daļā, klasiskā mūzika uzrunā un ieinteresē šauru un specifisku sabiedrības daļu. Turklāt par koncerta auditoriju nevar dēvēt tikai reālos koncerta apmeklētājus, bet gan uzņemošās valsts puse būtu jāskata plašāk, iekļaujot tajā šīs valsts profesionālās mūzikas kontekstu un institūcijas. Veiksmīga kultūras diplomātijas koncerta realizēšanā svarīgi gūt koncertaģentūru, festivālu, producentu atsaucību un sadarbību, jo, kā pierāda gadījuma analīzē apskatītie piemēri, bez šādu dalībnieku iesaistes koncerts nevar veiksmīgi noritēt. Tas kā vispārīgs apbalvojums izskan arī Latvijas prezidentūras vadības izteikumos attiecībā uz pasākumiem ārvalstīs: „Lai nebūtu tā, ka mēs visu sponsorējam, bet arī ar interesi nāktu vietējā publika”²⁶⁰, taču praksē to realizēt, kā apskatīts šajā nodaļā, ir sarežģīti. Pirmkārt, valsts institūciju sadarbības iztrūkums vērojams ne tikai kopīgajā ārējās kultūrpolitikas laukā, bet arī kultūras programmas ietvaros. Piemēram, kā būtisku faktoru ārvalstu mediju sasniegšanas problemātikā Selga Laizāne min to, ka nav vienotas ārvalstu mediju datubāzes: „Tas, ko nevarējām izmantot, lai gan sākotnēji bija plānots - mūsu rīcībā ne Rīga 2014 (nodibinājums „Rīga 2014”), ne Latvijas institūts nenodeva kultūras žurnālistu datubāzi ar „Rīgas - Eiropas kultūras galvaspilsētas” apmeklējušo žurnālistu kontaktiem”. Līdz ar to Sekretariāts nevarēja uzrunāt tos žurnālistus, kuri jau reiz bija interesējušies par Latviju, taču arī minētās organizācijas neuzņēmas šo žurnālistu uzrunāšanu. Tomēr, izmantojot visdažādākās metodes, informācijas izplatīšana notika, un Selga Laizāne min: „neesmu pārliecināta par to, ka dažs labs žurnālists nesaņēma trīsreiz vienu un to pašu informāciju, bet tāda ir situācija, (..) ir visādi aspekti, kas bremsē kopīgā mērķa sasniegšanu. (..)Valstiski uz to skatoties, tas zināmā mērā ir sviests”.

Maģistra darba teorētiskajā daļā secinātais par kultūras diplomātijas un kultūras attiecību nošķirumu vedina domāt, ka uz ikvienu no Latvijas orķestru koncertiem Latvijas prezidentūras kultūras programmas ietvaros jāraugās no kultūras attiecību perspektīvas un gan koncertu plānošanā, gan realizācijā jāmeklē sateces punkti ar profesionālās mākslas nozari ārvalstīs. Gadījumos, kad koncerti tiek realizēti festivālu ietvaros vai sadarbībā ar mākslas nozares profesionāļiem, ir iespējams runāt par turpmāku sadarbību kultūras nozarē,

²⁵⁹ Putinceva, K. *Pirmspēdējā brīža opera*. Diena. 2015, 13. maijs, 5.lpp.

²⁶⁰ Turpat, 5.lpp.

taču reprezentatīvu koncertu gadījumos šie ieguvumi, raugoties no kolektīvu vadības paustajām atziņām, ir kritiski vērtējami, kā arī pēc būtības neatbilst kultūras diplomātijas uzdevumam.

Diemžēl jāsecina, ka, tā kā lielākoties Latvijas kultūra valstiskā līmenī ārpus Latvijas tiek reprezentēta vienīgi Eiropas Savienības iniciatīvu gadījumos, iespējas, ko sniedz šādi pasākumi, apraujas līdz ar to attiecīgo programmu beigām. „Tā kā Latvijas vēstniecībā Beļģijā trīs gadus pirms prezidentūras pusgada sākuma tika piesaistīts kultūras padomnieks – Vita Timermane-Moora, vēstniecībā strādāja cilvēks, kura primārais uzdevums bija veidot kultūras programmu ciešā sadarbībā ar LPESP Sekretariāta publiskās diplomātijas programmas vadītāju Selgu Laizāni un dažādiem Beļģijas sadarbības partneriem, taču programmai noslēdzoties, šī pozīcija, visticamāk, tiks slēgta”, tā izsakās vēstniecības Briselē darbiniece Rūta Skujiņa. „Ilgtērmiņa ieguvumi iespējami tikai tad, ja turpinās darbs, ja tiek saglabāta kultūras padomnieka pozīcija Beļģijā, citādi ir iegūti kontakti un iestrādnes, taču turpmāk nebūs ne finansiālas, ne cilvēkresursu iespējas”²⁶¹. Rūta Skujiņa, izvērtējot Briselē šajā pusgadā notiekošo, uzsver, ka ir nepieciešams kāds, kas turpina „tirgot” Latvijas kultūru ārpusē, lai kultūras diplomātijas process turpinātos un līdz ar to arī būtu vērojams ilgtermiņa efekts.

3) Par to, ka kultūras diplomātijas koncerti, pēc Sintijas Šnaideres kritērijiem, „sniedz patiku, veicina informācijas apriti un stiprina draudzīgas saites”, liecina koncertu vispārīgais emocionālais fons un kopīgais noskaņojums, kas atšķiras katrā valstī. Pēc „Sinfonietta Rīga” piemēriem, Timurs Tomsons secina, ka ļoti atšķiras diplomātiskie koncerti Rietumeiropā un valstīs uz Austrumiem no Latvijas robežas. „Vācijā neviens mūs negaida, esam vieni no daudziem, taču pēcpadomju republikās uz mums skatījās kā uz veiksminiekiem, kā no tiem, kas tikuši pāri daudzām lietām un šobrīd pieder Eiropai. Cilvēki ir tik pateicīgi, ka var dzirdēt šādas kvalitātes mūziku un šādu repertuāru, kādu nav iespējas citur dzirdēt”. Jāprecizē, ka „Sinfonietta Rīga” un Latvijas Radio koris sniedza koncertus Ukrainas galvaspilsētā Kijevā un Baltkrievijas galvaspilsētā Minskā, abās koncertvietās atskaņojot „Mātes Terēzes lūgšanu” – koncertprogrammu ar sakrāli iedvesmotu mūziku. Arī Indra Lūkina uzsver mentalitātes atšķirības, kuras jāņem vērā, plānojot koncertus. „Svarīgi ir tā, ka pareizā programma ir pareizajā vietā”. Selga Laizāne: „Bijusī PSRS teritorija ir tā, kur mūs zina, atceras un gaida. Tāpat arī Krievijā. Ielauzties

²⁶¹ Freimane, Baiba. *Intervija ar Rūtu Skujiņu*, 2015, 2. maijs. Intervijas transkripts B. Freimanes personīgajā arhīvā.

kultūras programmas veidotāji norāda, ka stratēģiskas un valstiski plānotas ārējās kultūrpolitikas neesamība veicina apgrūtinātu programmas realizēšanu: „Visur modeļi atšķiras, piemēram, Dānijai un Polijai ir pieredzes bagāti kultūras institūti, kas veica šo darbu arī prezidentūras laikā, bet mums Latvijā diemžēl nav izveidota sistemātiska pieeja regulāram kultūras eksportam, līdz ar to prezidentūras ietvaros tika veidota īpaša programma”²⁶⁴. Uzdevums ne tikai veidot programmu, bet arī īsā laikā izvērst tās kapacitāti vienlaikus daudzās kultūras nozarēs ir teju nepaveicams, jo ne velti lielie kultūras institūti stiprina attiecības ar dažādiem kultūras sektoriem vietējā valstī ilgtermiņā.

Vita Matīss ieskicē arī plašāku problemātiku par kultūras diplomātijas nozīmi kopīgajos diplomātijas procesos: „Uzskatu, ka kultūras diplomātijai vai kultūrai jābūt ļoti nošķirtai no publiskās vai informatīvās funkcijas. Mūsdienās šis jautājums ir vēl svarīgāks(..) Birokrāti spriež teorētiski, neviens nav ar šiem [kultūras] jautājumiem darbojies. Klasiskās mūzikas pasaulē, to, ka zāles aizņemtas trīs četrus gadus uz priekšu, tā ir vispārzināma informācija”.

Secinot par šajā nodaļā apskatīto, var apgalvot, ka orķestru, gan simfonisko, gan kamerorķestru koncertu loma kopīgajā kultūras programmā ir būtiska ne tikai proporcijas, bet arī nozīmes dēļ – koncerti ļauj demonstrēt valsts kultūras sasniegumus profesionālajā mākslā. Atsaucoties uz darba teorētisko daļu, secināms, ka šāda veida programma realizē vienkāršāko kultūras diplomātijas līmeni - reprezentāciju.

Tas, ka valsts plānota un īstenota kultūras programma uzrāda virkni izaicinājumu saskarē ar profesionālās mākslas vidi un tās nosacījumiem, apstiprina teorētiskajā daļā izvirzīto apgalvojumu, ka „kultūras diplomācija prezentē un pārstāv ar mērķi ieinteresēt, taču tā ir vienvirziena komunikācija”. Saskaņā ar profesionālo mūzikas vidi nepieciešama savstarpēja vērtību apmaiņa un abpusējas attiecības.

Kultūras programmā iesaistot orķestrus kā koncertorganizācijas, notika valsts pārvaldes funkciju deleģēšana, taču jāsecina, ka tas šāda veida darbība Latvijas iekšējos apstākļos problēmas nesagādātu, taču, sadarbojoties ar ārvalstu partneriem, nepieciešama plašāka tīkla izveide un administrēšana, kuru varētu uzticēt valsts kultūras institūtam vai līdzvērtīgai organizācijai.

Lai arī 2015. gada jūnijā, kad programma noslēgsies, to, atbilstoši sekretariāta izvirzītajiem kritērijiem, varēs atzīt par veiksmīgu, jo realizēta virkne koncertu un apjomīgu kultūras pasākumu ārvalstīs, nepieciešama turpmāka pētniecība un izvērtēšana, lai padziļināti analizētu šajā darbā skatīto problemātiku, kā arī veiktu jaunus izvērtējumus,

²⁶⁴ Putinceva, K. *Pirmspēdējā brīža opera*. Diena. 2015, 13. maijs, 5.lpp.

analizējot daudzveidīgus avotus programmas plānošanas un īstenošanas aspektus - finanšu informāciju, menedžmenta principus u.c. Veiksmīgas pēctecības gadījumā iespējams šādu izvērtējumu var izmantot plašākai Latvijas ārējās kultūrpolitikas izstrādei un īstenošanai, kā arī turpmāku kultūras diplomātijas pasākumu plānošanā un īstenošanā.

NOSLĒGUMS

Maģistra darba gaitā apkopots un analizēts teorētisks materiāls par orķestri kultūras diplomātijā un empīriskajā analīze skatīts Latvijas gadījums, analizējot valsts orķestru iesaisti kultūras diplomātijā.

Izdarītie secinājumi apstiprina apgalvojumu, ka kultūras diplomātija plaši analizēta teorētiski, tomēr trūkst praktiskas pieredzes izklāsta kultūras diplomātijas īstenošanā un pavisam aktuāls iztrūkums vērojams attiecībā uz kultūras diplomātijas efektivitātes un izvērtējuma aspektiem. Tādēļ analīzei izvēlētais skatupunkts – orķestra koncerti kultūras programmā - ļāva analizēt kultūras diplomātijas praktisko piemēru.

Darba izstrādes gaitā secināts, ka pētīt orķestri kā atsevišķu mākslas nozares organizāciju ir pietiekami sarežģīts uzdevums, jo jāņem vērā gan mākslinieciskie, gan teorētiskie, institucionālie, gan mūzikas menedžmenta aspekti. Tomēr daļēji izdevās analizēt orķestri diplomātiskā perspektīvā, aprakstos tā iesaistes kultūras diplomātijā specifiku.

Sākotnēji izraudzītais darba fokuss – orķestra koncerti kultūras diplomātijā - ieguva plašu izvērsumu, pieskaroties gan diplomātijas, gan muzikoloģijas, socioloģijas u.c. disciplīnām, kā arī kultūras un mūzikas menedžmenta praksei, tādējādi nebija vienkārši izdarīt skaidrus un konkrētus secinājumus. Darba norisi apgrūtināja savstarpēji līdzīgu jēdzienu nošķīrums („kultūras diplomātija” un ar to saistītie jēdzieni), kā arī daudzie ļoti plašie un neviennozīmīgi definējamie jēdzieni (piem., „klasiskā mūzika”) un to atšķirīgais lietojums gan daudzveidīgajos teorētiskajos materiālos, gan nozares organizācijās un dokumentos un, visbeidzot, praksē.

Tā kā tika secināts, ka Latvija savu kultūras diplomātijas potenciālu visbiežāk realizē, reaģējot uz Eiropas Savienības uzstādījumiem un citiem ārējiem stimuliem, maģistra darbā izmantota aktuāla iespēja gadījuma analīzē skatīt Latvijas valsts orķestru iesaisti Latvijas prezidentūras kultūras programmā, un gadījuma analīze izvērās par saistošu materiālu kultūras diplomātijas problemātikas pētīšanā. Izvēlētais piemērs ļāva „kultūras diplomātijas” teorētisko konceptu analizēt apjomīga kultūras diplomātijas pasākuma norises brīdī, apliecinot arī maģistra tēmas aktualitāti.

Kopumā, veicot darba empīriskās daļas pētījumu par Latvijas prezidentūras kultūras programmu un aptaujājot orķestru vadību un mūzikas nozares pārstāvjus, tika uzklauti tik kritiski izteikumi kā „pilnīgā ačgārna darbība”, „vējā izmesta nauda”, tomēr norobežojoties no emocionāliem un vispārīgiem apgalvojumiem, tika ņemti vērā tikai konstruktīvi komentāri, kas norāda uz kopīgo plānošanas un īstenošanas problemātiku. Jau teorētiskajā

literatūrā attiecībā uz valsts ārējo kultūrpolitiku un kultūras diplomātiju parādās iezīmes par to, ka Ārlietu ministrija nav piemērotākais resors kultūras diplomātijas īstenošanai, un pētnieciskajā gaitā tas lielā mērā pierādījās.

Gadījuma analīzes ietvaros netika apskatīta koncertu kā kultūras produkta kvalitāte, tāpat arī ierobežotā apjoma un darba virzības dēļ netika analizēta finanšu plūsma, kas, skatot tēmu menedžmenta perspektīvā, uzrādītu jaunus aspektus un rosinātu jaunus jautājumus. Neapšaubāmi, Latvijas prezidentūras kultūras programmas padziļināta analīze, it īpaši ar zināmu laika distanci, sniegtu plašāku skatījumu uz kultūras diplomātijas problemātiku, tomēr arī šajā izpētes posmā izdarītie secinājumi atzīstami par vērtīgiem.

Pētījumā iztirzāto tēmu būtu vērtīgi izvērst starptautiskā mūzikas menedžmenta kontekstā, analizējot LPESP kultūras programmas īstenošanu un efektivitāti. Jaunu perspektīvu uz šo pētniecisko tēmu atklātu empīriskā socioloģiska izpēte koncertu norises vietās ārvalstīs, kā arī dažādu koncertu organizēšanā iesaistīto pušu kartēšana un menedžmenta procesa analīze. Par īpašu būtisku mūzikas diplomātijas efektivitātes pētniecībā atzīstama koncerta publicitāte ārvalstu medijos gan pirms, gan pēc koncerta norises, uzmanību pievēršot tieši mūzikas nozares medijiem.

Empīriskajā daļā veikto pētījumu, iespējams, papildinātu arī Kultūras ministrijas pārstāvju komentārs, kā arī Ārlietu ministrijas komentārs par kultūras programmas veidošanu, īstenošanu un izvērtējumu. Tomēr par sekmīgu var atzīt to, ka, neskatoties uz noslogotību, intervijai piekrita kultūras programmas vadītāja Selga Laizāne, kā arī orķestru pārstāvji.

Nākotnē izvēršot šo tēmu, iespējams pētīt, kā, attīstot augsta līmeņa kultūras sasniegumus Latvijā, tos iespējams efektīvi izmantot kultūras diplomātijā, kā arī paplašināt pētījumu par Latvijai piemērotiem kultūras diplomātijas realizēšanas mehānismiem.

Vērtējot maģistra darba mērķa sasniegšanai uzstādīto uzdevumu sasniegšanu - tie sasniegti daļēji, jo netika detalizēti izpētīta orķestra loma kultūras diplomātijā, bet gan pati kultūras diplomātijas prakse caur orķestru koncertu pieredzi tajā. No šādas perspektīvas analīze bija sekmīga, jo izdevās apskatīt dažādus kultūras diplomātijas īstenošanas aspektus gan teorētiski, gan praktiski.

TĒZES

Teorētiskās daļas secinājumi

1) Diplomātija ir būtisks instruments miermīlīgu attiecību uzturēšanai ar citām valstīm, un tās pamata funkcijas ir reprezentācija un komunikācija. 20. gadsimtā arvien biežāk valstu valdības savu ārpolitisko mērķu īstenošanai vērsās pie kultūras, lai ar tās līdzekļiem radītu atbalstu ārējai politikai, kā rezultātā šis process ieguva apzīmējumu „kultūras diplomātija”. Lai realizētu veiksmīgu kultūras diplomātiju, tai jāpilda virkne dažādu nosacījumu gan tās plānošanā, gan īstenošanā.

2) Diplomātijai un mūzikai ir gadsimtiem ilga kopīga vēsture un savstarpēja saikne, taču kā apzināts kultūras diplomātijas līdzeklis mūzika arvien biežāka tikusi izmantota starpvalstu attiecībās līdz ar Aukstā kara sākumu, ko visspilgtāk ilustrē ASV piemērs, īstenojot džeza mūzikas koncertus un vērienīgas simfonisko orķestru tūres ārvalstīs.

3) Orķestra attīstība veidojusies ciešā politiskās varas paspārnē, jo tas ir liela izmēra instrumentāls ansamblis, kas prasa atbilstošu finansējumu, tādēļ arī vēsturiski tas saistīts ar varas spēka un ietekmes reprezentāciju. Diplomātijas kontekstā var nošķirt orķestra pārstāvniecības un komunikācijas funkcijas. Vistiešāk orķestra dalība diplomātijā saistāma ar klasisko mūziku kā universālu komunikācijas līdzekli un klasiskās mūzikas auditoriju kā šauru un nereti būtisku sabiedrības daļu, ko veido ietekmīgi sabiedrības pārstāvji, kuri var būt svarīga mērķauditorija kultūras diplomātijā.

4) Mazām valstīm ar ierobežotu budžetu kultūras diplomātijas pasākumiem būtu jāvelta īpaša uzmanība svarīgās auditorijas sasniegšanai ārvalstīs, un klasiskās mūzikas koncerts orķestra izpildījumā ir veids, kā uzrunāt un dod iespēju satikties politiskās varas elitei, ierēdņiem, ietekmīgiem un valstij svarīgiem indivīdiem.

5) Lai gan kultūras diplomātija tiek atzīta par vērtīgu rīku valstu valdību rokās, tā nevar tikt veiksmīgi realizēta ārpus uzņemošās valsts kultūras vai mākslas nozares norisēm, jo, lai sasniegtu interesentu auditoriju ārvalstīs, nepieciešama kultūras pasākuma integrēšana vietējā vidē. Šāds nosacījums ir spēkā pat tad, ja tiek uzstādīts tikai reprezentatīvs mērķis parādīt kultūras vērtības. Ne tikai koncertu organizēšanas menedžments, bet arī mārketinga un auditorijas piesaistes uzdevumi jārealizē ciešā sadarbībā ar nozares pārstāvjiem ārvalstīs. Politisks koncerts ārpus mūzikas dzīves var pildīt reprezentatīvu funkciju, bet ne vienmēr tas saņem atgriezenisku saiti vietējā sabiedrībā.

6) Jo augstāks profesionālais un mākslinieciskais līmenis ir valsts kolektīviem, jo būtiskāki un vērtīgāki var būt kultūras diplomātijas ieguvumi, un, tā kā orķestru

mākslinieciskajā izaugsmē nozīme ir regulārai sadarbībai starptautiskā līmenī, kultūras diplomātiju nevar skatīt atrauti no „kultūras attiecību” jēdziena valsts atbalstu kultūrai valsts iekšienē. Kultūras attiecību uzdevums ir, pirmkārt, sekmēt māksliniecisko mērķu realizāciju, tomēr ilgtermiņā tas var kalpot kā būtisks atbalsta punkts kultūras diplomātijas īstenošanai, tāpēc šos jēdzienus nevar skatīt atrauti vienu no otra.

7) „Kultūras diplomātijas” jēdziena interpretācijas ir plašas; tāpat arī kultūras diplomātijas realizēšanas modeļi katrā valstī atšķiras, taču Latvija vēl nav atradusi savu šī jēdziena interpretāciju ne politikas plānošanas, ne īstenošanas līmenī, tādēļ ārpus atsevišķiem kultūras diplomātijas piemēriem, pastāv zināmā līmenī plānota ārējā kultūrpolitika, kuras īstenošana mūzikas nozarē lielākoties deleģēta koncertorganizācijām, tostarp orķestriem.

8) Tiek uzskatīts, ka valstu valdībām nevajadzētu kļūt par vienīgajiem kultūras diplomātijas īstenošanai, tomēr kopumā kultūras diplomātijas efektivitāte slēpjas valsts atbalstā un stratēģijā, gan politikas plānošanas, gan finanšu plūsmas ziņā. Tajā pašā laikā, kultūras diplomātijas īstenošana pasaules praksē arvien vairāk attālinās no valsts institūcijām, un ārlietu ministrija nereti norādīta kā nepiemērots resors tiešajai kultūras diplomātijai.

Empīriskās daļas secinājumi

9) Kultūras pārstāvniecībai ārvalstīs trūkst stratēģiski un pārdomāti veidota mehānisma, kurā aktīvi iesaistītos nozares profesionāļi, valsts iestādes un kultūras institūcijas, un tas atsaucas uz atsevišķiem kultūras diplomātijas pasākumiem, sarežģījot un sadārdzinot to īstenošanu. Pieredzes un izpratnes trūkums attiecībā uz apjomīgu kultūras pasākumu realizāciju ārvalstīs apgrūtināta programmas īstenošanu, līdz ar to veicina tikai daļēju kultūras diplomātijas kritēriju izpildi, pat, ja kultūras programmas mērķis – reprezentēt Latvijas kultūru ārvalstīs – ir sasniegts.

10) Darba empīriskais pētījums norāda uz problemātiku Ārlietu ministrijas veiktajā kultūras diplomātijā, kas būtu uzlabojums, aktīvāk iesaistot nozares profesionāļus programmas plānošanā un īstenošanā, kā arī, ņemot vērā mūzikas nozares specifiku programmas plānošanā un budžeta piešķiršanā.

12) Taču par vēl īpaši būtiskāku faktoru, gan pēc darbā veiktā orķestru iesaistes kultūras diplomātijā teorētiskās, gan praktiskās analīzes, atzīstama uzņemošās valsts intereses apmierināšana, šajā gadījumā - piedāvājuma modelēšana atbilstoši konkrētās nozares prasībām, specifikai un interesei, līdzsvarojot Latvijas kultūras piedāvājumu ar ārvalsts pieprasījumu. Turklāt, vēlams no jauna definēt vērtības, kuras Latvija piedāvā

ārvalstīs, jo ne vienmēr vietējais Latvijas „lepnums” vai „izcilība” pārsteigs klausītājus ārvalstīs.

13) LPESP kultūras programma kopumā jāuztver kā apjomīgs valsts ieguldījums kultūras popularizēšanā un parādīšanā ārpus Latvijas, tāpēc šāda veida iespējas būtu jārealizē maksimāli plānveidīgi, apzināti, mērķtiecīgi un efektīvi. LPESP sekretariātam uzticētais uzdevums ne tikai plānot un īstenot kultūras programmu, bet arī īsā laikā realizēt plaša profila kultūras pasākumus daudzās valstīs vienlaicīgi ir teju nepaveicams, ko apliecina Eiropas valstu kultūras institūtu pieredze stiprināt attiecības ar dažādiem kultūras sektoriem vietējā valstī ilgtermiņā.

14) Darba noslēgumā secināms, ka Latvijas kultūras diplomātijas potenciāls, pirmkārt, meklējams atsevišķo kolektīvu augstvērtīgā sniegumā un pasaules līmeņa konkurētspējā, jo, pat veidojot institucionālu kultūras diplomātijas mehānismu, kultūras produktam jābūt pieprasītam, profesionālam un, vēlams, atpazīstamam.

LITERATŪRA UN AVOTI

1. Ahrendt, Rebekah, Mark Ferraguto, Damien Mahiet. *Music and Diplomacy from the Early Modern Era to the Present*. London: Palgrave Macmillan, 2014.
2. Arnholt, Simon. *Competitive Identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions*. New York: Palgrave Macmillan, 2007.
3. Arndt, Richard T. *The First Resort of Kings. American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century*. Washington: Potomac Books, 2006.
4. Bennet T. *Culture, Class, Distinction*. London: Routledge, 2009.
5. Bekker, Paul. *Die Sinfonie von Beethoven bis Mahler*. Schuster & Loeffler, 1918.
6. Berridge, G.R, James Alan. *A Dictionary of Diplomacy*. London: Palgrave Macmillan, 2003
7. Bleiker, Roland. *Things we hear but cannot see: musical explorations of international politics. Resounding international relations: on music, politics and Culture*. New York: Palgrave Macmillan, 2005.
8. Broyles, Michael. *Music of the Highest Class. Elitism and Populism in Antebellum Boston. 1877-1900*. Yale: Yale University Press, 1992.
9. Bourdieu, Pierre. *Distinction: A critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge, 1984.
10. Carroll, Mark. *Music and Ideology in Cold War Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
11. Davenport, Lisa E. *Jazz diplomacy: Promoting America in the cold war era*. Mississippi: Univesrity Press of Mississippi, 2010.
12. Fulcher, F. Jane. *The Oxford Handbook of New Cultural History of Music*. Oxford: Oxford University Press, 2011.
13. Franklin Marianne. *Resounding International Relations on Music, Culture, Politics*. New York: Palgrave Macmillan, 2005.
14. Fosler-Lussier, Danielle. *Music Divided: Bartok's Legacy in Cold War Culture*. California: University of California Press, 2007.

15. Gienow-Hecht, Jessica. *Sound Diplomacy: Music and Emotions in Transatlantic Relations, 1850-1920*. Chicago: University of Chicago Press, 2009.
16. Griffiths, M. *Encyclopedia of International Relations and Global Politics*. London: Routledge, 2005.
17. Hamilton K., Richard Langhorne. *The Practice of Diplomacy*. New York: Routledge, 2011.
18. Holoman, D. Kern. *Orchestra: A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press, 1998.
19. Kennedy, Joyce Bourne. *The concise Oxford dictionary of music*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
20. Kremer, Lawrence. *Interpreting music*. Berkeley: University of California press, 2011.
21. Kramer, Lawrence. *Why Classical Music still Matters*. Berkeley: University of California Press, 2007.
22. Kremer, Lawrence. *Interpreting music*. Berkeley: University of California press, 2011.
23. Lawson, Colin, ed. *The Cambridge companion to the orchestra*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
24. Mitchell, John M. *International Cultural Relations*. London and Boston: Allen & Unwin, 1986.
25. Melissen, Jan (ed.). *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations. Studies in Diplomacy and International Relations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007.
26. Nye, Joseph S. *The Future of Power*. New York: Public Affairs, 2011.
27. Nye, Joseph S. *Soft Power. The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs, 2004.
28. Spitzer, John, Neal Zaslaw. *The birth of the orchestra: History of an institution, 1650-1815*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
29. Sadie, Stanley, ed. *The new Grove dictionary of music and musicians*. Vol. 1084. New York: Macmillan, 2001.
30. Schneider, Cynthia P. *Diplomacy that works: Best practices in cultural diplomacy*. Boston: Center for arts and culture, 2003.

31. Ed. by Snow Nancy, Taylor Philip M, *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York and London: Routledge, 2009,
32. Tarasti, Eero. *Semiotics of Classical Music: How Mozart, Brahms and Wagner Talk to Us*. Berlin: Mouton de Gruyter, 2012.
33. Thompson, F. William. *Music in the Social and Behavioral Sciences*. California: SAGE Publications, 2014.
34. Putman, R. *Bowling alone: The Collapse and Revival of American community*. New York: Simon and Schuster. 2000.
35. Wiebe, Heather. *Britten's Unquiet Past: Sound and Memory in Postwar Reconstruction*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.

Pētījumi

36. Cull, J. Nicholas. *Public Diplomacy Before Gullion: The Evolution of a Phrase*. P. 19. Pieejams: <http://media.leeds.ac.uk/papers/pmt/exhibits/2652/gullion.pdf> [skatīts: 2015, 2. aprīlī]
37. Bound Kirsten, Briggs Rachel, Holden John, Jones Samuel. *Cultur is a Central Component of International Relations. It's Time to Unlock Its Full Potential*. London: Demos Magdalen House, 2007. P.15.
38. Jordan, Paul. *The Modern Fairy Tale: Nation Branding, National Identity and the Eurovision Song Contest in Estonia*. Tartu: University of Tartu Press, 2014.
39. Lenczowski, John. *Cultural Diplomacy, Political Influence and Integrated Strategy. Public Diplomacy, Counterpropaganda and Political Warfare*. Washington: The Institute of World Politics Press, 2008.
40. Klāsons, Gints; pētījuma darba grupa. *Latvijas iedzīvotāju kultūras patēriņš un līdzdalība kultūras aktivitātēs 2007-2014 : pētījumu dati un statistika*. Rīga : Culturelab, 2014. 2.lpp.
41. Kudors, Andris (red.). *Krievijas publiskā diplomātija Latvijā: mediji un nevalstiskais sektors*. Rīga: Austrumeiropas politikas pētījumu centrs: Latvijas Universitāte, 2014.
42. *Kultūras patēriņš. Ziņojums par socioloģiskās aptaujas rezultātiem*. Rīga: SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”, 2007. 6.lpp. Pieejams: http://www.km.gov.lv/lv/doc/ES/politika/petijumi/Kulturas_paterins_Latvija.doc. Skatīts [2015, 13.maijā]

43. Simon, Mark. *A Comparative Study of the Cultural Diplomacy of Canada, New Zealand and India*. Netherlands Institute of International Relations „Clingendael”, 2008.
44. Simon, Mark. *A Greater Role for Cultural Diplomacy. Discussion papers in Diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations „Clingendael”, 2009.
45. Tompkins, David. *Composing the Party Line. Music and politics in Early Cold War Poland and East Germany*. Indiana: Purdue University Press, 2013.
46. Schneider, Cynthia P. *Diplomacy that works: Best practices in cultural diplomacy*. New York: Center for arts and culture, 2003.
47. Solter, A. Arpad. *The Renaissance of Soft Power. Rediscovering Cultural Diplomacy in Transatlantic Perspective*, 2008. Pieejams:
http://www.culturaldiplomacy.org/canadameetsgermany/content/articles/program-archive/2008/Renaissance_of_Soft_Power.pdf [skatīts 2015, 5. martā]

Publikācijas rakstu krājumā vai žurnālā

48. Ansari, Emily Abrams. Shaping the Policies of Cold War Musical Diplomacy: An Epistemic Community of American Composers. *Diplomatic History*. Vol. 36. No. 1, 2012. Pp. 41-52.
49. Attali, Jacques. Noise. The political economy of Music. *Theory and History of Literature*. Volume 16, 2009. Pp. 3- 171.
50. Appelrouth, Scott. Cultural Sociology and the Meaning of Music. *Illuminating Social Life: Classical and Contemporary Theory Revisited*. London: Sage publications, 2012.
51. Appelrouth, Scott. Symbolic Boundaries and the Meaning of Early Jazz Poetics. *Journal of Empirical Research on Literature, the Media, and the Arts*. No. 31, 2003. Pp.117-131.
52. Balanger, Louis. Redefining Cultural diplomacy: Cultural security and Foreign Policy in Canada. *Political Psychology*. Nr. 20, 1999. Pp. 650-679.
53. Benedikte, Brincker. The Role of Classical Music in the Construction of Nationalism: A Cross-National Perspective. *Nations and Nationalism*. Vol. 20. No. 4, 2014. Pp. 664–682.
54. Bleiker, Roland. Art after 9/11. *Alternatives*. No. 31, 2006. Pp. 77 - 99.

55. Bolstein, Leon. Why Music Matters? *The Brilliant Art of Peace. Lectures of Kofi Annan*. Washington: USIP Press books, 2013. Pp. 24 -35.
56. Cathart, Adam. North Korean Hip hop? Reflections of musical diplomacy and the DPRK. *Acta Koreana*, Vol.12. No.2, 2009. P. 1 -19.
57. Crawford, G. *An Orchestral Audience: Classical Music and Continued Patterns of Distinction. Cultural Sociology*. Vol. 8(4). 2014.
58. Fosler – Lussier, Danielle. Music Pushed, Music Pulled: Cultural Diplomacy, Globalization and Imperialism. *Diplomatic History*. Volume 36. no. 1, 2012. Pp. 53 – 64.
59. Gienow–Hecht Jassica. *The World Is Ready To Listen: Symphony Orchestras and the Global Performance of America*. *Diplomatic History*. Vol.36, No.1, 2012. Pp. 17-28.
60. Higham, Robin. The World Needs More Canada. Canada Needs More Canada, in Jean-Paul Baillargeon (ed). *The Handing Down of Culture, Smaller Societies, and Globalization* . Ontario: Grubstreet Editions, 2001. P. 134-142.
61. Higham, Robin. The World Needs More Canada. Canada Needs More Canada. *The Handing Down of Culture, Smaller Societies, and Globalization* (2002): 134-142.
62. Hirsch, Lily E. *Weaponizing classical music: Crime prevention and symbolic power in the age of repetition*. *Journal of Popular Music Studies* 19.4, 2007. 342-358.
63. Langenkamp, Harm. (Dis)Connecting Cultures, Creating Dreamworlds. Musical „East-West” Diplomacy in the Cold War and War on Terror. Divided Dreamworlds? The Cultural Cold War in East and West. (Edited by Peter Romijn). Amsterdam: Amsterdam University Press, 2012. pp. 217 – 235.
64. Pwono, Damien M. Fostering a cultural diplomacy policy dialogue: The quest for stewardship and cooperative engagement. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*. Vol. 39. No.4, 2009. Pp. 297 – 304.
65. Rosenberg, Jonathan. *America on the World Stage: Music and Twentieth-century U.S. Foreign relations. Diplomatic History*. Volume 36. no. 1, 2012. P. 65 – 69.
66. Small, Christopher. Performance as ritual: Sketch for an enquiry into the true nature of a symphony concert. *The Sociological Review*. No. 34, 1986. p. 6- 32.
67. Statler, Kathryn C. The Sound of Musical Diplomacy. *Diplomatic History*. Volume 36. no. 1, 2012. Pp. 71 -75.

68. O'Sullivan T. All together now: A classical music audience as a consuming community. *Consumption, Markets and Culture*. 12(3), 2009. P.218.
69. Vītols, J. *Pārskats par tagadnes latviešu mūzikas literatūru*. Druva, 1912. 7. izdevums, 5.lpp.

Bakalaura, maģistra un promocijas darbi

70. Einbinder, Mary. *Cultural Diplomacy: Harmonizing International Relations through Music*. Master of Arts Thesis. New York: Gallatin School of Individualized Studies New York University, 2013.
71. Jones, Joseph. *Hegemonic rhythms: The role of hip-hop music in 21th Century American Public diplomacy*. Dissertation. Atlanta: Clark Atlanta University, 2009.
72. Koivunen, Niina. *Leadership in Symphony Orchestras. Discursive and Aesthetic practices*. Academic dissertation. Tampere: University of Tampere, 2003. Pieejams: http://www.relational-constructionism.org/media/leadership_in_symphony_orchestras.pdf [skatīts 2015, 15. aprīlī]
73. Putniņa, Dace. *Kultūras diplomātija Latvijas ārpolitikā un valsts tēla veidošanā*. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Kultūras akadēmija, 2012.
74. Reingolde, Kristiāna. *Kultūras diplomātijas attīstības iespējas Latvijas publiskās diplomātijas kontekstā*. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Kultūras akadēmija, 2013.
75. Villanueva Rivas, Cesar. *Representing cultural diplomacy. Soft Power, Cosmopolitan Constructivism and Nation Branding in Sweden and Mexico*. Doctoral thesis. Stockholm: Växjö University press, 2007.
76. Želve, Kristīne. *Kultūras un kultūras personību zīmolu izmantošana valsts tēla veidošanā*. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Kultūras akadēmija, 2011.

Raksti interneta portālos

77. Adair, Marcia. *Cultural Exchange: The diplomatic view of classical music*. Los Angeles Times. Pieejams: <http://articles.latimes.com/2011/sep/18/entertainment/la-ca-cultural-exchange-20110918> [skatīts 2015, 5. maijā]
78. Bin, Sang Hun. *Correlation between Cultural Diplomacy and Cultural Exchange: in Cases of the British Council and the Korean Cultural Center*. P. 2. Pieejams: <http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2013-07->

iscd-uk/Bin Sang Hun, Cho Kyung Ryun, Na Hong Ju, Park Young Hee.pdf
[Skatīts 2015, 15. aprīlī]

79. Botstein, Leon. *The Unsung Success of Live Classical Music*. Pieejams:
<http://www.wsj.com/articles/SB122299103207600279> [skatīts 2015, 27. martā]
80. Gilbert, Alan. *Orchestras in the 21st Century - a new paradigm*. Pieejams:
<http://www.theguardian.com/music/2015/apr/15/alan-gilbert-orchestras-in-the-21st-century-a-new-paradigm>. [Skatīts 2015, 15. aprīlī]
81. Nye, Joseph. S. *Weilding Soft Power. Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Pieejams:
http://belfercenter.hks.harvard.edu/files/joe_nye_wielding_soft_power.pdf [Skatīts 2015, 15. martā]. P. 10.
82. Little, T. David. *Until the Next Revolution. The New York Times blog*.
http://opinionator.blogs.nytimes.com/2011/05/18/until-the-next-revolution/?_r=1
[skatīts 2015, 17. februārī]
83. Kirk, Donald. *Philharmonic's North Korea Visit is Diplomatic Triumph*. The New York Sun. 17. Dec. 2007. Pieejams: <http://www.nysun.com/new-york/philharmonics-north-korea-visit-is-diplomatic/67738/> [skatīts 2015, 15. martā]
84. *Nineteenth-Century Classical Music. The Metropolitan Museum of Art*.
http://www.metmuseum.org/toah/hd/amcm/hd_amcm.htm [skatīts 2015, 16. februārī]
85. Ross, Alex. *Women, gays and classical music*.
<http://www.newyorker.com/culture/culture-desk/women-gays-and-classical-music>
[skatīts 2015, 18. februārī]
86. Shah, Vikas. *The role of Music in Human Culture: interview with Moby and Hans Zimmer*. <http://thoughteconomies.blogspot.com/2013/03/the-role-of-music-in-human-culture.html> [skatīts 2015, 15. februārī]
87. Simon, Scott. *Interview: Daniel Barenboim and Edward Said Discuss Parallels Between Music and Culture*. Pieejams:
<http://www.npr.org/programs/wesat/transcripts/2002/dec/021228.simon2.html> [skatīts 2015, 16. februārī]
88. Timberg, Scott. *Classical Music as Crime Stopper*. Pieejams:
<http://www.freewmexican.com/artsfeatures/10701.html> [skatīts 2015, 15. martā]

89. Zuzāne, Elīna. *Diplomātija caur mākslu. Intervija ar Mariju Pekalu*.
http://www.arterritory.com/lv/tirgus/kolekcijas/2663diplomatijs_caur_makslu_intervija_ar_mariju_pekalu/ [skatīts 2015, 14. februārī]
90. *Young People's Concert: What Is Classical Music?* Leonard Bernstein homepage:
http://www.leonardbernstein.com/ypc_script_what_is_classical_music.htm [skatīts 2015, 26. martā]
91. Remere, Santa. *Pusotrs kultūras galvaspilsētas gads*. 2015, 25. martā. Pieejams:
http://satori.lv/raksts/8972/Santa_Remere/Pusotrs_kulturas_galvaspilsetas_gads [skatīts 2015, 29. aprīlī]
92. Rauhvargere, Līva. *Prezidentūras laikā – miljonus vērts kultūras eksports*. Pieejams:
<http://www.lsm.lv/lv/raksts/kulturpolitika/kultura/prezidenturas-laika--miljonus-verts-kulturas-eksports.a114377/> [skatīts 2015, 12. aprīlī]
93. Uģa Prauliņa „Lakstīgala” dāņu interpretācijā. Portāls TVNET. Pieejams:
http://www.tvnet.lv/muzika/klasika/406290-uga_praulina_lakstigala_danu_interpretacija [skatīts 2015, 6. martā]

Raksti laikrakstos (arī elektroniski publicēti)

94. Chaou, Oliver. *Violinist Gidon Kremer dedicates Hong Kong encore to suffering Ukraine*. South China Morning Post. Pieejams: <http://www.scmp.com/lifestyle/arts-culture/article/1764369/top-latvian-violinist-dedicates-hong-kong-encore-suffering> [skatīts 2015, 15. martā]
95. *Kamerorķestris „Kremerata Baltica” viesojas Austrālijā*. Austrālijas latvietis. Nr. 29. 2009.14. janvārī, 5.lpp.
96. Krauja, Vita. *Izcili mākslinieki, dārgas telpas, lieli tēriņi*. Latvijas Avīze. 2015, 24. februāris. Pieejams: http://news.lv/Latvijas_Avize/2015/02/24/izcili-makslinieki-dargas-telpas-lieli-terini [skatīts 2015, 13. martā]
97. Krauja, Vita. *Ziemeļblāzmas vilinājums. Saruna ar komponistu Ēriku Ešenvāldu*. 2015, 6. janvāris. Pieejams: <http://www.la.lv/ziemelblazmas-vilinajums/> [skatīts 2015, 26. aprīlī]
98. *Kultūras programmai Latvijas prezidentūras ES Padomē laikā – gandrīz miljons*. Pieejams: <http://m.la.lv/kulturas-programmai-latvijas-prezidenturas-es-padome-laika-gandriz-miljons/> [skatīts 2015, 27. martā]

- 99., „Prāta vētras” koncertā Maskavā 5000 fanu izveido Latvijas karogu. Pieejams: <http://www.kasjauns.lv/lv/zinas/134170/prata-vetras-koncerta-maskava-5000-fanu-izveido-latvijas-karogu-foto-video> [skatīts 2015, 11. martā]
100. Kleinhofa-Prūse, Sabīne. *Laikmetīgums, unikalitāte un izcilība - galvenās vērtības ES prezidentūras kultūras programmā*. Žurnāla IR portāls. Pieejams: <http://www.irir.lv/2014/11/11/laikmetigums-unikalitate-un-izciliba-galvenas-vertibas-es-prezidenturas-kulturas-programma> [skatīts 2015, 2. maijā]
101. *Kultūras programmai Latvijas prezidentūras ES Padomē laikā – gandrīz miljons*. Pieejams: <http://m.la.lv/kulturas-programmai-latvijas-prezidenturas-es-padome-laika-gandriz-miljons/> [skatīts 2015, 27. martā]
102. Lūsiņa, Inese. *Kultūras eksports Latvijas prezidēšanai*. www.diena.lv. Pieejams: <http://www.diena.lv/kd/kulturas-eksports-latvijas-prezidesanai-14083692> [skatīts 2015, 16. martā]
103. Lūsiņa, Inese. *Uz citadelēm!* www.diena.lv. 2015, 18. maijs. Pieejams: <http://www.diena.lv/kd/eksperti-blogeri/uz-citadelem-14098272> [skatīts 2015, 18. maijā]
104. Lūsiņa, I. Latvija – mūziķu zeme? *Diena*. 2010, 16. janvāris. 7.lpp.
105. Putinceva, K. *Pirmspēdējā brīža opera*. *Diena*. 2015, 13. maijs, 5.lpp.

Elektroniskie resursi

106. Latvijas Prezidentūra ES Padomē. www.eu2015.lv [skatīts 2015, 15. februārī]
107. Latvijas zīmols. Latvijas institūts. Pieejams: <http://www.li.lv/lv/zimolvediba> [skatīts 2015, 16. martā]
108. LR Kultūras ministrija. www.km.gov.lv [skatīts 2015, 16. februārī]
109. LR Ārlietu ministrija. www.am.gov.lv [skatīts 2015, 15. februārī]
110. LR Aizsardzības ministrija: Publiskā diplomātija. http://www.mod.gov.lv/lv/Ministrija/Sab_lidzdaliba/Publ_diplomatija.aspx [skat. 2015, 14. martā]
111. Britu padome www.britishcouncil.org [skatīts 2015, 10. februārī]
112. *Institute of Culture diplomacy* www.culturaldiplomacy.org [skatīts 2015, 1. martā]
113. LR KM. Sadarbība ar ārvalstīm, <http://www.km.gov.lv/lv/starpnozares/arvalstis.html>. [skatīts: 2015, 15. aprīlī]

114. Par uzņēmumu. Latvijas Koncerti. Pieejams: <http://www.latvijaskoncerti.lv/lv/lk>. [Skatīts 2015, 15. aprīlī]
115. Nozaru pamatinformācija: mūzika. LR KM. Pieejams: http://www.km.gov.lv/lv/nozares_info/muzika.html [skatīts 2015, 15. aprīlī]
116. *Elīna Garanča – Biography*. Deutsche Gramophone. Pieejams: <http://www.deutschegrammophon.com/en/artist/garanca/biography> [skatīts 2015, 20. februārī]
117. Par mums. Latvijas Mūzikas informācijas centrs. Pieejams: <http://www.lmic.lv/core.php?pageId=617#link1> [skatīts 2015, 20. aprīlī]
118. Latvijas Mūzikas attīstības biedrība/ Latvijas Mūzikas eksports. Pieejams: <http://musiclatvia.lv/lv/about#history> [skatīts 2015, 10. martā]
119. *Secretary-general underscores importance of music to humankind, at concert celebrating UN day and Switzerland's membership*. Pieejams: <http://www.un.org/press/en/2003/sgsm8964rev1.doc.htm> [skatīts 2015, 10. februārī].
120. *The Role of Music in Contemporary Cultural Diplomacy: Part I*. Pieejams: <http://www.vanderbilt.edu/travelfellowship/blogs/moreadith/> [skatīts 2015, 14. aprīlī]
121. "I, Culture, orchestra". About us. Pieejams: <http://www.orchestra.culture.pl/orchestra/about-us/> [skatīts 2015, 4. aprīlī]
122. LR Aizsardzības ministrija: *Publiskā diplomātija*. Pieejams: http://www.mod.gov.lv/lv/Ministrija/Sab_lidzdaliba/Publ_diplomatija.aspx [skatīts 2015, 14. martā]
123. LR Izglītības un Zinātnes ministrija. Aktualitātes. Pieejams: <http://www.izm.gov.lv/lv/aktualitates/572-27-28-aprili-riga-notiek-azijas-un-eiropas-izglitibas-ministru-sanaksme> [skatīts 2015, 15. maijā]
124. LPESP mājaslapa. Pieejams: <http://www.es2015.lv/lv/gatavosanas-prezidenturai/kulturas-programma> [Skatīts 2015, 1. aprīlī]

AVOTI

Normatīvie akti un dokumenti

125. LR Kultūras ministrija. *Nacionālā programma Kultūra 2000 – 2010*. Rīga: LR Kultūras ministrija. Pieejams: http://www.km.gov.lv/lv/dokumenti/planosanas_doc.html [skatīts 2015, 27.janvārī]

126. LR Kultūras ministrija. *Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014. – 2020.gadam „Radošā Latvija”*. Apstiprināts ar Ministru kabineta 2014. gada 29. jūlija rīkojumu Nr.401) Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4877> [skatīts 2015, 15.februārī]

127. LR Kultūras ministrija, *Lēmums par valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Latvijas Koncerti” 2014. gada pārskatu*. 2015. gada 21. aprīlī. Nr.5.1-3-11.

128. LR Kultūras ministrija, *Lēmums par valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Latvijas Koncerti” 2014. gada pārskatu*. 2015. gada 21. aprīlī. Nr.5.1-3-11. Pieejams „Latvijas Koncertu” arhīvā.

129. LR Kultūras ministrija. *Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014. – 2020.gadam „Radošā Latvija”*. Apstiprināts ar Ministru kabineta 2014. gada 29. jūlija rīkojumu Nr.401). 43.lpp. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4877> [skatīts 2015, 15.februārī]

130. LR Kultūras ministrija. *Lēmums par valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Latvijas Koncerti” 2014. gada pārskatu*. 2015. gada 21. aprīlī. Nr.5.1-3-11. Pieejams VSIA „Latvijas Koncerti” arhīvā.

131. LR Ministru Kabinets. *Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. - 2015. gadam. Nacionāla valsts*. Apstiprinātas ar LR MK rīkojumu Nr. 264 2006. gada 18. aprīlī. Pieejams: http://www.km.gov.lv/lv/dokumenti/planosanas_doc.html. [skatīts 2015, 30.janvārī]

132. LR Ministru kabinets. *Par valsts budžeta ilgtermiņa saistībām Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē kultūras programmas sagatavošanai un īstenošanai*. Apstiprināts ar Ministru kabineta rīkojumu Nr.108 2014.gada 12.martā. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=264953> [skatīts 2015, 16. martā]

133. Latvijas prezidentūras ES Padome sekretariāts. *Informatīvais ziņojums „Par gatavošanos Latvijas prezidentūrai ES Padomē 2015.gadā: rīcības plāna izpilde un turpmākie uzdevumi”*. 31.05.2012. Pieejams:

http://www.es2015.lv/images/amzino_310512_prezidentura_ricibas_plans.pdf [skatīts 2015, 28. martā]

134. Pielikums Nr.1 informatīvajam ziņojumam „*Par gatavošanos Latvijas prezidentūrai ES Padomē 2015.gadā: rīcības plāna izpilde un turpmākie uzdevumi*” 31.05.2012.

Pieejams: http://old.mfa.gov.lv/amp01_310512_prezidentura_ricibas_plans.pdf [skatīts 2015, 27. martā]

135. Ārējās ekonomiskās politikas koordinācijas padomes nolikums, Ministru kabineta noteikumi Nr.343, 2012.gada 15.maijā. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=248254> [skatīts 2015, 15. aprīlī]

136. *Valsts tēla un atpazīstamības stiprināšana*. Latvijas ārpolitikas pamatnostādnes 2006.-2010.gadam. Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/arpolitika/latvijas-arpolitikas-pamatnostadnes-2006-2010-gadam#4-7> Skatīts [2015, 4. maijā]

137. LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija. *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam*. 2010.gada jūnijs. http://baltadaba.lv/wp-content/uploads/2013/04/latvija2030_lv.pdf [Skatīts 2015, 5. maijā]

138. LR ĀM. Valsts tēla un atpazīstamības stiprināšana. Latvijas ārpolitikas pamatnostādnes 2006.-2010.gadam. Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/arpolitika/latvijas-arpolitikas-pamatnostadnes-2006-2010-gadam#4-7> [Skatīts 2015, 4. maijā]

139. Grozījumi ilgtermiņa politikas pamatnostādņēs "Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.-2015.gadam. Nacionāla valsts" apstiprināti ar Ministru kabineta rīkojumu Nr.765. Pieejams <http://likumi.lv/doc.php?id=184794> [Skatīts 2015, 4.maijā]

140. Vīnes konvencija par diplomātiskajiem sakariem. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/2> [skatīts 2015, 27. martā]

141. LR Ministru kabinets. *Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē sekretariāta nolikums*. MK noteikumi Nr.65. Izdoti saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 16.panta pirmo daļu. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=243228> [skatīts 2015, 3. martā]

142. Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē sekretariāta reglaments. Izdots saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 75. pantu. 7. lpp. Pieejams: <http://www.es2015.lv/images/dokumenti/reglaments.pdf> [skatīts 2015, 25. aprīlī]

143. Latvijas prezidentūras ES Padome sekretariāts. *Informatīvais ziņojums „Par gatavošanos Latvijas prezidentūrai ES Padomē 2015.gadā: rīcības plāna izpilde un*

turpmākie uzdevumi”. 31.05.2012. Pieejams:

http://www.es2015.lv/images/amzino_310512_prezidentura_ricibas_plans.pdf [skatīts 2015, 28. martā]

144. Pielikums Nr.1 informatīvajam ziņojumam „*Par gatavošanos Latvijas prezidentūrai*

145. *ES Padomē 2015.gadā: rīcības plāna izpilde un turpmākie uzdevumi*” 31.05.2012.

Pieejams: http://old.mfa.gov.lv/amp01_310512_prezidentura_ricibas_plans.pdf [skatīts 2015, 27. martā]

146. *Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē sekretariāta reglaments*. Izdots saksaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 75. pantu. 7. lpp. Pieejams:

<http://www.es2015.lv/images/dokumenti/reglaments.pdf> [skatīts 2015, 25. aprīlī]

147. LR Ministru kabinets. *Par valsts budžeta ilgtermiņa saistībām Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē kultūras programmas sagatavošanai un īstenošanai*.

Apstiprināts ar Ministru kabineta rīkojumu Nr.108 2014.gada 12.martā Pieejams:

<http://likumi.lv/doc.php?id=264953> [skatīts 2015, 16. martā]

148. Vīnes konvencija par diplomātiskajiem sakariem. Pieejams:

<http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/2> [skatīts 2015, 27. martā]

Līdzdarbības līgumi

149. Līdzdarbības līgums Nr.PREZ-SEKR/2014/252 starp LPESP sekretariātu un VISA „Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris”. 2014.gada 19.septembrī. Pieejams:

http://www.es2015.lv/images/dokumenti/lidzdarbibasligums_LNSO.pdf [Skatīts 2015, 13. aprīlī]

150. Līdzdarbības līgums Nr.PREZ-SEKR/2014/307 starp LPESP sekretariātu un VSIA „Latvijas Koncerti”. 2014.gada 13.oktobrī. Pieejams:

http://www.es2015.lv/images/dokumenti/lidzdarbibasligums_LK.pdf [skatīts 2015, 13. aprīlī]

151. Līdzdarbības līgums Nr. PREZ-SEKR/2014/330 starp LPESP sekretariātu un VSIA „Kremerata Baltica” 2014. gada 21.oktobrī. Pieejams:

http://www.es2015.lv/images/dokumenti/lidzdarbibasligums_KB.pdf [Skatīts 2015, 13. aprīlī]

152. Līdzdarbības līgums Nr. 5.1.-8.-10. Par atsevišķu valsts pārvaldes uzdevumu deleģēšanu kultūras jomā. Noslēgts 2014.gada 14. janvārī Rīgā. Pieejams:

http://www.km.gov.lv/lv/doc/ministrija/uzd_delegesana/Lidzd_Kremerata.pdf [Skatīts 2015, 4.martā]

153. Līdzdarbības līgums nr. 5.1-8-6. par atsevišķu valsts pārvaldes uzdevumu veikšanu mūzikas jomā starp LR KM un LMIC. Pieejams:

http://www.km.gov.lv/lv/doc/ministrija/uzd_delegesana/Lidzd.lig_LMIC_02.04.14.5.1-8-6.pdf [Skatīts 2015, 4. aprīlī]

154. Līdzdarbības līgums Nr.PREZ-SEKR/2014/252 starp LPESP sekretariātu un VISA „Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris”, 2014. gada 19. septembrī. Pieejams:

http://www.es2015.lv/images/dokumenti/lidzdarbibasligums_LNSO.pdf [Skatīts 2015, 1. maijā]

Brošūras, katalogi

155. Culture: A Key to Latvia. Rīga: The Latvian Institute, 2014. P.49. Pieejams:

<http://www.li.lv/upload/files/09012015/d9baa84cfb1f79b07ec6816468743bcb.pdf> [Skatīts 2015, 3. martā]

156. Public Diplomacy and Culture Programme Department of the Secretariat of the Latvian Presidency of the Council of the European Union. *Culture programme. Latvian Presidency of the Council of the European Union. January – June 2015*. Programme catalogue, 2015

157. *Preparatory Action. Culture in EU external relations*. P.32. Pieejams:

http://cultureinexternalrelations.eu/wp-content/uploads/2013/05/Engaging-The-World-Towards-Global-Cultural-Citizenship-eBook-1.5_13.06.2014.pdf [Skatīts 2015, 15. aprīlī]

Televīzijas raidījumi

158. LTV. 100g kultūras. *Diskusija. Kādu rezultātu sagaidām no prezidentūras kultūras programmas?* 2015, 5. marts. Pieejams:

<http://ltv.lsm.lv/lv/raksts/05.03.2015-diskusija-100g-kulturas.-kadu-rezultatu-sagaidam-no-prezidentur.id45166/> [Skatīts 2015, 5. martā].

Radio raidījumi

159. Raidījums „Jāzeps”. LR „Klasika”. 2014. gada 23. oktobris. Pieejams:

<http://klasika.lsm.lv/lv/raksts/jazeps/klasikas-definiicija-kordirigjentu-konkurss-un-kordirigjeshanas-.a44137/> Klausīts [2015, 15. aprīlī]

Daļēji strukturētās intervijas

160. Freimane, Baiba. *Intervija ar Timuru Tomsonu*. 2015, 29. aprīlis. Audioieraksts B. Freimanes personīgajā arhīvā.

161. Freimane, Baiba. *Intervija ar Rūtu Skujiņu*, 2015, 2. maijs. Intervijas transkripts B. Freimanes personīgajā arhīvā.

162. Freimane, Baiba. *Telefonintervija ar Ninu Eberli*. 2015, 4. maijs. Telefonintervijas ieraksts B. Freimanes arhīvā.

163. Freimane, Baiba. *Saruna ar Ingrīdu Zemzari*. 2015, 8. maijs. Audioieraksts autores arhīvā.

164. Freimane, Baiba. *Intervija ar Selgu Laizāni*. 2015, 2015, 12. maijs. Audioieraksts B. Freimanes arhīvā.

165. Freimane, Baiba. *Intervija ar Guntaru Ķirsi*. 2015, 7. maijs. Intervijas audioieraksts B. Freimanes arhīvā.

166. Freimane, Baiba. *Intervija ar Vitu Matīsu*. 2015, 9. maijs. Intervijas audioieraksts B. Freimanes arhīvā.

167. Freimane, B. *Intervija ar Indru Lūkinu*. 2015, 28. aprīlis. Intervijas audioieraksts B. Freimanes arhīvā.

Elektroniskā sarakste

168. Freimane, Baiba. *Sarakste ar LPESP projektu koordinatori Ritu Lūsi*. 2015, 28. aprīlis. Sarakste B. Freimanes arhīvā.

169. Freimane, Baiba. *Sarakste ar LPESP projektu koordinatori Ritu Lūsi*. 2015, 25. maijs. Sarakste B. Freimanes arhīvā.

170. Freimane, Baiba. *Sarakste ar Latvijas Institūta projektu koordinatoru Otto Tabūnu*. 2015, 28. aprīlī. Sarakste B. Freimanes arhīvā.

171. Freimane, Baiba. *Sarakste ar Liepājas Simfoniskā orķestra Finanšu piesaistes projektu vadītāju Lienu Dāvidu*. 2015, 8. maijs. Sarakste B. Freimanes arhīvā.

172. Freimane, B. *Sarakste ar Elīnu Kalnkārkli*. 2015, 20. maijs. Sarakste B. Freimanes arhīvā.

ABSTRACT

Master's Thesis.

Orchestra in the Cultural Diplomacy of Latvia. The Case of the Culture Programme of the Latvian Presidency of the Council of the European Union

The idea of the master thesis is based on the evolving concept of culture diplomacy as an important tool of foreign and cultural policy for strengthening the presence of the state on international stage. In order to reveal the problematics of cultural diplomacy in Latvia, a concrete musical organization –the institution of classical orchestra – was analyzed within the concept of Latvian culture diplomacy.

Thesis statement: As orchestra music concerts play an unique role in cultural diplomacy, it can be considered an important component of the Latvian culture diplomacy.

Research question: To research the diplomatic potential of an orchestra and to specify the role of orchestra and its characteristics in cultural diplomacy while analyzing the fulfilment of criteria of culture diplomacy.

The theoretical base of this research consists of inspecting the theory related to cultural diplomacy, culture relations, orchestra audience, and musicology.

At the first stage of empiric analysis it was found that regardless of the fact that that a strategic cultural diplomacy policy is absent within the state policy, a function similar to culture relations has been delegated to orchestras, but the only attempts to carry out cultural diplomacy can be noted in the frame of EU initiatives. Therefore the case study analysis of this research work consists of inspecting the participation of the four state orchestras in the cultural programme of the Latvian Presidency of the Council of the European Union, coming to a conclusion that the orchestra plays an important role of presenting Latvian culture abroad.

Key words: orchestra, classical music, cultural diplomacy, foreign policy, culture programme, audience

PIELIKUMI

PIELIKUMS NR.1. Pārskats par Latvijas valsts orķestru dalību Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē Kultūras un publiskās diplomātijas programmā 2015. gada I pusgadā

1. „Kremerata Baltica” un Gidons Krēmers			
Statuss: Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību „KREMERATA BALTICA” Dibināšanas gads: 1997 Mākslinieciskais vadītājs: Gidons Krēmers Izpilddirektors/administratīvais vadītājs: Ingrīda Zemzare			
	Norises vieta	Koncerta programma	Solisti, viesmākslinieki un diriģents
25.02.	Kultūras centrs „Bozar” Briselē (Beļģija)	Henriks Mikolajs Gureckis „Trīs skaņdarbi senā stilā” Johans Sebastians Bahs Koncerts divām vijolēm, stīgu orķestrim un klavesīnam Johans Sebastians Bahs Klavierkoncerts reminorā Johans Sebastians Bahs Klavierkoncerts faminorā Johans Sebastians Bahs Koncerts divām klavierēm dominorā Johans Sebastians Bahs Koncerts trim klavierēm reminorā	„Kremerata Baltica” Josifs Ivanovs (Yossif Ivanov), vijole Lorenzo Gatto (Lorenzo Gatto), vijole Jevgēņijs Koroliovs (Evgeny Koroliov), klavieres Lupka Hadzi- Georgijeva (Ljupka Hadzi-Georgieva), klavieres Anna Viņņicka (Анна Винницкая), klavieres
26.02.	Kultūras centrs „Bozar” Briselē (Beļģija) ²⁶⁵	Mečeslavs Vainbergs 1. Kamersimfonija Sergejs Raņņinovs Sonāte čellam un klavierēm Dmitrijs Šostakovičš 1. Klavierkoncerts	„Kremerata Baltica” Gidons Krēmers, vijole Giedre Dirvanauskaite (Giedre Dirvanauskaite), čells Anna Viņņicka (Анна Винницкая), klavieres Madara Pētersone, vijole
27.02.	Kultūras centrs „Bozar” Briselē (Beļģija)	Wolfgang Amadejs Mocarts Uvertūra operai „Bērgšana no Seraja” Roberts Šūmanis „Fantāzijaskaņdarbi” Mečeslavs Vainbergs 1. Kamersimfonija Dmitrijs Šostakovičš 1. Klavierkoncerts Dmitrijs Šostakovičš „Antiformālā	„Kremerata Baltica” Marta Argeriha (Martha Argerich), klavieres Sergejs Nakarjakovs (Sergei Nakariakov),

²⁶⁵ Gidona Krēmera personisko apstākļu dēļ koncerts tika atcelts

		galerija”	trompete Aleksejs Močalovs (Alexei Mochalov), bass
27. 04.	Kultūras centrs „Bozar” Briselē (Beļģijā)	Aleksandrs Raskatovs „Gadalaiki” Pēteris Čaikovskis „Variācijas par rokoko tēmu” Pēteris Čaikovskis „Suvenīrs no Florences”	„Kremerata Baltica” Miša Maiskis (Mischa Maisky), čells
28. 04.	Kultūras centrs „Bozar” Briselē (Beļģijā)	Wolfgang Amadejs Mocarts Uvertīra operai „Bērgšana no Seraja” Mečeslavs Vainbergs Sonāte vijolei un klavierēm Sergejs Raņņinovs Sonāte čellam un klavierēm Francis Šūberts 8. Simfonija „Nepabeigtā”	„Kremerata Baltica” Gidons Krēmers, vijole Giedre Dirvanauskaite (Giedre Dirvanauskaite), čells Daņiils Trifonovs (Даниил Трифонов), klavieres
29. 04.	Kultūras centrs „Bozar” Briselē (Beļģijā)	Gerogs Pelēcis „Plaukstošs jasmīns” Filips Glāss 2. Vijolkoncerts „Četri amerikāņu gadalaiki” (skaņadarba laikā redzamas Jona Meka, Rima Sakalauska un Ādama Maģāra videoprojekcijas) „Divu pasaulu konfrontācija” – Gidona Krēmera, Maksima Kantora un „Kremerata Baltica” kopīgs video projekts, kas balstīts M. Musorgska („Izstādes gleznas”), V. Silvestrova un I. Loboda mūzikā	„Kremerata Baltica” Gidons Krēmers, vijole Andrejs Puškarevs, vibrafrons
11. 05.	Luksemburgas Filharmonija (Luksemburga)	Gerogs Pelēcis „Plaukstošs jasmīns” Filips Glāss 2. Vijolkoncerts „Četri amerikāņu gadalaiki” (skaņadarba laikā redzamas Jona Meka, Rima Sakalauska un Ādama Maģāra videoprojekcijas) „Divu pasaulu konfrontācija” – Gidona Krēmera, Maksima Kantora un „Kremerata Baltica” kopīgs video projekts, kas balstīts M. Musorgska („Izstādes gleznas”), V. Silvestrova un I. Loboda mūzikā	„Kremerata Baltica” Gidons Krēmers, vijole Andrejs Puškarevs, vibrafrons
20. 04.	„Conservatorio di musica” Milānā (Itālija)	Gerogs Pelēcis „Plaukstošs jasmīns” Filips Glāss 2. Vijolkoncerts „Četri amerikāņu gadalaiki” (skaņadarba laikā redzamas Jona Meka, Rima Sakalauska un Ādama Maģāra videoprojekcijas) „Divu pasaulu konfrontācija” – Gidona Krēmera, Maksima Kantora un „Kremerata Baltica” kopīgs video projekts, kas balstīts M. Musorgska („Izstādes gleznas”), V. Silvestrova un I. Loboda mūzikā	„Kremerata Baltica” Gidons Krēmers, vijole Andrejs Puškarevs, vibrafrons
22. 04.	Odesas Nacionālais Operas un baleta	Arvo Perts „Fratres” Pēteris Čaikovskis „Suvenīrs no	„Kremerata Baltica” Gidons Krēmers,

	teātris Odesā (Ukraina)	Florences” „Divu pasaulu konfrontācija” – Gidona Krēmera, Maksima Kantora un „Kremerata Baltica” kopīgs video projekts, kas balstīts M. Musorgska („Izstādes gleznas”), V. Silvestrova un I. Loboda mūzikā	vijole Giedre Dirvanauskaite (Giedre Dirvanauskaite), čells Andrejs Puškarevs, vibrafons
2. Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris			
Statuss: VSIA „Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris”			
Dibināšanas gads: 1926			
Mākslinieciskais vadītājs: Andris Poga			
Izpilddirektors/administratīvais vadītājs: Indra Lūkina			
	Norises vieta	Koncerta programma	Solisti, viesmākslinieki un diriģents
8.01.	Latvijas Nacionālā opera Rīgā (Latvija)	Ēriks Ešenvalds „Pēc negaisa” Pēteris Vasks Koncerts čellam un orķestrim Ludvigs van Bēthovens Fantāzija klavierēm, korim un orķestrim dominorā	Reinis Zariņš, klavieres Liene Kinča, soprāns Elīna Šimkus, soprāns Laura Grecka, mecosoprāns Raimonds Bramanis, tenors Mihails Čulpajevs, tenors Rihards Mačanovskis, baritons diriģents Andris Poga Valsts Akadēmiskais koris „Latvija” LNSO
18. 05.	„Théâtre des Champs Elysées” teātrī Parīzē (Francijā)	Džuzepe Verdi Rekviēms	Aga Mīkolaja (<i>Aga Mikolaj</i>), soprāns Oļesja Petrova (<i>Olesya Petrova</i>), mecosoprāns Džordžo Berrudži (<i>Giorgio Berrugi</i>), tenors Rikardo Dzanellato (<i>Ricardo Zanellato</i>), bass diriģents Andris Poga Valsts Akadēmiskais koris "Latvija" LNSO

3. Valsts kamerorķestris „Sinfonietta Rīga”			
Statuss: VSIA „Latvijas Koncerti” struktūrvienība			
Dibināšanas gads: 2006			
Mākslinieciskais vadītājs: Normunds Šnē			
Izpildītājs/administratīvais vadītājs: Timurs Tomsons			
	Norises vieta	Koncerta programma	Solisti, viesmākslinieki un diriģents
22. 01.*	Budapeštas mūzikas centrs Budapeštā (Ungārija)	Fēlikss Mendelsons 1. simfonija Domažorā Bēla Bartoks „Divertissements” Oskars Herliņš „Mirage of the Void” Pēteris Vasks „Vox amoris”	Vineta Sareika, vijole diriģents Normunds Šnē
9. 02.	Koncertzālē „Alte Oper Frankfurt” Frankfurtē (Vācija),	Erki Svens Tīrs „Bāka” Oskars Herliņš „Mirage of the Void” Juste Janulīte „Elongation of Nights” Fēlikss Mendelszons Otrā simfonija Remažorā Volfgangs Amadejs Mocarts Adagio un fūga dominorā Pēteris Vasks „Vox amoris”	Vineta Sareika, vijole diriģents Normunds Šnē
12.03.	Ukrainas Nacionālā filharmonija Kijevas	Rihards Dubra „Klusums, mīlestība un gaisma” Pēteris Vasks „Kungs, atver mūsu acis” Arvo Perts „Silouan’s Song” Ēriks Ešenvalds „Piliens okeānā” Andrejs Selickis „Litānija mātei Terēzei” Pēteris Vasks „Klusuma augļi”	Latvijas Radio koris diriģents Sigvards Kļava
9. 03.	Hamburgā (Vācijā), koncertzālē „Laeiszhalle Elbfilharmonie Hamburg” 2015	Erki Svens Tīrs „Bāka” Oskars Herliņš „Mirage of the Void” Juste Janulīte „Elongation of Nights” Fēlikss Mendelszons Otrā simfonija Remažorā Volfgangs Amadejs Mocarts Adagio un fūga dominorā Pēteris Vasks vijolkoncerts „Tālā gaisma”	Baiba Skride, vijole diriģents Normunds Šnē
14. 03.	Koncerts Minhenē (Vācijā), koncertzālē „Herkulesaal”	Volfgangs Amadejs Mocarts Simfonija Remažorā Ludvigs van Bēthovens Vijolkoncerts Remažorā Jozefs Haidns Simfonija Remažorā Pēteris Vasks „Musica Dolorosa”	Baiba Skride, vijole diriģents Normunds Šnē
31. 03.	Baltkrievijas Valsts filharmonija Minskā (Baltkrievijā)	Rihards Dubra „Klusums, mīlestība un gaisma” Pēteris Vasks „Kungs, atver mūsu acis” Arvo Perts „Silouan’s Song” Ēriks Ešenvalds „Piliens okeānā” Andrejs Selickis „Litānija mātei Terēzei” Pēteris Vasks „Klusuma augļi”	Latvijas Radio koris diriģents Sigvards Kļava
17.05.	Koncerts Sanktpēterburgā (Krievijā), Sanktpēterburgas Filharmonijā	Fēlikss Mendelszons Uvertūra „Skaistā Meluzīne” Pēteris Vasks vijolkoncerts „Tālā gaisma” Magnuss Lindbergs „Corrente” Jozefs Haidns Simfonija Remažorā	Marks Buškovs (Марк Бушков), vijole diriģents Normunds Šnē

5. Liepājas Simfoniskais orķestris			
Statuss: VSIA „Liepājas Simfoniskas orķestris ”			
Dibināšanas gads: 1881			
Mākslinieciskais vadītājs: Atvars Lakstīgala			
Izpilddirektors/administratīvais vadītājs: Uldis Lipskis			
	Norises vieta	Koncerta programma	Solisti, viesmākslinieki un diriģents
27. aprīlī	Latvijas Nacionālā opera Rīgā (Latvija)	Arvo Perts „Rīta zvaigzne” Uģis Prauliņš „Veni Sancte Spiritus” Rihards Dubra "O Magnum Mysterium” Veljo Tormiss „Incantatio maris aestuosi” Selga Mence „Saule pina vainadziņu” Gundega Šmite „Akmens dziesma” Jēkabs Jančevskis „Ar zvaigžņu kluso gaismu”	Zane Šmite, balss Ēriks Ešenvalds, elektronika Valsts Akadēmiskais koris „Latvija” Liepājas Simfoniskais orķestris Diriģents Māris Sirmais

*tika realizēts pēc vēstniecības iniciatīvas un iekļauts LPESP kultūras programmā tikai pastarpināti, jo koncerta norises valsts neietilpa 11 prioritārajās valstīs

PIELIKUMS NR. 2. Apraksts par mūzikas nozares nevalstiskajām organizācijām ārējās kultūrpolitikas kontekstā

Eiropas Komisijas izdotajā brošūrā „*Preparatory Action. Culture in EU external relations*” tiek uzsvērts, ka Baltijas un Austrumeiropas valstīm starptautiskās kultūras attiecības kļūst arvien svarīgākas, turklāt uzsvērts, ka vadības un stratēģijas izstrāde ārējām kultūras attiecībām drīzāk ir kultūras ministrijas, nevis ārlietu ministrijas uzdevums²⁶⁶. Kā piemērs šajā izdevumā minēta Latvija, kurā manāma virzīšanās decentralizācijas virzienā un nevalstisko organizāciju aktivitātes kultūras jomā ārvalstīs. Kā piemēri minētas šādas organizācijas: Jaunā teātra institūts, Latvijas Literatūras centrs, Mūzikas informācijas centrs, Laikmetīgās mākslas centrs, kurām nereti tiek uzticēta²⁶⁷ liela formāta ārvalstu pasākumu organizēšana, piemēram, dalība Venēcijas arhitektūras biennālē, *Midem* izstādē un Frankfurtes grāmatu gadatirgū²⁶⁸.

Ar mērķi kopīgajā klasiskās mūzikas diplomātijas un kultūras attiecību ainavā analizēt nevalstisko organizāciju devumu, jāskata Latvijas Mūzikas informācijas centra (LMIC) loma un uzdevumi. Kultūras ministrija LMIC deleģējusi valsts funkcijas izpildi²⁶⁹ mūzikas informācijas nozarē un finansē tā darbību. Šo biedrību 2002. gadā dibināja vairākas organizācijas, tostarp Latvijas Komponistu savienība, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija, Latvijas Nacionālā bibliotēka, Latvijas Koncertdirekcija (šobrīd – „Latvijas Koncerti”) un Latvijas Jaunās mūzikas asociācija. LMIC uzmanības centrā ir latviešu klasiskā un laikmetīgā mūzika, tās autori, interpreti, koncertdzīves organizatori un atbalstītāji²⁷⁰. LMIC darbības mērķi saistīti gan ar mūzikas dzīvi valsts iekšienē, gan ārvalstīs: izvirzītie uzdevumi apkopot informāciju par latviešu mūziku un sniegt to pasaulē, sekmēt Latvijas iekļaušanos starptautiskās sadarbības procesos. Būtībā centra galvenais uzdevums ir apkopot informāciju par Latvijā notiekošo un sekmēt kontaktu dibināšanu starptautiskās mūzikas izstādēs un gadatirgos, tai skaitā „*World Music Expo*”, „*Tallin Music week*”, kā arī izdodot informatīvus materiālus.

²⁶⁶ *Preparatory Action. Culture in EU external relations*. P.32. Pieejams:

http://cultureinexternalrelations.eu/wp-content/uploads/2013/05/Engaging-The-World-Towards-Global-Cultural-Citizenship-eBook-1.5_13.06.2014.pdf [skatīts 2015, 15. aprīlī]

²⁶⁷ Latvijas kontekstā deleģēšanas funkciju iestādes veic ar līdzdarbības līgumu starpniecību, tādējādi konkrētas valsts pārvaldes funkcijas deleģējot privātpersonām, nevalstiskajām organizācijām u.c.

²⁶⁸ *Preparatory Action. Culture in EU external relations*. P.32. Pieejams:

http://cultureinexternalrelations.eu/wp-content/uploads/2013/05/Engaging-The-World-Towards-Global-Cultural-Citizenship-eBook-1.5_13.06.2014.pdf [skatīts 2015, 15. aprīlī]

²⁶⁹ Līdzdarbības līgums nr. 5.1-8-6. par atsevišķu valsts pārvaldes uzdevumu veikšanu mūzikas jomā starp LR KM un LMIC. Pieejams:

http://www.km.gov.lv/lv/doc/ministrija/uzd_delegesana/Lidzd.lig_LMIC_02.04.14.5.1-8-6.pdf [Skatīts 2015, 4. aprīlī]

²⁷⁰ Par mums. Latvijas Mūzikas informācijas centrs. Pieejams: <http://www.lmic.lv/core.php?pageId=617#link1> [skatīts 2015, 20. aprīlī]

LMIC rūpējas par informācijas plūsmu un tās nodrošināšanu akadēmiskās un tradicionālās mūzikas vidē, savukārt mūzikas eksportam un attīstībai 2012. gadā tika izveidots „Latvijas Mūzikas industrijas attīstības fonds/Latvijas Mūzikas eksports”, ko dibināja jau minētais Latvijas mūzikas informācijas centrs un Latvijas Izpildītāju un producentu apvienība (LaIPA). Biedrība par mērķi izvirzījusi „būt par Latvijas mūzikas industrijas oficiālo pārstāvi Eiropas un starptautiskajos mūzikas industrijas sadarbības projektos, veicināt mūzikas industrijas attīstību Latvijā un pārstāvēt to ārvalstīs”²⁷¹. Noprotams, ka biedrības uzmanības fokusā ir ritmiskā populārā mūzika un žanri, ko var saistīt ar estrādes, populāro un komerciālo mūziku. Mūzikas eksporta organizācijas darbība ir vēlama, lai veicinātu šī žanra mūzikas eksporta iespējas ārpus valsts, turklāt industrijas attīstības veicināšanā ietilpst arī iniciatīvas ierakstu nozarē. Savukārt mūzikas nozares kopīgajā eksportspējas veicināšanā kontekstā pozitīvi jāvērtē Kultūrpolitikas pamatnostādņēs lasāmais par prioritārajos virzienos veicamajiem uzdevumiem, kur, lai gan radošo industriju kontekstā, tomēr plānos (2017-2020) veidot mūzikas eksporta mērķprogrammu Valsts kultūrkapitāla fonda darbības ietvaros, attiecīgi šim mērķim palielinot plānoto budžetu²⁷². Šobrīd nav pieejama informācija par plānotās mūzikas eksporta programmas apjomu vai mērķiem, taču, lai mūzikas eksports un kultūras diplomātija orķestru mūzikas kontekstā ir ļoti attāli jēdzieni, to saikne ir nenoliedzama, jo, jo atpazīstamāks un mākslinieciski spējīgāks kolektīvs gan vietējā, gan starptautiskā līmenī, jo tas ir vērtīgais un efektīvāks kultūras diplomātijas rokās valsts ārpolitikas kontekstā.

²⁷¹ Par mums. Latvijas Mūzikas attīstības biedrība/ Latvijas Mūzikas eksports Pieejams : <http://musiclatvia.lv/lv/about>. [skatīts 2015, 15. martā]

²⁷² LR Kultūras ministrija. *Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014. – 2020.gadam „Radošā Latvija”*. Apstiprināts ar Ministru kabineta 2014. gada 29. jūlija rīkojumu Nr.401). 43.lpp. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4877> [skatīts 2015, 15.februārī]

_____ darbs

”_____”
tēmas nosaukums

izstrādāts Latvijas Kultūras akadēmijas _____ katedrā
katedras nosaukums

Ar savu parakstu apliecinu, ka _____ darbs izstrādāts patstāvīgi; izmantojot citu autoru darbos publicētus datus, definējumus un viedokļus, dotas precīzas norādes (atsauces) uz to ieguves avotu; iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ .2015.
Vārds, uzvārds Paraksts

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: _____ .2015.
Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds Paraksts

Recenzents: _____
Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds

Darbs iesniegts ____ . ____ .2015.

Studējošo servisa speciālists : _____
Vārds, uzvārds Paraksts

Darbs aizstāvēts LKA _____ gala pārbaudījumu komisijas sēdē
Bakalaura, maģistra

____ . ____ .2015. prot. Nr. _____ vērtējums _____

Komisijas sekretārs: _____
Vārds, uzvārds Paraksts